

Møte torsdag den 27. mars 2014 kl. 10

President: Ole Mic Thommessen

Dagsorden (nr. 56):

1. Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 25. mars 2014)
2. Interpellasjon fra representanten Anniken Huitfeldt til utenriksministeren:
«Cirka én milliard mennesker i verden lever med en eller annen form for funksjonshemming. 82 pst. av disse lever under fattigdomsgrensen. 70 pst. bor i utviklingsland. Ifølge UNESCO mangler 9 av 10 funksjonshemmede i fattige land mulighet for skolegang og utdanning. De fleste har heller ikke tilgang på helsetjenester. Kvinnelige funksjonshemmede er mer utsatt for vold og seksuelle overgrep enn andre og er sårbare for menneske- og organhandel. Norge ratifiserte konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne i juni 2013. Dette forplikter.
Hva vil regjeringen gjøre for å sikre at hensynet til mennesker med funksjonshemming inkluderes og følges opp i vårt bistandsarbeid?»
3. Innstilling frå kommunal- og forvaltingskomiteen om Sametingets verksemd 2012
(Innst. 125 S (2013–2014), jf. Meld. St. 48 (2012–2013))
4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i genteknologiloven og bioteknologiloven (navneendring og hjemmel til felles forskrift)
(Innst. 131 L (2013–2014), jf. Prop. 31 L (2013–2014))
5. Interpellasjon fra representanten Ola Elvestuen til klima- og miljøministeren:
«Flere aktuelle og kontroversielle prosjekter truer miljøtilstanden i norske fjorder, som rømming og lakselus fra havbruksnæringen, fare for oljeutslipp fra skip, økt skipstrafikk, utslipp fra jordbruk og ikke minst utslipp fra gruvedrift. I Repparfjord og Førdefjorden er spørsmålet om sjødeponi fra gruvedrift høyaktuelt, med potensialet det fører med seg for alvorlige miljøskader. Norske fjorder er sårbare økosystemer, der dumping av gruveslam kan gjøre stor skade. Bærekraftig bruk av norske fjorder er en forutsetning når vi tar i bruk fjordene våre.
Hvilken strategi har statsråden for å sikre en utvikling og bruk av norske fjorder som ivaretar naturmangfoldet og en bærekraftig utnyttelse som også sikrer fremtidige generasjoner?»
6. Referat

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra representanten Arild Grande foreligger søknad om foreldrepermisjon i tiden fra og med 31. mars til og med 2. april. Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Vararepresentanten Jorid Holstad Nordmelan foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden. – Det anses vedtatt.

Representanten Karin Andersen vil fremsette et representantforslag.

Karin Andersen (SV) [10:00:58]: På vegne av Bård Vegar Solhjell og meg sjøl vil jeg sette fram forslag om å ta imot flere syriske flyktninger.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:33]

Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 25. mars 2014)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på tallerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anniken Huitfeldt (A) [10:02:47] (komiteens leder): La meg først starte med å takke utenriksministeren for en god redegjørelse. Han tar utgangspunkt i annekasjonen av Krim og den farlige og uavklarte situasjonen i Ukraina. På dette området har utenriksministeren hatt en god dialog med Stortinget. Dette er styrken ved den norske utenrikspolitiske modellen, hvor Stortinget konsulteres i viktige utenrikspolitiske spørsmål. Vi støtter de restriktive tiltakene.

Russlands bruk av militærmakt for å endre landegrensene er uakseptabel. Freden og stabiliteten vi har hatt i Europa etter den andre verdenskrig, har bygget på en grunnleggende respekt for statenes suverenitet og grensenes ukrenkelighet. Det er derfor alvorlig når en europeisk stat med makt annekterer en del av sitt naboland.

Dette er en maktpolitikk som tilhører en annen tid. Det er et alvorlig tilbakeskritt for Europas sikkerhet og stabilitet. Konflikten i Ukraina må få en politisk løsning. Det er

viktig at Norge står sammen med naboer og allierte i å fordømme brudd på folkeretten. Spesielt små land som Norge må alltid strebe etter at lov og rett også gjelder internasjonalt. Vi vil ikke leve i en verden der det er den sterkeste rett som rå.

Det er ekstra bekymringsfullt at situasjonen i Ukraina bidrar til at FNs muligheter til å håndtere kriser og konflikter i andre deler av verden svekkes. Vi trenger et sterkt FN som kan håndtere borgerkrigen i Syria og katastrofen i Sør-Sudan. Situasjonen i Syria er ikke blitt bedre, selv om verdens blick nå er rettet mot Ukraina. Over 120 000 mennesker er drept, 9 millioner er på flukt, 12 millioner er rammet av verdens verste krig. Norge bør i denne sammenheng spille en rolle, og jeg forventer en opptrapping av Norges bidrag. Når flyktingene nå har vært i nabolandene over lengre tid, er det spesielt viktig å støtte utdanningstilbudet for barn og unge.

Redegjørelsen til utenriksministeren inneholder ikke noe linjeskifte i norsk utenrikspolitikk. Det er bra fordi det gir forutsigbarhet og stabilitet. Men det er også vanskelig å få øye på hva som er den nye strategien. Jeg savner fokus på at Norge fortsatt skal ta en global lederrolle for vaksiner/mødrehelse og anerkjenne resultatet av det arbeidet som er oppnådd gjennom tiår. For når det gjelder kvinners rett til prevensjon og abort, er dette ofte en svært kontroversiell sak i mange internasjonale organer. Etter innskrenkninger i rettighetene til kvinner her i Norge er det spesielt viktig at Norge ikke reduserer sin stemme på den internasjonale arena, for vi ser en innskrenking i abortrettighetene i svært mange land.

Jonas Gahr Støre og Espen Barth Eide tok i fjor sommer til orde for at utdanning skal være vår neste satsing innen utviklingspolitikken ved siden av mor-barn-helse og vaksinasjon. Og i statsbudsjettet for 2014 la vi til rette for en opptrapping av bistanden til utdanning til 3 mrd. kr. Det er derfor bra at utenriksministeren vil legge fram en stortingsmelding om utdanning i utviklingspolitikken. Når land som Indonesia bruker mer penger på å subsidiere fossilt brensel enn på helse og utdanning, og når land som Sør-Sudan bruker halvparten av statsbudsjettet på forsvar, forteller det oss at vi aldri kan bygge opp utdanningstilbud i lavinntektsland uten at statene selv tar et betydelig ansvar. Vi har nådd langt når det gjelder å bygge ut utdanningstilbudet i verden, men det er mange land som ennå ikke har et godt nok tilbud for jenter, for barn og unge på landsbygda og for funksjonshemmede. Kvaliteten er også svært varierende. Å telle antall personer som får vaksiner, er enkelt, men å måle kvaliteten på den utdanninga som gis, er vanskeligere.

Når utenriksministeren viser hvordan land som Sør-Korea har hatt en langt kraftigere økonomisk vekst enn Kenya, skyldes det i stor grad landets egen satsing på utdanning. Utenriksministerens fokus på handel og oppbygging av økonomien i utviklingsland er også viktig i denne sammenheng.

Regjeringa sier at de vil redusere antall land som får bistand, men det er uklart hva dette reelt sett innebærer. Regjeringa må derfor konkretisere hva de mener med dette. En reduksjon i antall land kan stå i direkte motsetning til

målene om å øke innsatsen for demokrati og menneskerettigheter.

Det er ofte tilskudd som ambassadene forvalter til likestilling, demokratiarbeid, menneskerettighetsorganisasjoner og sivilt samfunn, dette kan gå ut over. Det blir ikke mer demokrati og menneskerettigheter i verden ved å gi demokratistøtte til færre land. Det kan ha noe for seg å konsentrere stat-til-stat-bistanden, jf. det OECD har gitt Norge som råd, men norsk bistand bør først og fremst innrettes der vi kan gjøre en forskjell.

Jeg ser fram til at Stortinget kan få diskutere dette nærmere. Det hadde selvsagt hjulpet hvis regjeringa hadde lagt til grunn at vi fortsatt skal gi 1 pst. av bruttonasjonalinntekten i bistand. Dette er det bredt flertall for i Stortinget. Da hadde vi kunnet framstå med en samlet stemme i internasjonale organer: at Norge som et rikt land står sammen om at 1 pst. skal gå til bistand.

Nordområdesatsinga må fortsette og fylles med konkret innhold. Vi satte oss konkrete mål som styrking av universitetene, forskningsfartøyer, mineralsatsing og Barents-Watch. Det blir interessant å se hvilke konkrete mål regjeringa setter seg på dette området.

Vi sier ofte at norsk utenrikspolitikk ligger fast, men det bør den ikke gjøre. I en verden som endrer seg, må vi ofte endre politikk, men vi må være forutsigbare og stå fast ved det som er våre verdier.

Under den forrige regjeringa valgte Norge under utenriksminister Gahr Støre å samle vår innsats i verden. Dette ble gjort gjennom helt konkrete saker knyttet til nordområdene, fredsdiplomati, global helse og klasebomber. Det er dette programmet, denne strategien, som jeg nå synes mangler. Det hjelper ikke at hovedlinjene er de samme. Har man ikke konkret definerte oppgaver, men kun generelle overskrifter, blir det lite innhold i satsingene. Men det er ennå for tidlig i denne perioden å oppsummere både retninga og resultatene av regjeringas utenrikspolitikk.

Øyvind Halleraker (H) [10:10:38]: Jeg regner med at komitélederen vil få svar på mange av sine spørsmål i løpet av debatten.

Jeg vil først få takke utenriksministeren for en svært aktuell, konsis og visjonær redegjørelse. Den var aktuell fordi den tok oss med inn i det som har preget verden de siste ukene. Den var konsis fordi den viet stor plass til kanskje den mest alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen vi i Norge har stått overfor siden den kalde krigens slutt. Den var visjonær fordi den trekker opp en ny politikk – en ny politikk som varsler flere taktskifter i Norges utviklingspolitikk. Taktskiftene innebærer en opprustning av vårt økonomiske diplomati, fremme av handel gjennom globale handelsavtaler og å respondere på økt press mot menneskerettighetene.

Andre av Høyres talere vil komme inn på flere av disse spørsmålene, men jeg vil bruke litt tid på det historiske dramaet vi har vært vitne til de siste ukene i Ukraina.

Jeg var selv i Kiev i NATOs partnerskaps regi i februar og traff representanter for opposisjonen, journalister, forskere og næringslivsfolk. Fortvilelsen over korrupsjon

og vanstyre brakte folk til gatene. Situasjonen var da på bristepunktet.

Kun dager senere overtok sorgen over de om lag 100 drepte demonstrantene og en lettelse over Janukovytsjs exit. Avtalen framforhandlet med EU mellom Janukovytsj og opposisjonen ble aldri inngått. Isteden rømte Janukovytsj landet.

Så opplevde ukrainerne at landet ble delt med makt. Innmarsjen og annekteringen av Krim-halvøya var aldri tema på Maidan-plassen i februar. Sjokket over at en europeisk stat for første gang siden andre verdenskrig med makt annekterte en del av et naboland, har siden preget en hel verden.

Siden den kalde krigens slutt har vi i stor grad sett en positiv demokratisk utvikling i verden. Vi er blitt vant til at vi bor i et fredelig hjørne, vant til tanken om at det var den liberale nasjonalstaten som gikk seirende ut av den kalde krigen. Vi har sett færre kriger, færre konflikter og et mer samstemt internasjonalt samfunn med FN som samlende arena.

Der land i tidligere tider beriket seg og gjorde seg innflytelsesrike gjennom militærmakt, erobring av land og gjennom å skape imperier og innflytelsessfærer, har vi etter den kalde krigen sett at framvoksende makter har oppnådd vekst og utvikling gjennom global handel og samarbeid. De har oppnådd vekst og innflytelse nettopp på grunn av den nye eksisterende verdensordenen. Kina og India har f.eks. utviklet seg innenfor dette rammeverket.

Vi hadde håpet og trodd at Russland var på samme spor. De siste ukenes handlinger setter spørsmålstegn ved dette. Så dessverre, ikke alle land har slått ring om demokratiet og rettsidealene. Russlands aggresjon vitner om en tankegang som ikke hører hjemme i det 21. århundret, og etterlater liten tvil om at land som anvender en aggressiv framtoning, skaffer seg flere uvenner enn venner.

Verdenssamfunnet har gitt Russland klar og unison beskjed: Annekteringen av Krim-halvøya er folkerettsstridig. Den internasjonale rettsordenen – fornuften, om man kanskje vil – vil seire til slutt, og det er ikke for sent for Russland å snu.

Derfor er det nødvendig med sanksjoner mot Russland, russiske interesser og makthavere. Det er helt avgjørende for Norge at vi følger EU og NATO i dette. Det er også viktig at vi opprettholder et høyt nivå på forsvarsbudsjettene, og at vi får med oss andre NATO-land på det. Neste ukes NATO-utenriksministermøte vil være viktig i så måte. Det er jo nettopp i lys av disse hendelsene vi må betrakte institusjoner som NATO, en forsvarsallianse som dypest sett er et bidrag til garantien for fredelig samhandling, i det som utenriksministeren i sin redegjørelse kalte «en geopolitisk brytningstid». NATO er ingen anakronisme fra den kalde krigen. NATO beviser sin relevans daglig, gjennom sitt handlingsmønster og sitt eksempel. Det var nettopp NATO som lanserte og praktiserer Partnerskap for fred i 28 land, et viktig bidrag til fred og avspenning i snart 20 år, som Russland dessverre nå skaper usikkerhet omkring.

Kristian Norheim (FrP) [10:15:55]: Jeg vil først av alt begynne med å takke utenriksministeren for en særdeles

god utenrikspolitisk redegjørelse. Det var hel ved vi fikk levert i denne sal på tirsdag.

Utenrikspolitikk utvikles ikke over natten eller i brå kast. Det er i vår interesse å bevare kontinuitet og bred enighet, samtidig som vi har rom for nye satsinger. Jeg er derfor glad for at utenriksministeren med tydelighet fikk frem at utenrikspolitikken er de lange linjers og etablerte tradisjoners arena, samtidig som han med like stor tydelighet fikk løftet frem områder der det varsles justeringer og taktskifter som en følge av at det er nye folk ved roret.

Det spiller ingen rolle om katten er svart eller hvit, så lenge den fanger mus, var som kjent budskapet fra Deng Xiaoping. I løpet av tre tiår har Kina alene løftet mer enn 600 millioner mennesker ut av fattigdom. Det er en bragd så stor at det nesten er vanskelig å fatte. Årsakene til dette imponerende løftet er selvsagt sammensatte, men det er først og fremst Kinas omfavning av og integrering i den globale økonomien som er forklaringen. Kineserne fortjener anerkjennelse for den snuoperasjonen de har foretatt. Den gagnar ikke bare Kina, la oss ikke glemme det. Det er derfor både riktig og gledelig at utenriksministeren understreker at Norge ønsker et nært og godt forhold til Kina. Det er i vår interesse at det brede samarbeidet Kina og Norge imellom gjenopptas og kommer tilbake til normaltstanden.

Vi har tidligere i denne sal ofte diskutert hva som legges i begrepet «norske interesser», og vi kan ha ulike oppfatninger om hvor mye realpolitikken og hvor mye idealpolitikken skal vektes i vår utenrikspolitikk. Det som uansett er sikkert, er likevel at utenrikspolitikken må skjele til både realpolitikken og idealpolitikken. Uten realpolitiske vurderinger blir det fort krevende å skulle manøvrere seg i terrenget. På den annen side: Ved å la idealene ligge hjemme når vi opptrer utenfor Norges grenser, mister vi en sentral del av oss selv, og vi fortjener heller ingen respekt fra andre.

I sin redegjørelse sammenfattet utenriksministeren nettopp dette med sin understrekning av at «et solid verdi-grunnlag gir troverdighet til interessepolitikken». Våre grunnleggende verdier er hjertebankene også i vår utenrikspolitikk, men vi blir uansvarlige om vi ikke samtidig evner å ta inn over oss de geopolitiske og realpolitiske utfordringene som møter oss når vi ferdes på den internasjonale arenaen.

Norsk utenrikspolitikk blir verken til i et vakuum eller på gutterommet. Norsk utenrikspolitikk formes av både realiteter og verdier. Neste fredag feirer vi at det er 65 år siden NATO ble grunnlagt. NATO er ikke lenger kun en forsvarspakt, men etter min mening den mest geniale, effektive og viktigste internasjonale organisasjonen Norge er med i. Ved starten for 65 år siden i Washington D.C. var det 12 medlemsland. I dag teller alliansen 28 medlemmer. NATO er hjørnesteinen i vår sikkerhets- og forsvarspolitik og vil være det i all overskuelig fremtid. Det er jeg glad for.

Én for alle, alle for én – det høres ut som noe som kunne vært skrudd sammen på gutterommet. Det høres så banalt ut, men er det ikke. Det er enkelt og genialt på samme tid. Jeg er derfor også svært glad for at utenriksministeren un-

derstreker NATOs viktighet og plass i vår sikkerhets-, forsvars- og utenrikspolitikk gjennom å understreke at Norge fortsatt vil «bidra til å bevare NATOs forsvarsevne og ytterligere styrke alliansens politiske slagkraft».

Vi er nå inne i en svært krevende situasjon. Reaksjonene på Russlands aggressive og folkerettsstridige fremferd i Ukraina har vært sterke fra EU, NATO, USA og den norske regjering. Russland har fått støtte for sin handlemåte fra Syria og Venezuela, men utover det er det få som forsvarer Russland i dag.

Verken Hviterussland eller Kasakhstan, som tradisjonelt er Russlands sterke støttespillere, går ut med støtte til Russland denne gang. Ikke en gang Kina har stilt seg på Putins side. Da FN's sikkerhetsråd skulle behandle en resolusjon som fordømte Russlands brudd på folkeretten, stemte 13 land for, mens Kina avholdt seg fra å stemme. Russland nedla veto. Dette sier vel egentlig det meste om hvordan Russland selv har klart å isolere seg denne gang.

Det finnes ingen militære løsninger på krisen i Ukraina, kun politiske. Det er mitt håp at også Russland innses dette. Det er enkelt å ha sympati for enkelte av de bekymringene russerne har fremsatt – enten det dreier seg om usikkerheten rundt russisk som det andre statspråket i Ukraina, om usikkerheten rundt Svartehavsflåtens baser på Krim, eller til sist nærværet av og deltakelsen av ekstreme nasjonalistgrupperinger i styre og stell i et land som er kjørt på dunken økonomisk, og som topper statistikken over korrupte land i Europa. Men – og det er et stort men her: Det er ikke mulig å ha sympati for Russlands måte å møte disse bekymringene på. Russland har nå effektivt og med militærmakt tatt en bit av et annet land, brutt folkeretten og skapt ustabilitet og spenning i sitt nærområde. Det kan ikke aksepteres.

Til høsten feirer vi at det er 25 år siden Berlinmurens fall, og om ytterligere et par år feirer vi at det er 25 år siden Sovjetunionens sammenbrudd. Mange av oss hadde høye forventninger til Russland etter kommunismens sammenbrudd. Vi er selvsagt skuffet over utviklingen, og dagens krise vekker utrivelige minner.

Det er likevel mitt håp at Russland innses at også Russland har mest å tjene på å følge internasjonale spilleregler og opptre som en integrert medspiller på arenaen, og at tiden for solospill etter egne spilleregler tilhører fortiden.

Nordområdene er denne regjeringens desidert viktigste strategiske utenrikspolitiske satsingsområde. Også den forrige regjeringen bar dette budskapet til torgs. Men her varsler utenriksministeren at vi nå vil ta et nytt steg. Dette steget vil i større grad gå fra ord til handling når vi fokuserer på nordområdene. Akkurat her er det faktisk så fristende å sitere Marve Fleksnes at jeg drister meg til å gjøre nettopp dette:

«Det er lett å rope halleluja, men å gjøre det.»

Jeg tolker utenriksministeren dit hen at han vil følge Marve Fleksnes' oppfordring og la ord bli til handling i nordområdene.

En helhetlig satsing på nordområdene vil måtte innebære økt satsing på infrastruktur, som vei og jernbane, økt tilstedeværelse på alle nivåer, økt tilrettelegging for næringsetableringer, økt folk-til-folk-samarbeid, økt satsing

på grensehinderreduksjoner og videreutvikling av godt naboskap der innenrikspolitikken møter utenrikspolitikken. Felles utfordringer betyr nettopp felles utfordringer, og det betyr at de også må løses i felleskap.

På ti minutter rekker man ikke å komme innom alle viktige spørsmål i utenrikspolitikken, men jeg vil til slutt nevne noen i korte trekk.

I Syria er vi fremdeles vitne til den største humanitære katastrofen i moderne tid. Det som skjer, er rett og slett ufattelig. Det er også vanskelig å se for seg hvordan denne krigen kan løses. Det som etter hvert fremstår som ganske sikkert, er at Syrias sivilbefolkning må lide for de dyrekjøpte erfaringer som er gjort etter Irak og Afghanistan, og at erfaringene også har vist oss at det dessverre kan ende med et valg mellom pest eller kolera når gjelder opposisjon versus posisjon.

Utenriksministerens varsling av egne meldinger om økt satsing på utdanning i utviklingspolitikken, om en offensiv politikk for globalisering og frihandel, og en egen melding om menneskerettighetenes økte betydning for utforming av utenriks- og utviklingspolitikken, blir alle hilst hjertelig velkommen og viser med tydelighet at vi har fått på plass en regjering som er i stand til å foreta nødvendige justeringer og taktskifter.

Til sist: Det er uro flere steder i verden, ikke bare i våre nærområder. Derfor vil jeg til sist sende en tanke til dem som hever stemmen for demokrati og menneskerettigheter, mot det autoritære sosialistregimet i Venezuela. Vi er med dere.

Astrid Aarhus Byrknes (KrF) [10:24:49]: Lat meg først takka utanriksminister Brende for ei svært aktuell og god utgreiing. Vi fekk klar tale, ikkje minst om Russlands framferd på Krim. Kristeleg Folkeparti er heilt einig med utanriksministeren. Russlands militære invasjon og annektering av ukrainsk territorium på Krim-halvøya er alvorlege brot på prinsippa i folkeretten og ein maktpolitikk som høyrer ei anna tid til. Dette må verdssamfunnet reagere sterkt på. Vi må slå ring om internasjonal rettsorden og fordømma Russlands framferd. Vi må reagere med meir enn ord. Økonomiske sanksjonar er på sin plass, overgrepa mot Ukraina skal ha ein pris. Vi må ta hendingane som ei påminning om kor viktig NATO-alliansen er som forankring av vår nasjonale forsvarspolitikk.

Spreiing av masseødeleggingsvåpen er trugsmål mot internasjonal tryggleik. I fjor fokuserte Oslo-konferansen på dei humanitære konsekvensane av atomvåpen. Det har fornya inngangen til debatten om atomvåpen. Kristeleg Folkeparti forventar at regjeringa aktivt følgjer opp det nye «momentumet» som dermed er skapt i arbeidet for å redusere truslane frå atomvåpen.

Kristeleg Folkeparti er glad for at utanriksministeren åtarvarar mot at menneskerettane er under aukande press i fleire land. Dette er alvorlege faresignal, og vi helsar velkommen eit høgare ambisjonsnivå i innsatsen for demokrati og menneskerettar.

Fram mot år 2020 vil utviklingslanda trenga fleire hundre millionar nye arbeidsplassar for å redde store ungdomskull frå eit liv som arbeidslause. Dette er ei kjempe-

utfordring. Jobbskaping og vekst i privat sektor er viktig og kan fremmast gjennom investeringar og handel. Då trengst trygge rammevilkår for investeringar og handel, og styresmaktene må sikra eit godt styresett, rettsvern rundt investeringane og handelen, tilgang på energi, infrastruktur og ikkje minst kvalifisert arbeidskraft. Erfaringar gjennom mange tiår viser at snarvegane som å bruka bistandsmidlar til å subsidiera gjevjarlandas egne bedrifter, kan gjera vel så mykje skade som nytte i utviklingsland. Det er ikkje utan grunn at OECSs utviklingskomité har åtvare mot bunden bistand. Utviklingsbistand skal vera til hjelp for utviklingsland, ikkje til hjelp for næringslivet i gjevjarlandet. Her kunne nok utgreiinga vere tydelegare, for det er urovekkjande at velinformerte media, som Dagens Næringsliv på leiarplass i går, tolkar bistandssignal frå utanriksministeren slik at fleire uhjelpskroner no skal bli brukte til å sikra norsk næringsliv. Eg tek det som sjølvstyk at pengane på uhjelpsbudsjettet skal vera hjelp til fattige og til å kjempa mot fattigdom i utviklingsland, ikkje hjelp til oss sjølve.

I Kristeleg Folkeparti har vi forventningar om at reforma skal gjera utviklingspolitikken betre, til beste for verdas fattige. Vi vil offensivt bidra til ei fornying som skal gjera norsk politikk meir resultatorientert. Kristeleg Folkeparti har etterlyst ei gjenreising av utdanning som satsingsfelt. No vil det bli ein realitet. Vi forventar at regjeringa vil styrkja sivilsamfunnets utviklingsarbeid, og vi saknar klarare signal om det i utgreiinga. Kristeleg Folkeparti ønskjer ei reform for geografisk konsentrasjon av bistanden, men ei slik reform vil slå feil om vi ikkje differensierer retningslinjene ut frå dei ulike bistandskanalane sin eigenart, og kva oppgåver dei skal løysa. Meir av den tunge stat-til-stat-bistanden kan samlast om færre land enn i dag. Det er også tilrådinga frå OECD. I andre land er stat-til-stat-bistand vanskeleg på grunn av regimet, men slike stader kan frivillige organisasjonar vera eit alternativ. Det ville også vera meiningslaust å seia nei til å gje humanitær nødhjelp i konflikt- og katastrofesituasjonar fordi utviklingslanda ikkje står på den geografiske konsentrasjonslista. Tenk berre på Syria og Sør-Sudan i dag.

Utanrikspolitikken er ofte sterkt prega av nasjonale eigeninteresser. Utviklingspolitikken må visa at vi tek ansvar for noko meir enn det. Difor ønskjer Kristeleg Folkeparti å gje aktive innspel til ei omlegging som skal betra kvaliteten og styrkja resultatene, dette til verdas fattige og forfølgde – til deira beste.

Jenny Følling (Sp) [10:30:10]: Først vil eg takke utanriksministeren for ei god utgreiing om viktige og svært aktuelle utanrikspolitiske utfordringar. Fleire av dei gjeld våre nærområde.

Norske styresmakter si tilnærming og handtering av situasjonen på Krim-halvøya blei nøye gjennomgått, og frå Senterpartiet si side støttar vi opp om regjeringa. Vi i Noreg må vere tydelege på korleis vi oppfatar situasjonen, og vi må vere tydelege på at eit land ikkje kan annektere delar av eit anna land sitt territorium i strid med folkeretten. Det er viktig at alle partar i ein slik situasjon tenkjer nøye gjennom vurderingar, tiltak og ordbruk som er nytta i

det offentlege rommet. Alle partar må vere tente med ei politisk løysing, og dei vedtaka ein gjer, og dei vurderingane ein gjev uttrykk for, må ha som siktemål å bidra til det.

Senterpartiet meiner det er rett av norske styresmakter å slutte opp om dei tiltaka som EU har vedteke, i tillegg til at vi sjølvstyk skal følgje opp vedtaka frå NATO-alliansen. I ei slik krise er det viktig å stå saman og bidra til politiske løysingar som ikkje eskalerer konfliktnivået ytterlegare. Eg er difor glad for at NATO vektlegg nett dette, slik utanriksministeren viste til i si utgreiing.

Russland har i snart 65 år hatt grense mot NATO i nord. Som utanriksministeren viser til i sitt innlegg, er dette Russland si mest fredelige grense. Slik må det òg vere i framtida. Vi treng å vidareutvikle samarbeidet i nord for å løyse dei utfordringane som er knytte til m.a. ressursforvaltning, og vi treng å bevare og vidareutvikle det folk-til-folk-samarbeidet som det er lang tradisjon for over grensa i nord.

Universitetet i Nordland har gjennom undervisningsprogram i Sevastopol og Simferopol i Ukraina sidan 2006 bidrege til omskolering av offiserar i Ukraina til sivile yrke. Oppstarten var basert på eit tilsvarande omskolingsprogram i Murmansk berekna for offiserar i den russiske Nordflåten.

Med bakgrunn i våre erfaringar om samspel og utvikling i nord er det viktigare enn nokosinne at dialogen med våre russiske naboar ikkje forvitrar, men er open. Våre verdifulle erfaringar bør kunne setje Noreg i ein posisjon som meklar i konflikten mellom Russland og den vestlege verda når det gjelder intervensjon på Krim-halvøya og den urovekkjande situasjonen der.

Nordområdet er det viktigaste utanrikspolitiske satsingsområdet for landet, med rike naturressursar, alternativ seglingslei og stort potensial for utvikling. Senterpartiet vil leggje til rette for ei positiv utvikling i nord gjennom ein aktiv næringspolitikk, satsing på tryggleik, kompetanse og infrastruktur. Vi vil ta heile landet i bruk. Det ville òg vere interessant om utanriksministeren kunne tydeleggjort kva som er regjeringa sin strategi for utvikling av nordområda.

Økonomiske skilnader på verdsbasis kan utvikle seg til å bli tryggingpolitiske utfordringar. Fleire land rykkjer opp frå låg- til mellominntektsland samtidig som skilnaden mellom fattig og rik aukar. Dette kan òg utfordre stabiliteten, samtidig som vi veit at store skilnader i seg sjølve er hemmande for utvikling og for gode levekår. Senterpartiet ønskjer ein politikk som medverkar til utjamning både mellom land og i land. Senterpartiet meiner at Noreg framleis skal ha eit høgt nivå på utviklings- og naudhjelp.

Internasjonal handelspolitikk må utviklast med berekraft og omfordeling som rettesnor. Vi meiner at alle land skal ha rett til å produsere mat til eige folk og vil stanse dumping av matvarer. Dette må vere posisjonen for Noreg i internasjonale handelsforhandlingar. Eg merkar meg at utanriksministeren signaliserer eit taktskifte i arbeidet med å fremme global frihandel. Senterpartiet vil åtvare den nye regjeringa mot eit lineskifte i handelspolitikken basert på ideologisk tru på fri flyt.

Senterpartiet ønskjer ikkje ei ytterligare liberalisering av verdshandelen. Ikkje alle sektorar eignar seg for libera-

lisering gjennom internasjonale handelsavtaler. Vi vil støtte opp om interessa til dei fattigaste landa i WTO.

Presidenten: Da er tiden ute. Representanten kan komme tilbake med flere poenger senere i debatten.

Trine Skei Grande (V) [10:35:44]: Vi har så mange å dele på, så vi kommer til å komme tilbake flere ganger til ulike deler av dette.

Jeg vil først begynne med å takke utenriksministeren for en veldig solid og god redegjørelse. Jeg er også i utgangspunktet veldig tilfreds med at regjeringa følger de lange linjene i norsk utenrikspolitikk, også i utvidet forstand. Vi har en tyngde i at vi som nasjon klarer å stå sammen om viktige grep innenfor utenrikspolitikken, og det bør vi fortsette med.

Jeg er også veldig tilfreds med det overordnede budskapet i redegjørelsen, som jeg syns var annerledes enn det jeg har hørt de siste årene. For det første er det et solid verdigrunnlag som premiss for utenrikspolitikken. Jeg er veldig glad for menneskerettighetsfokuset som utenriksministeren dro fram flere ganger i redegjørelsen sin, og også det å ivareta det fellesskapet som Norge er en del av. De siste ukers hendelser øker bevisstheten vår om hvor viktig dette er, og hvor viktig det kommer til å være framover for et lite land som Norge – både fellesskapet vi har med USA og Europa, og det at vi er såpass trygt rotfestet i NATO, men også støtten til FN som til tross for FN's mange mangler, er det multilaterale systemet. Jeg har tro på at det er viktig å styrke de multilaterale systemene rundt oss, og det er viktig å utvikle mest mulig fungerende internasjonal rettsorden.

Så har jeg også lyst til å rose utenriksministeren for tydelighet når det gjelder Ukraina og krisen – at han var tidlig på banen, at han var til stede på Maidan-plassen og understreket at Ukrainas sak også er vår sak. For det er viktig å være tydelig overfor den måten Russland har opptrådt på, som er fullstendig uakseptabel med eklatante brudd på folkeretten. Jeg deler fullt ut regjeringas sanksjonslinje overfor Russland, og det er viktig å følge EU og NATO når man vurderer ytterligere sanksjoner. Det kan ikke være sånn at vi skal akseptere at militærmakt igjen skal være det som avgjør grenser i Europa – det trodde vi var avgjørende i det forrige århundre og tida før det.

Vi i Venstre er også veldig tilfreds med at vi har satt handelsavtalen mellom Norge og Russland via EFTA på pause. Vi har mange ganger i denne salen tatt opp at vi har vært engstelige for at vi nå holder på å forhandle om en avtale med Europas siste diktatur, nemlig Hviterussland, og at vi fikk det på kjøpet. Ola Elvestuen kommer til å komme tilbake til det senere i debatten.

Så er jeg svært glad for at vi har en utenriksminister som har vært så tydelig når det gjelder menneskerettigheter. Når Venstre samles til landsmøte neste helg, er det nettopp menneskerettigheter som er temaet. Vi imøteser menneskerettighetsmeldinga, som statsråden har lovet Stortinget, med store forventninger, og vi mener at det er viktig å understreke både de sivile og de politiske rettighetene – rett til f.eks. helse og utdanning er en viktig del av

det – og legger til grunn at det også blir drøftet i meldinga, at det vil være et eget fokus på spesielt kvinner og barns rettigheter, som vi stadig ser er under press, og at vi trenger en ratifikasjon av klageretten til barn.

Når det gjelder bistand, vil jeg bare komme med noen ord. Vi er åpne for behovet for å få til en konsentrasjon, men vi er veldig spent på hva statsråden egentlig mener med konsentrasjon. Vi ser at det er mange små prosjekter som har store virkninger, og det er viktig å opprettholde satsingen i sivilsamfunn sjøl om stat-til-stat-bistanden blir redusert. Vi syns det er viktig å bygge opp toll og handel, sånn som statsråden sa, og det kommer Terje Breivik til å komme mer inn på i sitt innlegg.

Jeg tar med to momenter til slutt. Jeg er veldig glad for alt det statsråden sa når det gjaldt klima, og for forståelsen av viktigheten av å få klimapolitikken også inn i utenrikspolitikken. Men han manglet litt ett tema som jeg gjerne vil utfordre ham på, som handler om forståelsen av hele naturressursforvaltninga som grunnleggende når det gjelder fattigdomsbekjempelse og det å skape vekst og velferdsutvikling. Naturressursforvaltning er en av de utfordringene vi må løse på en god måte framover, både når det gjelder vannressurser og andre naturressurser, noe som vil være krevende.

Jeg skulle også gjerne ha sagt litt mer om dødsstraff, der tallene fra Amnesty kom i dag. Det er krevende, og der burde vi ha vært mye klarere både overfor Egypt og overfor andre land som nå ser ut til å bruke dødsstraff mye mer. Det er en av de tingene vi bør nedkjempe, også fra et menneskerettighetsperspektiv.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:41:11]: Mykje er ved det kjende: Høgre hyllar euforisk NATO, Framstegspartiet refererer Marve Fleksnes. Men Arbeidarpartiets komitéleiar sa, til mi store glede, at utanrikspolitikken ikkje må liggje fast. Det var presist sagt, for verda ligg ikkje fast. Verda endrar seg, utanrikspolitikken må kontinuerlig vere i endring. Kven hadde f.eks. trudd at i 2013–2014 skulle ein konflikt mellom den vestlege verda og Russland vere det leiande temaet i utanrikspolitikken?

Det beste med utgreiinga til utanriksministeren var eit prinsipielt svært godt grunngeve forsvar for folkeretten, og SV støttar fordøminga av Russlands intervensjon på Krim og rosar handteringa av han. Men det er òg behov for at mange i den vestlege verda ser seg sjølv i spegelen når det gjeld folkeretten.

Eg såg den amerikanske utanriksministeren John Kerry på eit av morgonshowa, der han såg inn i kamera og sa: «You just don't invade another country». Det var godt sagt og noko å ha med seg vidare for USA, men òg for parti i denne salen, for for litt over eit tiår sidan, då Irak i strid med folkeretten vart invadert, sette det ein dagsorden som var galen for internasjonal politikk, og som stod seg i eit tiår framover og var med på å delegitimere folkeretten. Det har for mange i den vestlege verda bidrege til. Måtte dei sterke orda som forsvarar folkeretten no, verte teke med vidare til neste runde, når det er behov for det.

Eg synest utanriksministeren har hatt ein god start. Han har handtert saker profesjonelt og vore tillitvekkjande.

Men eg synest det er vanskeleg å sjå ei linje i utanrikspolitikken til regjeringa. Eg synest utgreiinga som vart halde her, var svak med omsyn til å ha ei klar retning. Det var trygt og godt på alt, men eg ser konturane av ei regjering som ikkje har prosjekt utover eitt: nemleg å kutte i tema og land på bistanden.

Lat meg på vegner av SV åtvare mot landteljing som styrande for utviklingspolitikken i Noreg. Eg vil rett og slett karakterisere det som eit meiningslaust mål for ein politikk som har som mål å kjempe mot fattigdom – fordi fattigdom finst i alle regionar og land i sør og i dei fleste land i verda, fordi små beløp ofte er ein del av ei større satsing frå mange land – f.eks. når det gjeld menneskerettar, er det gjerne sånn – fordi nærværet vårt i mange land har svært ulike grunngevingar som gjer at vi er der – frå tradisjonell kamp mot fattigdom via politiske grunnar, via regnskog til mange andre humanitære grunnar og til andre ting, som menneskerettar – og fordi det er i Noregs interesse å vere tungt til stades i dei fleste viktige regionar og område i landa, og det er vi bl.a. gjennom utviklingspolitikken vår.

Eg har òg studert OECD-rapporten. Han er i hovudsak ein svært god kritikk av norsk bistand, som seier at vi er i verdstoppen på kvalitet, men at vi sjølvstakt kontinuerleg bør justere stat-til-stat-bistanden når det er riktig – avslutte det som ikkje er bra, men gjerne òg begynne ein stad når vi ser behov for det.

Kombinert med færre land er eit mål om færre tema ein politikk som iallfall kan verte forstått som at utviklingspolitikken i større grad skal tene oss sjølve. Eg synest vi i større grad her ser konturane av ei reform med lågare ambisjonar og meir eigeninteresse. Det er det siste vi treng i norsk utviklingspolitikk. Lat oss håpe at det er feil når det kjem.

Lat meg til slutt få seie at det er eit akutt behov i verda for at Noreg saman med alle andre tek leiinga på store prosjekt. At vi no fortset det arbeidet den raud-grøne regjeringa gjorde med å styrkje utdanningsbistanden, er veldig bra, og lat meg nemne nokre andre.

Å ta leiinga i å etablere eit forbod mot atomvåpen, grunngeve i humanitærretten, som Kristeleg Folkeparti rosverdig tok opp her, er ei enormt viktig oppgåve. Det er det mest spennande som har skjedd på det feltet på mange tiår.

Klima og tap av naturmangfald kjem til å vere dei store globale utfordringane i dette hundreåret. Eg synest det var altfor lite tungt til stades i forhold til kor viktig det er. Klima var oppe, men forvaltninga av naturressursar, tap av naturmangfald, må verte sentrale tema, saman med klima, i norsk bistand framover.

Vi bør òg ha ei tung humanitær satsing. I dei viktigaste krisane i verda vert det ropt etter ein leiar. Vi kan bidra meir militært i Sør-Sudan, vi kan ta leiinga i Den sentralafrikanske republikken, og vi kan ta mot fleire flyktingar frå Syria, slik SV har foreslått her om morgonen i denne salen.

Utenriksminister Børge Brende [10:46:45]: Først vil jeg understreke hvor viktig det har vært – og er – at vi har stått sammen om reaksjonene på Russlands folkeretts-

brudd i hjertet av Europa. Vi kan ikke, i det 21. århundre, akseptere at et stort land tar en bit av et mindre, europeisk land uten at det får konsekvenser. Derfor har EU, NATO og Norge sagt klart fra til Russland at hvis det ikke var mulig å finne, og de ikke var villige til å inngå, en reell politisk dialog og fremforhandle en enighet gjennom multilaterale kanaler, måtte man forvente restriktive tiltak – økonomiske sådanne – fra Europa og USA og i en NATO-kontekst.

Det at det er bred enighet i Stortinget om at vi har innført disse restriktive tiltakene, også fra Norges side, har vært en styrke, og det har bidratt til at man i Russland har følt et press som forhåpentligvis vil bidra til at det ikke blir en ytterligere eskalering av konflikten i Ukraina. Jeg kan dessverre ikke garantere at det ikke vil bli ytterligere tilspissing i Ukraina i ukene fremover, men Vesten har sagt klart fra til Russland om hvilke konsekvenser det vil få. Da vil det komme ytterligere tiltak.

Jeg vil også takke komiteens leder, Anniken Huitfeldt, for det samarbeid vi har hatt rundt denne helt ekstraordinære situasjonen som har oppstått i Europa – det er den vanskeligste sikkerhetspolitiske situasjonen siden den kalde krigen – og Norges reaksjoner og måten vi har håndtert det på, har blitt lagt merke til, og det har blitt satt stor pris på at vi har vært så klare.

Det er også hyggelig å notere seg at SVs representant mener at vi så langt, med en Høyre-Fremskrittsparti-regjering, har fulgt en trygg og god utenrikspolitikk. Det tar jeg med meg.

Når det gjelder satsingene fremover fra denne regjeringen, var jeg inne på noen av dem i min redegjørelse, men gjentar da bare kort: Vi vil se en mye klarere norsk stemme når det gjelder gjennomføringen av den såkalte Doha-utviklingsrunden i WTO. Det er bra for å skape de 700 millioner nye jobbene vi trenger frem til 2020, det vil føre til ekstra verdiskaping, og ikke minst er det veldig bra for mange fattige land, hvor tilgangen til markedene betyr mer enn hva utviklingshjelp noen gang kan bety.

Denne regjeringen trapper opp det økonomiske diplomatiet. Vi satser mer på å følge norsk næringsliv ut i fremvoksende markeder. Når du skaper arbeidsplasser ute, skaper du også arbeidsplasser hjemme.

Utenrikspolitikk er interessepolitikk. Hovedoppgaven i utenrikspolitikken er å ivareta Norges interesser også internasjonalt, med den følge at det ivaretar våre interesser nasjonalt.

Vi kan aldri godta forsøk på å relativisere menneskerettighetene – det er et annet satsningsområde. Når det gjelder de dødsdommene vi har sett i Egypt, har jeg vært veldig tydelig på at de er uakseptable. Jeg har vært tydelig på at det ikke går an – i det 21. århundre, hos en alliert i Europa – å prøve å stoppe sosiale medier som Twitter. Det er en urovekkende utvikling innenfor menneskerettighetsområdet, for det er mange som forsøker å si at på grunn av tradisjonelle verdier vil vi ikke forholde oss til det som det har vært bred enighet om i tiår etter tiår. Her har Norge en viktig rolle. Senest i forrige uke, i Menneskerettighetsrådet, hadde Norge en veldig klar stemme i fordømmelsen av den negative utviklingen vi har sett, f.eks. i Egypt, i den senere tid.

Innenfor utviklingsområdet har vi gjort det helt klart at vi vil ha mer resultatorientert bistand. Det at folk i fattige land skal få det bedre og komme ut av fattigdommen, slik at det ikke lenger er et u-land, men blir et mellominntektsland, er formålet med utviklingshjelpen. Og da sier OECD og mange som har studert norsk utviklingshjelp, at det å dele seg på 112 land, krever veldig mye ressurser, også når det gjelder å følge opp fra Utenriksdepartementets side – vi skal jo forhindre korrupsjon, vi skal forhindre at midlene ikke blir brukt effektivt. Så over tid vil vi redusere antall land noe, og antall tema, for at vi skal ha større innflytelse og positiv virkning gjennom bistand.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [10:52:04]: I flere land dør kvinner som følge av usikre aborter. Vår utenriksminister har tidligere i mange internasjonale sammenhenger tatt til orde for at det internasjonale samfunn skal være tydelig i kampen for selvbestemt abort. I flere land har det jo skjedd tilbakeskritt, f.eks. i Spania, og mange land i Europa har også forbudt kvinner å ta abort de siste årene.

Et lite tilbakeskritt i norsk abortlovgivning har det vært mye diskusjon om i Norge i den senere tiden, men fordi Norge har en så sterk stemme internasjonalt, er det spesielt viktig at det ikke følges opp med taushet internasjonalt. Så mitt spørsmål til utenriksministeren er: I hvilke internasjonale forsamlinger har utenriksministeren personlig tatt til orde for å styrke kvinners rett til selvbestemt abort siden han tok over som utenriksminister?

Utenriksminister Børge Brende [10:53:06]: Dette gir også en god anledning til å minne om den store helsesatsingen som regjeringen gjennomfører. I tilleggsproposisjonen har vi foreslått – og fikk igjennom i Stortinget – en større helsesatsing innenfor utviklingspolitikken område enn noen gang i norsk historie. Dette er en oppfølging av det gode arbeidet som den forrige regjeringen har gjort innenfor dette området, og der er den såkalte reproduktive helse i utviklingsland en viktig del – det som går på både prevensjon, kvinners rett til abort og til sikker abort. Og jeg har i mange samtaler siden jeg tiltrådte – for et knapt halvår siden – tatt opp disse spørsmålene, ikke minst med lederen for FNs befolkningsfond, som var i Norge, og jeg møtte ham også i New York. Og i mange sammenhenger hvor vi nå driver krevende forhandlinger i befolkningsammenheng, er Norges røst veldig klar på retten til trygge aborter, til prevensjon, som er vesentlig i mange utviklingsland.

Marit Nybakk (A) [10:54:26]: Utenriksministeren vil ha større konsentrasjon i bistanden, han vil ha færre samarbeidsland og færre temaer. Mitt spørsmål blir da: Når utenriksministeren vil konsentrere bistanden om færre land, dreier det seg om budsjettssamarbeid, land-til-land-bistand, eller dreier det seg også om støtte til grunnplanorganisasjoner, til det sivile samfunn, til FN-organisasjoner i det enkelte land? Betyr det at konsentrasjonen da skal være hundre prosent om færre land, inkludert det som ikke er statlig bistand? Hvis jeg skulle ta noen eksempler, ville

jeg nevnt menneskerettighetssatsing i enkelte latinamerikanske land. Det kan være greit at man ikke har stat-til-stat-bistand til en del land i Latin-Amerika, men hva med menneskerettighetsgrupper?

Utenriksminister Børge Brende [10:55:34]: Bakgrunnen for at vi nå ser på en reduksjon i antall land, er jo at 112 land er veldig mange land å administrere, og hvis vi skal få en mer resultatorientert og resultatbasert bistand, så er dette et nødvendig virkemiddel. Det er ikke et mål i seg selv, det er et virkemiddel for at vi i større grad skal nå de fattigste, og at vi i større grad skal konsentrere oss om fokusland hvor vi kan inngå et større partnerskap. Hvis vi ser på våre naboland, hvis vi ser på andre land som driver bistand, så har de over tid redusert antall land noe for å kunne følge prosjektene bedre, påse at pengene kommer frem til dem som trenger det mest, og påse at de ikke forsvinner i korrupsjon, i dårlig styresett. Målet er mer og flere og bedre resultater og en større konsentrasjon rundt de landene vi virkelig har inngått partnerskap med.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:56:48]: For Kristelig Folkeparti har det vært et viktig mantra å snakke om en helhetlig utviklingspolitikk. Derfor har det også vært befriende med et regjeringsskifte, der en vektlegger mest mulig effektiv bistand – jeg skal komme mer inn på det senere – men også at en peker på handel og investeringer og jobbskaping som viktige virkemidler. Og vi er glade for at utenriksministeren ønsker at privat sektor skal inkluderes mer i arbeidet i kampen mot fattigdom, og at bistanden kan være med på å skape arbeidsplasser. Det er viktig, men det nye arbeidet må være en del av utviklingspolitikken og ikke ha som mål å fremme norsk næringsliv i utlandet.

Utenriksministeren er jo både utenriksminister og utviklingsminister og snakker om at utenrikspolitikken handler om norske interesser. For Kristelig Folkeparti er det viktig å presisere at utviklingsministerhatten hans handler om å fremme de fattiges interesse, og at utviklingspolitikken mandat skal være å kjempe for de fattige, og at bistandsmidlene når det gjelder f.eks. å fremme norsk næringsliv, skal brukes på å hjelpe de fattige og ikke hjelpe de norske bedriftene – til det har vi andre midler å bruke. Kan utenriksministeren bekrefte det?

Utenriksminister Børge Brende [10:57:59]: Takk for en viktig replikk, som gir anledning til et par presiseringer. Jeg mener at det er i norsk interesse at fattigdom blir bekjempet. Det at antall fattige i verden som lever i ekstrem fattigdom er halvert fra 1990 og frem til 2010, har vært et av de viktigste tiltakene for å sikre større grad av fred og stabilitet og har gitt mennesker en helt annen mulighet. Så når Norge satser så mye som vi gjør på utvikling, er det for å gi en mulighet til oppvoksende generasjoner som ikke ville fått det uten vårt bidrag. Men det er også for å skape større grad av stabilitet i verden, for fattigdom fører til krig, konflikt og ufred. Norsk næringsliv kan være en medspiller i utviklingshjelpen, det er det jeg understreker, og jeg ser ikke noe motsetningsforhold i dette.

Jenny Følling (Sp) [10:59:16]: Eg er glad for at utanriksministeren tok opp klima i si utgreiing. Han viste til at klimaendringar har alvorlege konsekvensar for helse, matproduksjon og tilgang til reint vatn. Dette viser behovet for å intensivere arbeidet med å redusere klima- og gassutslippa. Kan utanriksministeren gje si vurdering av kor mykje det vil ha å seie for klimaarbeidet internasjonalt om Statens pensjonsfond utland trekkjer ut sine investeringar frå kolselskap, og i staden investerer i framtidretta og fornybare løysingar.

Utenriksminister Børge Brende [11:00:02]: Klima og reduksjoner i klimagassutslipp er et veldig viktig element i en fremtidsrettet utviklingspolitikk. De som rammes først og hardest av de globale temperaturøkningene vi står overfor, er de som har sluppet ut minst CO₂ – de som lever av naturen i fattige land.

Norge må ha en offensiv holdning frem til Paris-toppmøtet i 2015 – ikke bare ved å få til en forpliktende internasjonal avtale som alle land er med på, men også ved å komme opp med en pakke når det gjelder klimafinansiering, som er nødvendig for å få med oss mellominntektsland i dette arbeidet. Norge har mange virkemidler når det gjelder dette: Vi er offensive når det gjelder klimafinansiering og Verdensbankens GEF-fond, The Global Environment Facility. Vi har også veldig stor aktivitet gjennom Norfund.

Når det gjelder spørsmål om Statens pensjonsfond utland, ligger det under finansministerens ansvarsområde, og spørsmålet må rettes til henne.

Trine Skei Grande (V) [11:01:10]: Jeg har lyst til å stille et oppfølgingsspørsmål til utenriksministeren om akkurat dette temaet, for jeg syns utenriksministeren svarer godt når det gjelder klima. Han hadde også gode perspektiver på dette i redegjørelsen.

Utfordringa når det gjelder å utrydde den ekstreme fattigdommen, som regjeringa har øverst på sin dagsorden, er ikke bare klimautfordringa, men også hele naturmangfoldsutfordringa, som dreier seg om forståelsen av hvordan man skal forvalte naturressurser som vann, jord og skog – alle de naturressursene som er knyttet til livsgrunnlaget til de aller fattigste i verden.

Mitt spørsmål er om statsråden kan utdype det mer, for det manglet i redegjørelsen hans, og det var noe som Venstre savnet.

Utenriksminister Børge Brende [11:02:00]: Takk for det. Dette er også et spørsmål som ligger mitt hjerte nært, nemlig kampen mot det store tapet av biologisk mangfold som man ser globalt.

Også her er de største taperne de fattige i utviklingsland. De lever ofte av naturen og på landsbygda, og en offensiv politikk for å stoppe tapet i det globale biologiske mangfoldet var noe av det den forrige regjeringen tok på alvor, og det er noe som vi har videreført i våre budsjetter.

Den store skogsatsingen, som er den største globalt, og hvor man nå bruker 3 mrd. kr i året, kan ses som et klimatililtak – det er det også – men det er også et enormt viktig

tiltak for å stoppe tap av det biologiske mangfoldet, for det er mye av det bl.a. i regnskogen.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:03:12]: Det siste var eit godt innlegg, men ein liten detalj høyrer med, nemleg at det er mindre enn 3 mrd. kr, fordi regjeringa reduserte beløpet – frå 3 mrd. kr – i 2014.

Eg tek sjansen på å rekke to spørsmål, for det første er enkelt:

Vil den nye menneskerettsmeldinga som kjem, òg innehalde dei økonomiske og sosiale menneskerettane – ikkje berre dei politiske og sivile, altså dekkje heile området for FNs menneskerettserklæring?

Eg vil òg spørje om dei 112 landa: Eg trur ingen parti eigentleg har prestisje i kva for eit tal som er rett. Vi må heile tida utvikle det. Det er sikkert noko som kan gjerast betre, fjernast eller kanskje nye ting òg, men ein har gjort det til eit sentralt mål. Høgre sa før valet at talet på land skulle ned til 20–40, helst konsentrert om Afrika. No er det litt meir diffust. Men viss ein gjer det til eit sentralt mål, må det vere fordi det er eit stort problem, og då lurar eg på:

Kor langt ned må ein før problemet er fjerna?

Utenriksminister Børge Brende [11:04:14]: Det var ett premiss og to spørsmål.

Når det gjelder det første premisset, er det 3 mrd. kr. 400 mill. kr vil kunne komme i tillegg hvis det er behov for det – hvis pengene blir brukt. Utfordringen med regnskogen de senere årene er at de bevilgede pengene ikke har blitt brukt. Det har også vært en utfordring for den forrige regjeringen.

Når det gjelder menneskerettigheter, er det klart at økonomiske og sosiale spørsmål er en viktig del av det, og det vil bli behandlet.

Når det gjelder 112 land, tror jeg at representanten Solhjell for en gangs skyld ikke fikk med seg alle detaljene i det jeg sa, for jeg understreket i mitt innlegg at dette med større konsentrasjon bare er et virkemiddel – ikke et mål. Det må være et virkemiddel for å kunne få en mer resultatorientert bistand. Det er mye å følge opp 112 land, og utfordringen i Norge er at antallet land har økt og ikke gått ned de senere årene, mens det i andre land har vært bred enighet om at man må redusere antallet noe for å få mer igjen for bistanden. Dette er rett og slett en diskusjon om virkemidler.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:05:17]: Når det gjeld regnskog, vart beløpet redusert, men det vart varsla at det kan kome til å verte brukt meir i året. Det er ikkje rett at pengane ikkje har vorte brukte. Det er fordi tankegangen i regnskogsatsinga er at ein set av pengar som kjem til utbetaling seinare, når resultatata vert nådd. Det er ekstremt viktig at ein ikkje går vekk frå den tankegangen og over til ein tankegang om at viss vi brukar pengane, er det bra.

Når dei pengane vert sette av, er det fordi det vert gjeve klare løfter og fordi det etter kvart kjem fram i resultatata.

Viss det er sånn at talet på land berre er eit verkemiddel, er det nøyaktig det eg òg meiner. Men utanriksministeren sjølv fortset å skildre det som eit stort problem at vi har 112

land, for det gjev store utfordringar i oppfølginga. Då vert mitt spørsmål igjen:

Kvar ligg det nivået som er rett? Bør det ikkje heller vere sånn at det følgjer av dei faktiske prioriteringane og det som vi ønskjer å oppnå i kampen mot fattigdom?

Utenriksminister Børge Brende [11:06:26]: Når det gjelder regnskogen, vil det kunne brukes 3 mrd. kr i år, hvis det er behov for det, men det viktigste er at det er bred politisk enighet om regnskogssatsingen, som Erik Solheim initierte, og som jeg synes er en veldig god og viktig satsing, og som vi vil videreføre og hvor vi vil ta globalt lederskap, i tillegg til områdene helse og utdanning.

Når det gjelder utviklingspolitikken og disse 112 landene, har jeg ikke sagt at det er et stort problem, men at det er en stor mulighet i å ha en mer effektiv og mer resultatbasert utviklingshjelp. I dag sprer vi oss for mye. Vi kan ha større påvirkning hvis vi fokuserer mer på de landene som vi virkelig samarbeider med, og hvor vi har et partnerskap.

I tillegg til at vi har økt antallet land, har vi økt antallet temaer, og vi har brukt noe mindre penger på de landene som vi samarbeider mest med, og det har vært en utvikling som jeg ikke tror bidrar til den mest effektive utviklingshjelpen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Marit Nybakk (A) [11:07:51]: Jeg vil også takke for en veldig god redegjørelse, og la meg også – i likhet med andre talere – få gi ros og full støtte til utenriksministeren for hans håndtering av Ukraina-krisen. Det er viktig at vi viser solidaritet med våre allierte i NATO, og at vi koordinerer oss med våre partnere i EU når det gjelder tiltak og sanksjoner.

Det er også viktig, som utenriksministeren sa, at han har tatt opp minoritetenes situasjon i Ukraina med landets fungerende president.

Det er også riktig, som utenriksministeren sa, at krisen angår oss alle. Jeg merket meg samtidig at han gjorde det klart at det ikke er et bilateralt forhold mellom Norge og Russland. La meg da legge til at vi aksepterer ikke Russlands brudd på folkeretten, men konflikten må løses politisk.

Jeg vil støtte utenriksministeren i at vårt NATO-medlemskap har vært og er basisen for både vårt gode forhold til Russland og det økende nordiske samarbeidet om utenriks- og forsvarssamarbeid. Det er et nordisk samarbeid som skjer med basis i – og jeg hadde nær sagt «på tross av» – de enkelte landenes sikkerhetspolitiske forankring og alliansetilknytning.

Jeg vil også understreke at Norges forhold til Russland har vært og er stabilt og godt om enn krevende, men det er viktig når det gjelder de utfordringer vi har i nordområdene. Alle de arktiske landene er nødvendige samarbeidspartnere i å sikre at vi har en bærekraftig forvaltning av miljøet og ressursene i nordområdene.

Det er også viktig å trekke USA sterkere inn i samarbeidet, og som utenriksministeren understreket, er USAs

kommende formannskap i Arktisk råd en god anledning til det.

I utviklingspolitikken har Norge gjennom mange år tatt et globalt lederskap når det gjelder tusenårsmål nr. 4 og 5 om bedre mødre helse og kampen mot spedbarnsdødelighet. Jeg vil også vise til det som komiteens leder sa. Å sikre kvinners rett til seksuell og reproduktiv helse er viktig. Det er også avgjørende for om et barn overlever de første to leveår. Gjennom bl.a. vaksinealliansen GAVI, ofte i samarbeid med UNICEF, har Norge bidratt til å hindre småbarnsdødelighet og reddet millioner av barn. Men så er det et tankekors. I mellominntektslandet India er det fortsatt UNICEF som vaksinerer 40 pst. av alle barn. Hva forteller det oss? Det forteller oss noe om de utfordringene vi faktisk har når det gjelder de store fattige gruppene i store mellominntektsland, bl.a. i de framvoksende økonomiene. Jeg merket meg nå at utenriksministeren snakket om at det er viktig å få flere land opp i mellominntektslandgruppen. Ja, det er det, men det er like viktig å få de gruppene som ligger på bunnen i de samfunnene, opp på et høyere nivå. Kanskje må en del av vår utenriks- og utviklingspolitikk være å stille krav til mellominntektslandene om fordelingspolitikk internt. Vi har fått mindre forskjeller mellom land i verden, men vi har fått økte forskjeller, økte ulikheter, i bl.a. mellominntektsland. Når middelklassen øker, blir de fattige bare liggende der de er.

Det er for øvrig viktig at Norge opprettholder eller øker kjernestøtten til FN-organisasjonene som jobber med både helse og ikke minst utdanning, som nå er et norsk satsingsområde. Når Norge skal ta et globalt ansvar for utdanning, bør også midler til jenters utdanning styrkes. Men for å sikre jenter utdanning, jeg hadde nær sagt fra førskolestadiet til ungdomstrinnet, er det mye infrastruktur og mange sosiale forhold som må sees på. Skolene må være tilrettelagt for jenter. Det gjelder også sanitære forhold. Når jenter tas ut av skolen for å passe på mindre søsken og bruker dagen til å sanke ved for å koke familiens middagsmåltid, er det andre strukturer enn skoletilbudet som det må gjøres noe med, for å sikre at de får nettopp den skolegangen. Jeg vil for øvrig vise til en tidligere interpellasjonsdebatt. Det var representanten Trine Skei Grande som hadde en interpellasjon om akkurat disse forholdene.

Barne- og jentevennlige skoler må være et grunnlag for norsk utdanningsbistand. Barnevennlige skoler må ha som et hovedmål å gi universell adgang til alle barn. Det må være drikkevann og toalettanlegg, og det bør helst ikke være så mange kilometer skolevei. Barna må ha skolemateriell, og de må ha lærere nok til å kunne lære effektivt. Barnevennlige skoler må også være jentevennlige.

Det som kanskje er den neste store helsekampen når det gjelder kvinner og barn i verdenssamfunnet, dreier seg om ernæring. Ernæring, faktisk helt fra livet i mors mage, er helt avgjørende for barns utvikling og derved en viktig del av tusenårsmålene nr. 4 og 5. Det å sikre små barn riktig ernæring er et av de fremste og mest kostnadseffektive tiltakene som finnes for å fremme økonomisk vekst og utvikling. Vi har hatt stor suksess med vaksinealliansen GAVI på vaksineområdet. Kanskje vi også burde hatt et globalt ernæringsfond, der både private og offentlige midler kan

brukes i arbeidet med å sikre både mødre og barn riktig ernæring. Jeg tror i alle fall at når vi snakker om både reproduktiv og seksuell helse for kvinner, når vi snakker om å sikre at unger vokser opp, at de overlever det første og andre leveåret, vil også ernæring i økende grad måtte være en del av den utviklingspolitikken som vi fører. Det betyr at vi må jobbe for bevilgninger innen global helse spesifikt, også på ernæringsområdet.

Jeg vil gjenta det som jeg stilte spørsmål om i min replikk, for jeg opplever at jeg ikke fikk noe svar. Vi har forstått at utenriksministeren mener at 112 land er for mange, og at resultatorientert bistand krever færre land, men spørsmålet mitt var om det også inkluderer støtte til FN-organisasjoner, støtte til menneskerettighetsgrupper, støtte til det sivile samfunn, bare i de landene som man skal konsentrere seg om. Jeg synes det er viktig at vi får et svar på det, for det er ikke nødvendigvis det samme å ha et bilateralt budsjettssamarbeid med et land og det å gi støtte til andre grupper i land som ikke er noe samarbeidsland for norsk utviklingsbistand i den forstand.

Til slutt: Utenriksministeren nevnte i sin redegjørelse at Afghanistan står overfor en avgjørende fase i landets utvikling foran valget 5. april. La meg understreke det utenriksministeren sa om at Norge må stå fast på sine forpliktelser når det gjelder sivil bistand, og at vi må stille klare krav til mottakerne. Jeg imøteser for øvrig den redegjørelsen om Afghanistan, fra utenriksministeren og fra forsvarsministeren, som er bebudet i juni.

Sylvi Graham (H) [11:16:47]: Klare omstillinger og reform av utviklingspolitikken ble forelagt oss av utenriksministeren, og intet mindre enn tre stortingsmeldinger er varslet: økt innsats for handel, utdanning, menneskerettigheter og en offensiv politikk for å fremme global handel.

Redegjørelsen viste at det er en rød tråd fra utviklingspolitikken til utenrikspolitikken, og fra utviklingslandenes interesser til norske interesser. Prioriteringer som utdanning, helse, energi, likestilling og godt styresett er i tråd med utfordringene vi står overfor i dag, ikke minst dersom FNs tusenårs mål skal innfris innen fristen i 2015.

Utdanning er hjørnesteinen for å nå målene om mer og raskere utvikling. Utdanningsmålet er det tusenårs målet verdenssamfunnet har kommet lengst i å innfri. Likevel trengs et internasjonalt politisk løft om vi skal nå målet innen 2015. Statsministerens engasjement i FNs generalsekretærs pådrivergruppe for tusenårs målene viser alvorlig regjeringen legger inn i det arbeidet. Det er også viktig at man arbeider for at det settes nye og ambisiøse mål også etter 2015.

Utfordringen blir å sørge for at utdanning kommer marginaliserte grupper og jenter til gode. Nær 90 pst. av alle verdens barn går nå på skole, men ofte er det forbeholdt gutter. Likestilling i utdanningen har stor betydning for å nå andre mål, som bedre barne- og mødre helse. Jeg vil si, med adresse til komitélederen, at vi ikke har kuttet noe i samarbeidet med f.eks. GAVI om vaksineprogrammer. Komitéleder Huitfeldt kan være helt trygg på at norske holdninger til kvinners reproduktive helse blir videre-

ført i samarbeid med WHO, i FNs menneskerettighetsråd, eller i andre FN-sammenhenger. Samtidig må vi sørge for at barna som vokser opp, får en utdanning med god kvalitet, at barna faktisk møter på skolen til daglig, og at også høyere utdanning blir tilbudt. Jeg imøteser meldingen til Stortinget som konkretiserer den økte innsatsen for utdanning.

Utenriksministeren snakket også om viktigheten av næringsutvikling i utviklingslandene. Målsettingene om en langsiktig bekjempelse av fattigdom forutsetter en betydelig styrking av næringslivets vekstkraft i utviklingslandene. Lønnsomme bedrifter øker verdiskapningen, produktiviteten og sysselsettingen. Skatteinntektene internasjonale selskaper bidrar med i enkelte land, er langt større enn den bistanden vi stiller opp med. Derfor er handel og investeringer en viktig bestanddel i velstandsutviklingen. Derfor er det viktig at landene har gode og stabile ordninger, og at inntektene kommer befolkningen der til gode. Derfor er det viktig at regjeringen nå har startet arbeidet med en melding til Stortinget om viktigheten av en offensiv politikk for globalisering og frihandel.

Samstemthet har vært et av kravene fra norske bistandsorganisasjoner. De har ønsket at Norge ikke skal drive sin utviklingspolitikk på en måte som går ut på å rike land gir med den ene hånden og tar med den andre. Mens bistandspolitikken ofte retter seg mot konsekvensene av fattigdom, skal utviklingspolitikken bidra til å løse årsakene til fattigdom og ulikhet. Gjennom redegjørelsen kommer utenriksministeren med klare signaler om at det er mulig å oppnå en slik samstemthet. Vi så en retningsendring allerede i tilleggspolisjonen til statsbudsjettet i fjor høst. Da ble de første stegene i retning en omlegging av utviklingspolitikken tatt. Tirsdag hørte vi visjonene, og til høsten får vi budsjettet som skal synliggjøre retningsendringene. Det arbeides nå non stop, forstår jeg, i Utenriksdepartementet med å systematisere og gjennomgå utviklingsprosjektene for å kvalitetssikre, forbedre og resultatorientere dem. Jeg er utålmodig selv om jeg har forståelse for at arbeidet vil ta tid. Den varslede konsentrasjonen av bistanden med hensyn til både tematisk og geografisk bredde er ikke gjort over natten.

Det må være et mål for norsk bistand å nå dem som trenger det mest. Vi skal også sette klare krav til mottakerne av norsk bistand. Det har denne vinteren vært flere debatter knyttet til land som ikke etterlever menneskerettighetene. Da Uganda vedtok sine nye lover som kriminaliserer homofili, reagerte utenriksministeren sammen med sin danske kollega. Det er viktig å sende signaler om at bistand uteblir ved slike grove brudd på menneskerettighetene. I sin redegjørelse sa utenriksministeren:

«Vi kan aldri godta forsøk på å relativisere menneskerettighetene. Myndigheter skal ikke kunne omgå menneskerettighetene under henvisning til tradisjonelle verdier, nasjonal suverenitet og ikke-innblandingsprinsippet.»

Dette syn deler jeg fullt ut.

Vi har sett brudd på menneskerettigheter i flere land den siste tiden. I Egypt ble over 500 mennesker dømt til

døden i en summarisk rettssak. Mange av dem var ikke engang til stede da dommene ble avsagt.

Tunisia er et av landene fra den arabiske våren som viser resultater. Etter revolusjonen ble landet kastet ut i et politisk kaos, men nå i januar fikk landet en ny grunnlov som sikrer maktfordeling, grunnleggende menneskeretter og likestilling.

Mange andre konflikter kunne nevnes.

For første gang på 15 år vil Stortinget denne våren få en melding om menneskerettighetenes økede betydning i utformingen av utenriks- og utviklingspolitikken, og den vil bli lest med spenning.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:22:15]: La meg også få lov til å takke utenriksministeren for en god utenrikspolitisk redegjørelse på tirsdag. Ingenting bekjemper fattigdom mer effektivt enn markedsøkonomi, og utenriksministerens vektlegging av handel som verktøy for gjensidig avhengighet kan ikke overvurderes. Aristoteles, ikke Fleksnes, introduserte uttrykket:

«The whole is greater than the sum of its parts»,

og det er nettopp det handel over landegrensene skaper. Det forutsetter selvsagt at landene får produsere og selge det de gjør best og billigst.

Handel skaper gjensidig avhengighet, det skaper respekt for hverandre og det gjør væpnet konflikt veldig kostbart for alle parter. Global handel innebærer at hvert land ikke trenger å produsere alt det trenger til eget forbruk. Hvert land produserer det det er best til, og det har de beste forutsetninger for å produsere. Det betyr igjen villighet til omstilling. Jeg er glad for at regjeringen har et slikt utgangspunkt.

La meg kort berøre hvilken rolle handel har for konflikten mellom Russland og Ukraina. Russlands inntog på Krim var et brudd på folkeretten, og det bør selvsagt fordømmes, noe Norge sammen med de fleste andre land har gjort. Men kanskje vel så interessant er de refleksjonene landene foreløpig har gjort i ettertid, nemlig at kostnadene ved en total boikott av Russland vil være for store for alle parter involvert. Handel har gjort Russland og land i Vesten gjensidig avhengige av hverandre. Dette viser at handel over landegrensene i seg selv kan være konfliktdepende. Liberalisme og åpenhet fungerer, proteksjonisme fungerer ikke, eller for å sitere utenriksministeren:

«Denne krisen angår oss alle, men er likevel ikke et bilateralt spørsmål mellom Norge og Russland. Det er i Norges interesse å fortsette samarbeidet med Russland om utfordringer vi bare kan finne løsninger på i fellesskap, innen ansvarlig ressursforvaltning, miljøvern og økonomi. Norge ønsker å videreføre den gode kontakten som allerede finnes mellom våre to folk – den som har ført til åpnere grenser og større gjensidig forståelse, ikke minst i nord.»

Verden er i stadig større grad preget av gjensidig avhengighet. Økt handel gagnar alle. Det er derfor positivt at regjeringen vil gjennomføre et taktskifte i arbeidet med å fremme norske næringsinteresser internasjonalt, og at Norge vil styrke sin diplomatiske tilstedeværelse i

disse fremvoksende økonomiene. Jeg forutsetter da at vi vil redusere tilstedeværelsen i andre land.

Utenriksministerens ambisjoner om at utenrikstjenesten i fremtiden skal fremme norske næringsinteresser på en strategisk og mer målrettet og helhetlig måte er riktig vei å gå. At dette som en konsekvens styrker næringslivssatsingen i Utenriksdepartementet ved å samle arbeidet med næringsfremme, økonomisk diplomati, energi og en fremtidsrettet utviklingspolitikk er positivt. Jeg forutsetter igjen at dette parallelt betyr mindre fokus på andre områder. Prioriterer man noe opp, må man prioritere noe annet ned.

Utenriksministeren understreket videre at regjeringens overordnede ambisjon er å bidra til å utrydde all ekstrem fattigdom. Han poengterte at fra 1990 til 2010 har andelen ekstremt fattige blitt halvert. Samtidig har vi hatt en voldsom befolkningsvekst. Siden 1990 er vi blitt 1,7 milliarder flere mennesker på jorden. Det i seg selv er flere mennesker enn det fantes på jorden i 1900. Vi har altså greid å redusere fattigdommen, samtidig som verdens befolkning har økt kraftig. Ifølge FN vil det i 2050 være nesten 10 milliarder mennesker på jorden.

«Varig fattigdomsreduksjon forutsetter inkluderende økonomisk vekst, økt handel, innovasjon og entreprenørskap – og at vi utnytter de utallige mulighetene som ligger i ny teknologi. Vi skal bidra til at verdenssamfunnet når de ambisiøse målene vi har satt oss.»

Dette var et sitat fra utenriksministeren. Den forventede befolkningsveksten er med andre ord i overkant av – ja, jeg sier fra her i salen – 240 000 mennesker hver eneste dag frem til 2050. Det er et helt ufattelig tall. Det betyr at verdens befolkning øker med om lag Norges befolkning hver tredje uke. Alle disse skal fortrinnsvis ha dekket grunnleggende behov som mat, vann og energi. I et slikt perspektiv er det særlig interessant å lytte til den norske klimadebatten, eller for å si det på denne måten: Verdens klima blir ikke særlig annerledes ved at en og annen stortingsrepresentant kjører elbil. Jeg vil i den forbindelse anbefale både regjering og opposisjon å lytte noe mer til finansinvestor Øystein Stray Spetalen. Man skal uansett ikke se bort fra at Norges fokus i større grad bør være på hvordan Norge på ulikt vis kan bidra til å løse de utfordringene FN har varslet vil komme.

Jeg vil også takke utenriksministeren for at han i sin redegjørelse vektla menneskerettighetene. Som ministeren helt korrekt uttrykte det: Menneskerettighetene kan aldri relativiseres. I den sammenheng er det viktig at vi er tydelige på hva disse rettighetene faktisk er. De viktigste er likeverd, likestilling, ytringsfrihet, personlig frihet og religionsfrihet. Det er viktig at vi sier hva de faktisk er, istedenfor at vi bare snakker om «menneskerettighetene».

Kåre Simensen (A) [11:27:28]: Jeg vil stille meg i rekken og takke utenriksministeren for en god og ikke minst dagsaktuell redegjørelse. Den viser at det å være verdensborger er utfordrende til tider. Det som skjer ute, påvirker oss på alle måter. Klima og krig kan her være stikkord. Det som skjer i Syria og Sør-Sudan, viser i all sin grusomhet hvor vanskelig det er for verdenssamfunnet å

finne fram til løsninger som kan bidra til fred. Men jeg har stor tillit til at FN-systemet vil klare å finne løsninger i de store konfliktene som vi ser i de ulike deler av verden. Håpet er at fornuften og dialogen til slutt vil erstatte bruk av avanserte våpensystemer.

Vi i Arbeiderpartiet deler utenriksministerens bekymring over at menneskerettighetene blir utfordret i stadig flere land. Hver eneste dag utsettes millioner av mennesker for brudd på menneskerettighetene i en eller annen form – fra ikke å få lov til å si og mene det en vil i det offentlige rom eller på sosiale medier, til at man dømmes til døden i masserettssaker, slik vi har sett har skjedd i Egypt de siste dagene. Dagens nyhetsoppslag viser også at den årlige dødsstraffrapporten fra Amnesty er dystre lesning. Antallet offentlige henrettelser har økt med 15 pst. det siste året, men mørketalene er enda verre. Norge må si fra til de land som praktiserer dødsstraff, at det er helt uakseptabelt – det være seg Kina, Irak, Iran eller USA.

Regnskogfondet har laget en rapport som har tittelen «Menneskerettigheter og ressurskonflikter i Amazonas». Rapporten er bekymringsfull lesning, for man ser en økning i menneskerettighetsbrudd i Amazonas-regionen. Her blir menneskerettsforkjempere, miljøvernaktivister og urfolk angrepet og satt under systematisk press når det gjelder rettigheter til naturressurser, og ikke minst også til medbestemmelsesrettigheter. Jeg nevner dette spesielt, men kampen om naturressursene er kime til konflikt mange steder – også i Norge, men på et helt annet konfliktnivå.

Det er mange brudd på menneskerettighetene man kunne ha en mening om, men personlig kan jeg ikke la være å trekke fram de nye homolovene i Uganda. Tenk å kunne risikere opp til 15 års fengsel – og i noen tilfeller bli drept – for å vise sin kjærlighet til den en er glad i! Det gjør svært vondt å se at det finnes den type holdninger ute i verden. Dessverre er ikke Uganda alene om å ha slike umenneskelige lover. Mange av disse landene mottar bistand fra Norge. Jeg er glad for at utenriksministeren så tidlig og så tydelig har sagt at det vil bli endringer i vår bistandspolitikk overfor disse landene. At presidenten i Uganda svarer med at de ikke vil ha penger fra oss, kan vi godt leve med.

Kampen om å respektere menneskerettighetene må føres på mange arenaer. Det er utfordrende, men den må vinnes.

Det er tverrpolitisk enighet om å gi full støtte til regjeringens reaksjon overfor Russland. Jens Stoltenberg sa i sin tale til landsstyremøtet tirsdag:

«Vi vil ikke leve i en verden hvor det er den sterkeste rett som gjelder. Små land som Norge må også strebe etter at det er internasjonal rett som gjelder. Vi slår ring om folkeretten.»

Kloke ord – og det samme budskap var også godt forankret i utenriksministerens redegjørelse.

I nord er folk opptatt av det gode samarbeidet som finnes mellom våre to nasjoner. Men vi skal ikke legge skjul på at stadig flere frykter at folk-til-folk-samarbeidet kan bli berørt når det gjelder det gode, bilaterale forholdet mellom Norge og Russland. Leser vi nettavisen BarentsObserver fra tirsdag, registrerer vi at mange næringslivsaktører

er bekymret for at det som skjer på den storpolitiske arenaen, kan få konsekvenser for deres aktivitet i nord. Jeg er derfor tilfreds med at utenriksministeren berører – og synliggjør god forståelse for – denne utfordringen i sin redegjørelse.

For regjeringen Stoltenberg var nordområdepolitikken det viktigste strategiske satsingsområdet i utenrikspolitikken, et tydelig budskap som jeg dessverre ikke fant like godt og klart formulert i utenriksministerens redegjørelse. Jeg registrerer at regjeringen Solberg i sin nordområdepolitikk tar utgangspunkt i det den rød-grønne regjeringen avsluttet med, men jeg er litt overrasket over hvor vanskelig det er for utenriksministeren og andre regjeringsmedlemmer å gi anerkjennelse for den nordområdepolitikken som har vært ført av regjeringen Stoltenberg.

Jeg skal i denne forbindelse nevne spesielt to saker, men mange flere kunne vært nevnt – forskning, utdanning og ikke minst det gode arbeidet som foregår innenfor Barentssamarbeidet og Barentssekretariatet. Den ene saken gjelder delelinjeavtalen, som ble undertegnet i 2010, og den andre gjelder kampen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske. Begge to er eksempler på godt utenrikspolitisk håndverk når det gjelder ressursforvaltningen i nord, som de fleste har gitt karakteren «bestått».

Jeg synes det ville være litt raust av utenriksministeren å anerkjenne de viktige og konkrete resultatene som ble oppnådd i nord av regjeringen Stoltenberg. Derfor synes jeg at representanten Norheim fra Fremskrittspartiet er respektløs når han bruker Fleksnes-floskler når han ønsker å beskrive Stoltenbergs nordområdepolitikk. Jeg håper at regjeringspartneren Høyre ikke legger seg på det nivået.

Også på det sikkerhetspolitiske området tok regjeringen Stoltenberg mange viktige politiske beslutninger som bidro til et godt og forutsigbart forhold til Russland. Selv om vi ser et Russland som tydelig viser sin stormaktstatus, er det i dag ingen grunn til å frykte en endring i truselnivået i nord. Men vi skal selvfølgelig ikke være naive. Jeg vet at mange følger med på hva som skjer. Det er heller ingen tvil om at Norge utøver sin myndighet i nord på en troverdig, konsekvent og forutsigbar måte. Vårt medlemskap i NATO er selve fundamentet i vår sikkerhets- og forsvarspolitikk – i nord og i landet for øvrig.

Jeg forstår at dagens situasjon gjør at Norge må reagere. Tirsdag kom nyheten om at Norge har besluttet å innstille alle planlagte bilaterale militære aktiviteter med Russland, foreløpig fram til utgangen av mai 2014. Av den grunn vil jeg avslutte med å spørre utenriksministeren om hva som er hans vurdering når det gjelder hvilke følger dette kan få for det sikkerhetspolitiske samarbeidet i nord.

Trond Helleland (H) [11:35:42]: Jeg er veldig glad for den brede støtten regjeringen får for sin utenrikspolitiske linje og retning. Det eneste unntaket var vel SV, som mente at redegjørelsen var svak når det gjaldt klar retning. Jeg er uenig. Men vi har en klar retning vekk fra SVs linje, og SV har en klar linje vekk fra den rød-grønne regjeringens linje. Med andre ord: Alt er igjen ved det normale i norsk utenrikspolitisk debatt.

Så til Kåre Simensen, som mente at regjeringen burde

være mer raus overfor den rød-grønne regjeringens nord-områdepolitikk. Vi kan gjerne væreause, men jeg synes at de rød-grønne kanskje bør gi den nye regjeringen mer enn fem måneder før de dømmer dens nordområdepolitikk nord og ned. Vi går fra dialog til handling i nordområdene, og det vil bli fulgt opp i månedene og årene som kommer.

Om noen måneder er det 25 år siden Berlinmurens fall, et stort øyeblikk i europeisk historie, da jernteppet mellom øst og vest ble hevet. Neste år er det også 70 år siden Jaltakonferansen, der Stalin, Roosevelt og Churchill møttes, og der delingen av Tyskland ble bestemt. Dette skjedde på Krimhalvøya, i Jalta. Det var grunnlaget, mener mange, for jernteppet, for delingen av Europa. Da er det ingen overdrivelse at utenriksministeren betegner dagens utfordringer i Ukraina som de største vi har stått overfor i Europa siden annen verdenskrig.

Har vi ikke kommet lenger? Er ikke dagens internasjonale orden nok utviklet til å takle denne type konflikter, eller er det fortsatt slik at den sterkeste rett skal gjelde? Jeg håper virkelig ikke det. Regjeringens utenrikspolitikk er derfor tuftet på NATO-medlemskapet, EØS-medlemskapet, FN, WTO og andre internasjonale pilarer. Norge er, som en liten stat med store ressurser, avhengig av dette internasjonale rammeverket for å føre sin utenrikspolitikk. De lange linje ligger fast, men det transatlantiske og europeiske samarbeidet er vektlagt sterkt i regjeringsplattformen.

Derfor er jeg glad for det som kom fram i utenriksministerens redegjørelse. Den alvorlige situasjonen på det europeiske kontinent krever den rekalkibreringen vi varslet i plattformen. Vi finner sammen med våre nære venner i disse dager.

Jeg mener det gir god mening å snakke om Vesten og vestlige verdier. De siste ukers utvikling i hjertet av Europa har vist dette, la det være helt klart. Ingen er tjent med en ny kald krig, ingen ønsker å gå tilbake dit. Vi har ønsket og ønsker fortsatt at Russland forblir en partner i det internasjonale samarbeidet, og at det gode, bilaterale forholdet mellom Norge og Russland videreføres. Men russiske myndigheters handlinger har den siste tiden utfordret hele paradigmet etter den kalde krigen. Retten uavhengige starter har til å samarbeide med hvem de måtte ønske, må stå fast.

Norge har fordømt Russlands folkerettsstridige annektering av Krim. Bruk av militærmakt for å endre landegrensener må få konsekvenser. Krisen er et resultat av Russlands folkerettsstridige handlinger i Ukraina. Budskapet fra verdenssamfunnet er klart. Avstemningen i FNs sikkerhetsråd 15. mars viser at Russland står alene. Vi må være krystallklare i vår solidaritet med det ukrainske folk og bistå økonomisk, sammen med EU og USA, framover. Norge, i likhet med sine allierte i NATO og EU, støtter den ukrainske overgangsregjeringen. Med denne støtten følger naturligvis krav om reformer og oppgjør med korrupsjonskultur.

I utenriksministerens redegjørelse var det også et viktig taktskifte som ble varslet, nemlig å løfte fram økonomisk diplomati og global handel. Dette er i tråd med regjeringsplattformens punkt om at norsk utenriktjeneste skal være

et instrument for å fremme norske næringslivsinteresser i utlandet. Til det trengs opplæring og oppfølging av norske diplomater. Noe ble igangsatt av den forrige regjeringen, med Team Norway, men mitt inntrykk er at det ikke ble fulgt godt nok opp.

Samhandling mellom handelspolitikk, økonomisk diplomati, energipolitikk og utviklingspolitikk er et viktig grep. Jeg setter nå min lit til at Utenriksdepartementet hjemme og utestasjonene nå får de ressursene og den koordineringen som skal til for å gjennomføre det viktige arbeidet for å fremme norske næringsinteresser. Utenriksministeren nevnte i sin redegjørelse at Statoils skatteinnbetalinger til Angola årlig tilsvarer rundt 30 mrd. kr, altså omtrent det samlede norske bistandsbudsjettet. Det sier mye om hvor mye de over 200 000 norske arbeidsplassene i utlandet – altså norske arbeidsplasser i utlandet – betyr. Globalisering gir resultat. Fattigdommen blir mindre, levealderen øker, barnedødeligheten går ned. Uten global handel og åpne grenser vil vi ikke nå FNs tusenårs mål.

Regina Alexandrova (H) [11:41:11]: Jeg vil også takke utenriksministeren for den gode redegjørelsen, som bl.a. understreker at denne regjeringen tar et steg videre for utviklingen av våre nordområder. Vi har en regjering som tar utfordringene med å gå fra dialog til handling. Representanten Simensen savner anerkjennelse for egen nordområdepolitikk, og representantene Følling og Huitfeldt savner konkrete tiltak fra denne regjeringen, men vi har engasjerte statsråder med handlekraft som allerede har gjennomført flere tiltak når det gjelder nordområdesatsingen, og det på kun få måneder. I statsbudsjettet for 2014 økte regjeringen nordområdetildelingen med 222 mill. kr. Dette må kunne utgjøre en forskjell for økte tiltak i løpet av året.

Jeg er veldig fornøyd med at regjeringen har satsset på økt sikring og overvåking av nordområdene, der forsvarsministeren har tildelt ekstra seilingsdøgn til Kystvakten for å verne om vår utsatte kyst og forvaltning og oppsyn av våre verdifulle havressurser. Norge har råderett over store havområder med betydelig ansvar for maritim sikkerhet og beredskap. Utenriksministeren har satt i gang et forskningsprosjekt om maritim beredskap i nordområdene for at Norge som arktisk kyststat skal være en pådriver for miljøvernberedskap og sjøsikkerhet i nord. I tillegg er det satt av midler til tiltak som styrker effektiviteten og kapasiteten i søk- og redningsoperasjoner i nordområdene. Denne økte satsingen gir oss til sammen økt sikkerhet og beredskap og bidrar til å sikre aktiviteten, verdiskapingen og sjøsikkerheten i våre marine områder av nordområdene.

Vi har stor verdiskaping i Nord-Norge i dag, spesielt innen fiskeri, olje og gass. 30 pst. av den nasjonale verdiskapingen innen sjømatnæringen kommer fra Nord-Norge. Fiskeriministeren har høy prioritet på å videreutvikle og ivareta havressursene og den marine næringen. Det er flere spennende, nyskapende og uutnyttede potensialer, og fiskeriministeren støtter opp om forskning og stimulerer til utvikling innen næringen. Regjeringen satser mye på forskning, for kunnskap er nøkkelen som gir oss muligheten for nyutvikling. Jeg er sikker på at vi vil se økt

vekst med bærekraftige tiltak de neste årene som gir stor verdiskaping på flere områder innen marin sektor.

I forbindelse med ivaretagelse og utvikling av olje og gass har samferdselsministeren gitt Kystverket i oppdrag å se på mulighetene for etablering av miljø- og oljevernbase i Lofoten og Vesterålen for å styrke teknologi, produktutvikling og kompetanse innen oljeberedskapen. Dette arbeidet skal være ferdig allerede i 2014. Olje- og gassindustrien har gjort store funn i nord de siste årene som har ført til økt aktivitet i Barentshavet. Gjennom gradvis å åpne nye områder kan vi legge til rette for økt verdiskaping langs kysten også innen denne sektoren innenfor bærekraftige rammer.

En annen næring som også har et stort vekstpotensial i Nord-Norge, er mineralnæringen. Kommunal- og moderniseringsministeren har godkjent reguleringen av Nussir i Kvalsund kommune i Finnmark. For en kommune med ca. 1 000 innbyggere er anslaget på gruvevirksomhet med ca. 150 arbeidsplasser og en forventet årlig omsetning på 600–700 mill. kr etter oppstartsfasen en helt uvurderlig satsing. Det meste av Norges lønnsomme mineralverdi ligger i Nord-Norge og er anslått til 1 400 mrd. kr. Med en åpning av Nussir og denne regjeringens vilje til satsing kan dette være starten på enda en eventyrlig næringsvekst for Nord-Norge.

Aktiviteten i nordområdene har internasjonal oppmerksomhet, og arbeidet til og viktigheten av Arktisk råd øker. Tromsø huser Arktisk råds permanente sekretariat, og Norge samarbeider nært med det kanadiske formannskapet. Det er viktig at Norge som arktisk kyststat tar et eierskap og er en pådriver for ivaretagelse og utvikling av nordområdene.

Jeg har stor tro på at vi også i tiden framover vil fortsette med resultatorientert nordområdesatsing og se enda flere tiltak bli iverksatt og gi verdiskaping og vekst.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Erik Fløan (H) [11:46:25]: Otto von Bismarck er siktet på at tidens store spørsmål ikke avgjøres med taler og flertallsbeslutninger, men med blod og jern. Etter å ha hørt utenriksministerens redegjørelse er jeg desto mer trygg på at det er for tidlig å gi Bismarck rett. Diplomati og politikk er de aktverdige formene for konfliktløsning.

Utenriksministeren viet den globale handelen mye velfortjent oppmerksomhet i sin redegjørelse. Verdenshandelen er fascinerende i den forstand at det ikke er et nullsumspill. Analyserer en de minst utviklede landene, er manglende deltagelse i verdenshandelen et felles kjennetegn. Markedsadgang er ikke noen garanti for sosial rettferdighet eller utvikling av et liberalt demokrati, men det gjelder å slå et slag for det Konrad Adenauer kalte den sosiale markedsøkonomien. De minst utviklede landene kan bistås gjennom fortsatt tollfri adgang til det norske markedet. For en ung høyremann er det viktig å si at tollfriheten ikke må opphøre straks MUL-landene tar steget ut av den dypeste nøden. Hvis vi kan bidra til at MUL-landene finner ankerfeste som mellominntektsland før tollvilkårene endres, er det en investering i nye markeder. Å tiltrek-

ke utenlandske investeringer er et krevende felt, men viktig for å skape økonomisk vekst i utviklingsland. Det er hevet over enhver tvil at den private investeringslysten i mange tilfeller hemmes av systematisk eller usystematisk politisk risiko. I fjor kunne flere analytikere slå fast at risikoen hadde avtatt i vekstmarkedene etter finanskrisen og den arabiske våren. Dersom Norge kan bidra til å redusere politisk risiko gjennom arbeid for godt styresett og mot korrupsjon, vil det i det lange løp virke vekstfremmende.

Et annet perspektiv på verdenshandelen er selvfølgelig den gjensidige avhengigheten som i sin natur er fredsskapende. Den franske økonomen Frédéric Bastiat oppsummerte så treffende at der mennesker og varer ikke krysser grensene, vil soldater gjøre det. Århundrene som fulgte, skulle bevise Bastiats observasjon med to verdenskriger og deretter etableringer av et handelsfelleskap. Daværende utenriksminister Halvard Lange forutså det fredsskapende i et sånt fellesskap allerede året før etableringen av Den europeisk kull- og stålunionen i 1950. En verden sammenvevd i ett marked er en mer stabil og fredelig verden. Samtidig er stabilitet hjemme og ute gjensidig forsterkende. Derfor er det i Norges interesse å forsterke handelssamarbeidene våre og dele erfaringene om godt styresett.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Per Sandberg (FrP) [11:49:12]: En skal være forsiktig med å skryte av sørtrøndere – de har lett for å ta av. Jeg registrerer at utenriksministeren har fått mye ros, og det er velfortjent. Denne redegjørelsen var meget bra.

Jeg registrerer at noen ikke ser noe taktskifte og endring i denne regjeringens utenrikspolitikk, men det ligger der helt tydelig. Regjeringens taktskifte vil i mye større grad finne en samstemt, konsentrert politikk hvor utenrikspolitikk, bistandspolitikk og utviklingspolitikk i større grad integreres. Utenrikspolitikken, bistandspolitikk og utviklingspolitikk er ikke det samme – det vet vi, men den har kanskje dessverre vært preget av den overordnede politikken så langt. Disse områdene er allikevel såpass sterkt knyttet til hverandre at en må se det i en større sammenheng: rammevilkår, økonomi og forvaltning. Det ene vil påvirke det andre.

Utviklingspolitikk er politikken som berører vilkår for alle mennesker i utviklingsland. Dette vil derfor omfatte en bredde av politiske områder, hvor regjeringen har pekt på handel og utdanning som det viktigste sammen med menneskerettigheter. Andre områder er investeringer, helse, sysselsetting, migrasjon og deling og overføring av ny teknologi.

Den globale økonomiske veksten må sikres framover. Utenriksministeren sa:

«En slik vekstkraft er nødvendig for å bekjempe fattigdom og for å kunne skape alle de nye 600 millioner jobbene den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO sier må komme på plass før 2020. Alle må bidra for å sikre at vi kommer i mål med Doha-utviklingsrunden. Også Norge må være villig til å gi for å oppnå noe.» Bistandspolitikk er igjen en del av utviklingspolitikk

ken, men kan alene slett ikke være den viktigste delen for å oppnå utvikling. Bistand må konsentrere seg om økonomisk bistand rettet mot å redusere fattigdom, økonomisk og sosial framgang. Her kommer også fordeling og selvfølgelig humanitære kriser inn i bildet.

Videre sa utenriksministeren:

«Regjeringens utviklings- og utenrikspolitikk skal bidra til økt demokratisering, fremme av menneskerettighetene og tiltak som bringer mennesker ut av fattigdom. Vi vet at handel, investering og næringsutvikling samarbeid med næringslivet. Uten en sterk privat sektor med små og mellomstore bedrifter blir det ingen utvikling.»

I dag er den norske bistanden spredt på mange land, og her er det flere som ønsker – til og med OECD har pekt på det – at gjennomgangen må komme.

Utenrikspolitikken skal ivareta norske interesser og verdier – verdiene blir mer og mer globalisert. Bistandspolitikk og utviklingspolitikk er viktige deler av utenrikspolitikken med mye mer. Dette må samordnes i mye større grad, og det er slik jeg tolker denne redegjørelsen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:52:42]: Jeg vil også få lov til å takke utenriksministeren for en god redegjørelse, som nettopp påpeker at verden er i endring, og at fra 1990 til 2010 har andelen ekstremt fattige blitt halvert. Et annet morsomt poeng er at i fjor var sju av de ti økonomiene som vokste mest, i Afrika.

I dette bildet er det fristende å tenke på egne interesser. Jeg er av dem som tror at Afrika vil bli det ny Kina. Det er mange som peker på den optimismen som faktisk råder over kontinentet – jeg håper det er riktig.

Å kunne bruke investeringer, norsk handel, privat sektor til å skape vekst er helt avgjørende. Derfor ønsker jeg å understreke, som jeg gjorde i replikkvekslinga med utenriksministeren, at vårt mål i utviklingspolitikken må være jobbskaping, bygge opp om videre vekst, og at den veksten må komme størstedelen av befolkninga til gode. Utviklingspolitikken skal ikke ha som mandat å bistå de norske selskapene gjennom sponsing, slik at de vinner kontrakter eller kommer seg inn på markedet. Det er den store forskjellen jeg mener vi må være tydelig på. Utviklingspolitikken skal ha et mandat om å kjempe for de fattigste. Vi har andre kanaler til å fremme norske interesser ellers på.

Av og til opplever jeg at når vi diskuterer de fattige, snakker vi om Afrika, Asia eller Latin-Amerika som om det er ett land, men det er kontinenter. Vi snakker om én gruppe istedenfor å gå inn på de store forskjellene som er der. 112 land, ja det er mange, men det er enormt store forskjeller på de ulike landene. Det betyr at vi må rette inn bistanden forskjellig.

70 pst. av verdens fattigste bor i mellominntektsland. Jeg tror det er ganske stor enighet her om at bilateral bistand ikke nødvendigvis bør gis til Kina eller India – de store landene som egentlig bør klare fattigdomsutfordringene selv. Det betyr at vi kan bruke bistand f.eks. gjennom sivilsamfunn for å nå de fattigste der. Det er noe helt annet. Bilateral bistand kan heller rettes mot de aller fattigste landene. Vi snakker fort om bistand som om bistand

er det samme over alt. Jeg vil oppfordre til at vi også er tydelige på å snakke om multilateral bistand, bilateral bistand eller bistand gjennom sivile samfunn. Så målretter vi bruken inn mot de landene som det er stor forskjell på, og også mot de menneskene vi vil at hjelpen skal nå. Derfor vil jeg også presisere at bistand gjennom sivilsamfunn er svært effektiv, og bruken av det bør økes. I 2005 var den 6 pst. av bistandsbudsjettet, i dag er den bare 4,5 pst. Som utenriksministeren prisverdig løfter opp, bør konsentrasjonen av bilateral bistand gå til færre land, men ikke sivilsamfunnsbistand, og at vi ser på det som OECD sa, nemlig at de største landene skal få mer.

Terje Breivik (V) [11:55:55]: Tilgang til marknader globalt og lokalt er avgjerande for at fattige land kan utvikla eit berekraftig og lønsamt næringsliv. Rettferdige, globale rammevilkår som sikrar lik tilgang, og som bidreg til mangfald og utvikling, er avgjerande for å oppnå det. Handels- og næringsutvikling er utvilsamt ein viktig del av utviklingspolitikken.

Utanriksministeren varsla at regjeringa ynskjer eit taktskifte i arbeidet med å fremja global handel, og at regjeringa har starta arbeidet med ei melding til Stortinget om kor viktig ein politikk for globalisering og frihandel er. Honnør til regjeringa frå Venstre! Me ser fram til stortingsmeldinga og handsaminga av ho.

Venstre deler òg ønsket til utanriksministeren om at me må koma i mål med Doha-runden. Det vil vera eit vesentleg bidrag for å sikra økonomisk vekstkraft globalt dei komande åra, som igjen er nødvendig for å kjempe mot fattigdom og for å utvikla nye arbeidsplassar.

Eit handelsregime som varetek interessene til utviklingslanda og omsynet til effektiv ressursutnytting, er sjølv sagt for Venstre. Det er openbert at alle må bidra for å sikra at me kjem i mål med Doha-runden – også Noreg.

Velferdsnivået i Noreg hadde ikkje vore mogleg utan ein internasjonal rettsorden og ein global handel som fungerer. Opne marknader med låge barrierar for handel og investeringar er nødvendige for å stimulera økonomisk vekst. For norske små og mellomstore bedrifter er det òg viktig med fri import av innsatsvarer, nye maskiner og teknologisk utstyr for å kunna oppretthalda produktiviteten og konkurransevne i eksportmarknadene. Handel og investeringar bidreg til å gjera norske verksemdar konkurransedyktige, opne grenser gjev daglege marknadsimpulsar for omstillingar og endringar og ikkje minst til kontinuerleg teknologi- og kompetanseheving og innovasjonsevne.

Sist sommar sette USA og EU i gang forhandlingar om ein ny og brei frihandelsavtale – potensielt den største bilaterale avtalen i historia med stor betydning òg for norsk næringsliv og verdiskapinga vår. Det er viktig at me ikkje hamnar i ein situasjon der norske verksemdar får dårlegare tilgang til amerikanske marknader enn konkurrerande verksemdar i EU – det er vonleg ei heilt unødvendig formaning til ei regjering som har prioritert opp kontakten og forholdet til EU, men Venstre føreset at regjeringa er aktiv i EFTA og gjer det som gjerast kan for å få på plass parallelle forhandlingar for å sikra norske interesser i så måte.

Jenny Følling (Sp) [11:59:03]: Senterpartiet vil løfte fram eit tema knytt til grensekontroll eller rettare sagt – kanskje fare for manglande grensekontroll.

Frå mai 2012 gjorde norske myndigheiter det enklare å krysse grensene i det norsk-russiske grenseområdet. Denne ordninga gjev rett til eit uavgrensa tal passeringar med opphald på inntil 15 dagar for personar som er busette i ei sone på 30 km frå riksgrensa Noreg–Russland.

Det blir utført kontrollar som dokumentkontroll, personkontroll og køyretøykontroll. Trafikken dei siste fire åra har auka med over 100 pst. Mens stasjonen har ein kapasitet på 175 000 passeringar i året, viste tala i 2013 320 000 passeringar, og prognosen for 2014 ligg på over 400 000 passeringar. Utvida opningstid og auka trafikk har medført lange køar, få tilsette, auka arbeidspress, og fleire mindre småpåbyggingar har vorte gjennomførte.

Noreg kan ikkje vere tent med ein grensepasseringsstad der kapasiteten for lengst er overskriden, og der ein står i fare for ikkje å overhalde krava i Schengen-avtalen til 100 pst. grensekontroll. Det ligg føre planar for eit nytt bygg på Storskog, men framdrifta i dette synet å ha stoppa opp. Det vil vere ei god nordområdesatsing å forsere utbyggingstakten, sikre at arbeidet med nytt bygg ikkje stoppar opp og at det ikkje kjem nye utgreiingar, slik at ein kan gjennomføre dette viktige grensetiltaket.

Øyvind Halleraker (H) [12:01:22]: Jeg har lyst til å takke for en god debatt, selv om jeg må si at Solhjells innlegg provoserte meg til å ta et lite innlegg til.

Solhjell sier jo at regjeringen ikke har prosjekter. Da må jeg spørre om vi har hørt samme redegjørelse. Fikk han ikke med seg reformen i norsk utviklingspolitikk, omtalt som tre taktskifter, nemlig å fremme global handel og økonomisk diplomati, globalt lederskap for utdanning som grunnlag for varig utvikling og fattigdomsbekjempelse, og at vi altså skal få den første stortingsmeldingen om menneskerettigheter på 15 år? Som andre har vært inne på: Kritikken fra Solhjell viser at vi er på rett vei.

Så til kritikken hans og sammenlikningen med Irak. Det vi har vært vitne til på Krim-halvøya og intervensjonen i Irak i 2003, er ikke sammenliknbart. I Ukraina har vi å gjøre med en fredelig befolkning som søkte en annen kurs inn mot EU, og en regjering som er blitt presset fra sin store nabo i øst. I Irak hadde vi med en despot å gjøre. Vi hadde å gjøre med en intervensjon mot en despot som sto bak gassing og massive menneskerettighetsbrudd overfor sitt eget folk. I dag har vi å gjøre med en annektering av deler av et demokratisk land. Og det er ingen andre land som står i Irak i dag.

SVs historie er jo kjent. Sosialistisk Folkeparti ble stiftet på sin motstand mot NATO og sine sympatier med Sovjetunionen. Da må det jo være frustrerende i dag å se at NATO har lyktes, ikke minst med sitt store prosjekt med Partnerskap for fred. Sovjetunionen kjenner vi – den mislyktes jo til de grader – og nå ser vi Russlands aggressive annektering av deler av et demokratisk land.

Jeg legger dette inn i min romslige fortolkning av Solhjells innlegg her i dag. Det må være frustrerende å se at

de verdier man har stått for, ikke har vunnet fram, og at det man har kjempet imot, har lyktes.

Ola Elvestuen (V) [12:04:26]: Jeg vil takke utenriksministeren for redegjørelsen og også takke for debatten. Jeg vil ta opp noen temaer.

Først vil jeg understreke at Venstre setter pris på den vekten man også la på det internasjonale klimaarbeidet, og det arbeidet som må gjøres fram mot Paris og samtalen for å få en internasjonal avtale i 2015. Det er den største utfordringen verden står overfor, og det må være en sentral del av den norske utenrikspolitikken å få en avtale på plass. Vi skal altså redusere utslippene med 80 pst. mot 2050 for å unngå en global oppvarming, med de følgevirkningene det gir, enten det er mangel på vann, fordrevne personer fra områder etc.

Vi må klare dette miljøarbeidet, som er en enorm oppgave, samtidig som vi håndterer løpende kriser. I denne debatten og akkurat nå står vi oppe i en krise på Krim-halvøya, i forholdet mellom Russland og Ukraina og i forholdet mellom Russland, NATO og EU. I likhet med mange andre setter vi stor pris på den resolutthet og den fasthet som utenriksministeren fram til nå har vist i den prosessen vi er inne i. Men jeg vil understreke at vi fortsatt er tidlig i denne prosessen. Vi har fortsatt bare gått en kort vei med de sanksjoner som har vært innført fra Vesten overfor Russland, og for meg er det vanskelig å se hvordan man på kort tid kan komme ut av den fastlåste situasjonen som vi nå er inne i, når man har en militær intervensjon på Krim-halvøya og også en annekasjon av Krim-halvøya. Så jeg tror nok vi også må forberede oss på at dette kan bli mer langvarig, at man må ha mer alvorlige sanksjoner som også vil gi økonomisk negative konsekvenser, også for Norge. Vi må også være forberedt på at dette kan påføre forholdet mellom Norge og Russland skader i den perioden vi nå går inn i. For det er tross alt sånn at dette ikke bare dreier seg om forholdet mellom Russland og Vesten. Det handler også om hele Vestens posisjon internasjonalt. Det er selvfølgelig også andre land som ser på hvorvidt man er villig til å gjennomføre sterke sanksjoner, enten det er Iran, Kina eller andre land.

En ting er å se på sanksjonene mot Russland. Vi i Venstre er glad for at man nå har suspendert frihandels-samtalene og forhandlingene, men jeg vil understreke at det også er viktig å se på hvordan vi kan styrke det økonomiske samarbeidet – ikke bare med Ukraina, men også overfor Moldova og Georgia som også er stater med sterkt russisk press.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:07:39]: Det er ikke meningen å dra ut debatten, men når en har 3 minutter, rekker en så veldig lite i innlegget, så jeg tegnet meg igjen.

Jeg har lyst til å løfte fram et annet dilemma som jeg synes vi av og til forenkler litt, i utviklingspolitikken og særlig i bistandspolitikken. For vi diskuterer egentlig bistandspolitikken nesten som om det var norsk innenrikspolitikk. Vi har i alle fall en tendens til det, for vi vet så veldig godt hva vi synes er bra med Norge, og som vi skulle ønske at andre land hadde kopiert. Jeg vil bare si – litt i den kon-

teksten jeg snakket om i stad – at bistand ikke skal handle om at vi skal presse våre løsninger på de fattige, det være seg privatisering for Verdensbanken som noen har sine innvendinger mot, det være seg selvbestemt abort som en også kan diskutere. Men det betyr ikke at vi skal gå vekk fra våre verdier eller slutte å være tydelig på hva vi står for. Jeg tror vi møter større respekt hvis vi er tydelig på hva vi står for. Det Uganda gjorde – med endringer i lover og mulig dødsstraff for homofile – er forkastelig. Det er brudd på menneskerettighetene; det skal vi være tydelig på. Men jeg tror også det er noen dilemmaer knyttet til det. Det at utenriksministeren var tydelig på å fryse bistanden til Uganda, tror jeg var riktig. Men jeg ser også de utfordringene det kan gi, mot hvordan vi kan være med å bidra med andre virkemidler vi har, for å hjelpe de fattigste i Uganda. Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner var jo tydelig på at det kan skape utfordringer til og med for de homofile i Uganda.

Jeg satt og hørte på Kjell Roland som presenterte sin og Øyvind Eggens bok. Han tok fram et interessant, men litt spesielt eksempel. Det var med en amerikaner som kom til Norge. Han så en dame fra romfolket som satt og tigget utenfor Stortinget, og måtte tenke på hvordan et land som Norge kan ha fattige mennesker sittende der. Så sa han: La oss kalle inn en del norske politikere, samles oppe på Soria Moria – på et hotell – og ha et seminar om hvordan vi skal hjelpe de fattige.

Det er noen utfordringer knyttet til hvordan vi møter de enkelte landene. Menneskerettighetssituasjonen i Russland er utfordrende, menneskerettighetssituasjonen i Uganda er utfordrende, men vi møter dem kanskje på litt forskjellige måter. Det er jo knapt noe land hvor det er større forskjell mellom fattig og rik enn i USA. Men det ville ikke falle meg inn å besøke Kongressen i USA og kalle inn en seminargruppe. Men når jeg har reist med KrFU til Uganda eller Kenya og fått lov å samarbeide med politikere der, må jeg innrømme at jeg har drevet litt seminarvirksomhet.

Dilemmaet i utviklingspolitikken er at vi må lytte til de fattige. Som jeg nevnte i stad: Afrika er i vanvittig vekst, det skjer noe, de utdanner ledere. Så kan vi være uenige i mye av det de står for, men det å ha forståelse for religion og kultur i dette arbeidet er ufattelig viktig. Hvis vi skal være med og gjøre en forskjell for de fattigste, må vi også ha det perspektivet med.

Bård Vegar Solhjell (SV) [12:10:56]: Det er bra at regjeringa klarer å skape entusiasme for det dei meiner er deira prosjekt i deira egne stortingsgrupper og stortingsfraksjonar. Eg ser ingen prosjekt i utviklingspolitikken, bortsett frå å kutte talet på land, som har vore den store debatten i dag – løfta fram som det store.

Men det eg teikna meg for i representanten Hallerakers innlegg, var det som eg kunne sett på som ei ganske grov fornærming, men som eg trur berre må vere ein grenselaus mangel på historisk innsikt. Ja, Sosialistisk Folkeparti vart danna på NATO-motstand i 1961. Men danna på eit forsvar av Sovjetunionen – hørde eg riktig? Eg vil be om at ein kjem med den minste form for dokumentasjon på det. Eg

har lese fleire bøker om SV og SFs historie, eg har skrive artiklar om dei problematiske sidene i historia til vårt parti og andre parti. Aldri har eg nokon stad funne eit forsvar for Sovjetunionen.

Sosialistisk Folkeparti, seinare SV, vart danna på det som var det tredje standpunktet. Det var ideen om at du skal ha same standard for politikken til alle stormakterne – brot på menneskerettane når dei kjem ved invasjonar i andre land. Derfor kritiserte SV både invasjonen i Afghanistan og amerikanske brot på folkerettane og menneskerettane i Latin-Amerika, mens andre i norsk politikk såg mellom fingrane med det eine og kritiserte det andre. Derfor har vi vore kritiske til opprustinga i både aust og vest gjennom heile vår historie. Det tredje standpunktet er eit relevant standpunkt i dag òg, fordi det fortsatt er behov for at ein har same standardar for alle stormakter når dei tek seg til rette.

Så er det sjølvsagt riktig at Irak og Ukraina er ulike situasjonar. Alle krigar og konflikter er ulike. Men dei har noko til felles, nemleg at det var brot på folkeretten som låg bak den USA-leia invasjonen av Irak, akkurat som det er brot på folkeretten å invadere Krim. Begge delar bør fordømmast. Men i Noreg var det mange støttespelarar i Høgre og Framstegspartiet for at vi skulle delta i invasjonen i Irak. Det er òg ein samanliknbar ting, nemleg at invasjonen av Irak viste seg å vere bygd på ei løgn – på påstandar som ikkje var riktige.

La oss slå ring om det forsvaret for folkeretten som er presentert her i salen frå alle parti, men la oss ta det vidare til òg å gjelde alle framtidige situasjonar, ikkje berre når det passar ein. Det bør representantane, ikkje minst frå Høgre og Framstegspartiet, ta med seg.

Så synest eg representanten Halleraker skulle setje seg inn i Sosialistisk Folkepartis og SVs historie, viss han har tenkt å kommentere det i framtida, og leite etter noko som minner om dokumentasjon for eit forsvar for Sovjetunionen. Elles legg eg påstanden daud og makteslaus.

Per Sandberg (FrP) [12:14:09]: Vi kunne ikke tillate at denne debatten skulle avsluttes med en innsikt i SVs historie.

Men jeg har forståelse for at representanten Solhjell og SV har en utfordring med den nye regjeringen, når man til de grader har stått for en politikk som må reformeres for at du skal få enda flere fattige ut av elendigheten og for at du skal få utvikling i en rekke andre land også. Da er det sånn at markedsøkonomien igjen må inn i bildet for å få løftet enda flere land ut av det.

Det ble litt heseblesende med tre minutter i mitt første innlegg, så jeg starter nærmest opp igjen på avslutningen min for å få med helheten. Utenrikspolitikken skal i første rekke ivareta norske interesser og verdier. Verden blir imidlertid mer og mer globalisert. Bistandspolitik og utviklingspolitikk er viktige områder, og deler av utenrikspolitikken – men mye mer også. Derfor er det så viktig at denne regjeringen må samordne i mye større grad og se helheten i alle disse områdene. Det vil være avgjørende for hvorvidt vi kan lykkes med at markedsøkonomi, handel og utdanning løfter ytterligere millioner av mennesker

ut av fattigdom og sosial nød. Det er det denne regjeringen legger til grunn i sitt taktskifte i norsk utenrikspolitikk.

Så ser ikke representanten Solhjell noen store reformer her, foruten dette med antall land. Men for meg er det det overordnede som ligger i denne regjeringens politikk, som er viktig – å se sammenhengen mellom bistand, utvikling og utenrikspolitikk, som hver for seg har vært viktig og mer i fokus tidligere. Nå skal det samordnes i mye større grad. Så er det jo litt merkelig at representanten Solhjell heller ikke registrerer at denne regjeringen har hatt sterkt fokus på og gitt et betydelig løft til utdanning, særlig knyttet opp mot kvinner og barn, noe den forrige regjeringen, som representanten Solhjell representerte, faktisk reduserte og kuttet i. Det må da i hvert fall være positivt.

Så vil jeg avslutte med å si at menneskerettigheter aldri kan relativiseres. Det blir et viktig område for denne regjeringen. Men i den sammenhengen vil jeg si at vi bør være tydelige på hva de grunnleggende rettighetene i menneskerettigheter faktisk er. Det er fortsatt, og vil fortsatt være, likeverd, likestilling, ytringsfrihet og personlig frihet. Alle disse områdene er under sterkt press, også i Norge. Derfor må all fanatisme og intolerante former for ideologi bekjempes sterkt.

Utenriksminister Børge Brende [12:17:43]: Først vil jeg benytte anledningen til å takke for en veldig god og konstruktiv debatt.

I en situasjon hvor vi i Europa står overfor den alvorligste sikkerhetspolitiske utfordring siden den kalde krigen, er det godt at vi i Norge kan stå samlet om både fordømmelsen av folkerettsbrudd og en bred enighet om at når man ikke tar imot en invitasjon til å finne politiske løsninger i en multilateral sammenheng, slik som det har blitt utstedt til Russland, følger man opp med økonomisk restriktive tiltak. Vi har også gjort det klinkende klart at hvis vi ser videre aggresjon i Ukraina og eventuelt militær opptrapping, vil det komme nye restriktive tiltak. Men jeg håper at det nå er mulig å finne gode politiske løsninger slik at Ukraina kan stabiliseres.

Situasjonen i nordområdene ble også tatt opp. Norge ønsker å videreføre dialog og folk-til-folk-samarbeid i nord. Med denne regjeringen er det en offensiv nordområdepolitikk, og jeg synes, med all respekt, at man bør gi meg noen flere måneder for å vise at vi leverer på dette feltet. Den nordområdepolitikken som Jan Petersen startet, og som ble videreført på en aktiv og god måte av den forrige regjeringen, skal vi nå bringe fra dialog til handling. Flere har vært inne på viktige elementer som en mer offensiv næringspolitikk når det gjelder mineralutnyttelse, olje, gass, miljø og å satse på kunnskapsmiljøer. Dette kommer, og det vil være en viktig satsing.

Så har det vært viktig å få en debatt rundt utviklingspolitikken som viser mange dimensjoner av den – at handel, det å slippe til u-landene i våre markeder, kan være vel så viktig som ren bistand.

Jeg har ikke fått med meg at det har vært noen uenighet om det taktskiftet jeg har lagt opp til der, det synes jeg er bra. Den nye satsingen på økonomisk diplomati og ikke minst utdanningsatsingen virker også å ha fått bred opp-

slutning. Vi må øke utdanningsatsingen, for den har gått noe ned i noen år.

Presidenten: Representanten Øyvind Halleraker har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Øyvind Halleraker (H) [12:20:52]: Jeg greide tydeligvis å provosere representanten Solhjell til å komme med et motinnlegg etter undertegnede lille historiebrevskrivelse. Det lever jeg godt med. Vi er uenige her, og de som studerer historie, får heller vurdere hvem som får rett.

Det som i alle fall er helt sikkert, er at den tydelige og pågående debatten i Sverige og Finland om landenes sikkerhetspolitikk etter Ukraina-krisen viser at begrunnelsen for Norges medlemskap i NATO og de valg som Norge klokkelig gjorde, har vært helt riktige og vil fortsatt være det. Vi lever med den tryggheten som alliansen gir oss, og det skal vi være glad for.

Jeg vil minne representanten Solhjell om at regjeringen Bondevik valgte FN-sporet.

Presidenten: Representanten Bård Vegar Solhjell har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Vegar Solhjell (SV) [12:22:05]: Ein kan ikkje berre hive ut ein påstand om at eit anna parti har vore danna på eit forsvar for Sovjetunionen og så seie at det får historikarane bestemme.

Representanten Halleraker, stortingsrepresentant, leia sitt partis fraksjon i utanrikskomiteen. Han får dokumentere det og ta kontakt, eller så får han leggje påstanden død og makteslaus – som den meiningslause utsegna det var.

Så har vi eit forklaringsproblem i bistandspolitikken, som representanten Sandberg sa. Eg synest vi har mykje å vere stolte av, eg synest vi har fått til mykje, med 1 pst. til satsing på helse, likestilling og klima, som vert vidareført av denne regjeringa. Vi varsla ei opptrapping av utdanning, som regjeringa har gjort til eit stort prosjekt. Alt er veldig bra. OECD gjev god kritikk til politikken – andre evalueringar, det same. Er det eit forbettringspotensial? – Definitivt, det er det alltid.

Men lat meg i ein forsonande tone seie at dersom dette er eit teikn på eit stort prosjekt som alle kan se – eller om det vert vanskeleg å sjå eit stort prosjekt, som eg sa – får tida vise. Det er opp til regjeringa å dokumentere at det, forhåpentlegvis, er ei stor satsing.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Sak nr. 2 [12:23:13]

Interpellasjon fra representanten Anniken Huitfeldt til utenriksministeren:

«Cirka én milliard mennesker i verden lever med en eller annen form for funksjonshemming. 82 pst. av disse lever under fattigdomsgrensen. 70 pst. bor i utviklingsland. Ifølge UNESCO mangler 9 av 10 funksjonshemmede i fattige land mulighet for skolegang og utdanning. De fleste har heller ikke tilgang på helsetjenester. Kvinnelige funksjonshemmede er mer utsatt for vold og seksuelle overgrep enn andre og er sårbare for menneske- og organhandel. Norge ratifiserte konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne i juni 2013. Dette forplikter.

Hva vil regjeringen gjøre for å sikre at hensynet til mennesker med funksjonshemming inkluderes og følges opp i vårt bistandsarbeid?»

Anniken Huitfeldt (A) [12:24:23]: Jeg vet at utenriksministeren er i ferd med å arbeide med FNs tusenårs-mål, og når det gjelder tusenårsmålene og utdanning, er vi kommet langt – langt flere får nå utdanning enn tidligere. Men vi ser at det er noen som systematisk faller utenfor, og det er bl.a. personer med nedsatt funksjonsevne. Vi vet at ni av ti av dem som har nedsatt funksjonsevne, ikke får utdanning.

Mitt spørsmål handler om hva utenriksministeren vil gjøre for å løfte dette fokuset. Hvis vi ser på diskriminering av funksjonshemmede i verden, tar den mange former. Noe er direkte diskriminering, men den kanskje vanskeligste formen for diskriminering av funksjonshemmede å bekjempe er usynliggjøring. Derfor var jeg opptatt av å reise denne interpellasjonsdebatten, fordi alle de politiske partiene har hatt store mål på dette området, men vi har evalueringsrapporter som viser at vi ikke har nådd langt med hensyn til resultatene.

Det vi får beskjed om, er at vi trenger bedre målingsmekanismer og innhenting av data for å se om vi når de gode måla som vi har på dette området. Vi vet også at i kriser og konflikt – der vi gir humanitær hjelp – blir personer med nedsatt funksjonsevne ofte hardest rammet. De får mindre utdanning og er også mer utsatt for vold.

UNICEF har laget en rapport som heter «The State of the World's Children 2013», som viser at funksjonshemmede barn, særlig jenter, har dårligere tilgang på utdanning enn andre barn. Jeg er veldig interessert i å høre hva som er utenriksministerens syn og fokusering på dette området. Norad har også gitt oss en rapport, i mars 2012, som viser at vi driver med såkalt «mainstreaming» innenfor utviklingspolitikken, men at vi ikke har nådd langt nok til å prioritere dette spesielt i mottakerlandene.

I interpellasjonsteksten står det at Norge har ratifisert FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne, og dermed har vi også forpliktet oss til å spille en aktiv rolle på dette området.

I tillegg til å fokusere sterkt på dette i utviklingspolitikken i dialogen med andre land mener jeg at dette har med ernæring og helse å gjøre også. Vi vet at mange mennesker i verden blir feilernært, og det bidrar til at mange får en nedsatt funksjonsevne. Jeg vet også at Verdens helseorganisasjon har 13 satsingsområder, og det handler bl.a. om å forebygge og redusere funksjonshemming. GAVI er en del av dette arbeidet, men vi må bygge vi-

dere på dette også i arbeidet med situasjonen for fødende kvinner.

Atlas-alliansen gjør et viktig arbeid ved å fokusere på dette i Norge og internasjonalt. Jeg kunne også tenke meg å få vite hva utenriksministeren gjør for å konkretisere samarbeidet med Atlas-alliansen.

Utenriksminister Børge Brende [12:27:59]: Utgangspunktet for Norges internasjonale innsats er at alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter til et godt liv, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, seksuell legning og funksjonsevne.

15 pst. av verdens befolkning – over 1 milliard mennesker – lever med funksjonsnedsettelse. Av disse lever 80 pst. i utviklingsland. Jeg synes det er viktig at representanten Huitfeldt reiser et tema om en sårbar gruppe, og vi ser at det er barn med nedsatt funksjonsevne, i tillegg til barn som lever i krigs- og konfliktområder, som har den største risikoen for ikke å få utdanning.

I tillegg til det er det et spørsmål om verdier og likeverd. Innsats for mennesker med nedsatt funksjonsevne er nødvendig for å nå målene som vi har satt oss i tusenårssammenheng.

Det er hvert eget lands eget ansvar å ivareta sine innbyggers rettigheter, men norsk utenriks- og utviklingspolitikk skal vektlegge og støtte opp om dette arbeidet.

Sentrale satsingsområder i vår internasjonale innsats for mennesker med nedsatt funksjonsevne er utdanningsbistand, humanitær bistand, helse og arbeid med kvinner og likestilling.

Norge ratifiserte konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne i 2013.

I vår oppfølging av FNs høynivåmøte om personer med nedsatt funksjonsevne og utvikling i 2013 legger vi særlig vekt på tilrettelegging for at alle kan delta og bidra i samfunnsutviklingen.

Fremme av menneskerettigheter står helt sentralt i regjeringens utviklings- og utenrikspolitikk. Vi har besluttet – som jeg har nevnt for Stortinget tidligere – å legge frem den første meldingen om menneskerettigheter til Stortinget på 15 år.

Vi intensiverer arbeidet for å fremme menneskerettighetene gjennom mer systematisk bruk av våre virkemidler innen utenriks- og utviklingspolitikk. I meldingen vil vi også vektlegge hvordan vår tilnærming kan favne et bredt spekter av utsatte og sårbare grupper, herunder personer med nedsatt funksjonsevne.

Denne regjeringen har utdanning som et hovedsatsingsområde. Støtten til utdanning er allerede økt med 15 pst. i år. Utfordringen har vært at utdannings-satsingen har gått ned de senere årene. Norge skal nå aksle en ledertrøye innenfor utdanningsfeltet. Gjennom de åtte siste årene har andelen av den norske bistanden som har gått til utdanning, blitt redusert. Dette skal jeg endre, dette er et av denne regjeringens viktige prosjekter.

UNICEFs tilstandsrapport om verdens barn var i 2013 tilegnet barn med nedsatt funksjonsevne. Rapporten viser tydelig de utfordringene vi står overfor. Norge tar opp spørsmål knyttet til rettigheter for personer med nedsatt

funksjonsevne i ulike multilaterale fora. I Norges samarbeid med UNICEF er innsatsen for barn med nedsatt funksjonsevne svært relevant. Norge er tredje største bidragsyter til UNICEF. Vi er medlem av styret og har løpende dialog med organisasjonen om disse temaene.

I FNs menneskerettighetsråd er landhøringene, den såkalte UPR-mekanismen, et viktig verktøy for å ta opp utfordringer i hvert enkelt land. Vi tar gjerne imot innspill fra det sivile samfunnet om særskilte landhøringer hvor Norge bør ta opp funksjonshemmedes rettigheter. Sivilsamfunnet spiller en viktig rolle i fremme av funksjonshemmedes rettigheter. Frivillige organisasjoner påvirker og ansvarliggjør myndighetene.

Gjennom samarbeidsavtalen med Atlas-alliansen, som gjør en meget god jobb, og andre partnere støtter vi organisasjoner i utviklingsland. Atlas-alliansen har en flerårig samarbeidsavtale med Norad, med et årlig tilskudd på 79 mill. kr, som omfatter prosjekter i Afrika og Asia. I 2013 fikk Atlas-alliansen ytterligere støtte til arbeid med funksjonshemmede barns rett til utdanning i konflikt- og katastrofesituasjoner i Sudan, Nord-Uganda og Palestina.

Utenriksdepartementet støtter også det globale nettverket International Disability Alliance og flergiverfondet til FNs partnerskap for fremme av rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse.

Arbeidet for personer med nedsatt funksjonsevne er en viktig del av Norges humanitære innsats. Norge har i snart to tiår hatt en ledende rolle i det internasjonale arbeidet, først under Minekonvensjonen og senere under Konvensjonen om klaseammunisjon. De siste årene har Norge særskilt jobbet for å fremme at situasjonen for ofre for miner og klasevåpen er et menneskerettighetsspørsmål. Der gjorde den forrige regjeringen en stor innsats.

Andelen barn med funksjonsnedsettelse er høyere i konflikt- og katastrofeområder. Norge er opptatt av å gi barn tilgang til grunnskole i disse områdene.

Norge arbeider for at personer med nedsatt funksjonsevne gis spesiell oppmerksomhet i arbeidet med å sette de nye tusenårsmålene etter 2015, og i arbeidet med å utvikle nye bærekraftsmål.

Norge har gitt støtte til generalsekretærens høynivå-panel, som i sin rapport etablerer prinsippet «leave nobody behind». Målene skal kun anses for oppnådd dersom de er oppnådd for alle grupper.

Under Norad-konferansen om helse og utdanning i desember fremhevet jeg situasjonen til personer med nedsatt funksjonsevne som et spesielt hensyn i arbeidet med tusenårsmålene etter 2015. Dette understreket vi også under høynivåmøtet om likestilling under FNs generalforsamling.

Vi har nær kontakt med Atlas-alliansen og andre partnere for å diskutere hvordan funksjonshemmede best kan inkluderes i tusenårsmålene og i post-2015-agendaen.

Retten til helse for personer med nedsatt funksjonsevne må også ivaretas i vår internasjonale innsats.

Verdens helseorganisasjon har utarbeidet en global handlingsplan som skal sikre bedre helse for mennesker med funksjonsnedsettelse. Norge er en betydelig giver til WHO. Også den løpende dialogen i styret og i Ver-

dens helseforsamling er viktig for å ivareta interessene til mennesker med funksjonsnedsettelse.

Norge støtter et samarbeid mellom Statistisk sentralbyrå og WHO om utviklingen av et globalt spørreskjema om funksjonshemmedes levekår. Det er avgjørende at vår innsats for helse, utdanning og menneskerettigheter omfatter mennesker med nedsatt funksjonsevne. Dette er et spørsmål om grunnleggende verdier og likeverd og om hvordan vi skal nå sentrale mål innen utenriks- og utviklingspolitikken.

Anniken Huitfeldt (A) [12:35:24]: Jeg takker for et godt svar.

Regjeringa er jo i ferd med å gjennomføre arbeidet med en melding om menneskerettigheter og stortingsmeldinga om utdanning. Jeg vil i den sammenheng si at jeg har klare forventninger til at funksjonshemmede integreres veldig godt i dette arbeidet. Hvis vi ikke hele tiden er oppmerksomme, blir det mindre prioritering av dette arbeidet. Selv om det har vært bred politisk enighet i denne salen om å prioritere det høyere, så har vi også evalueringsrapporter som viser at vi ikke har vært gode nok.

Når utviklingsministeren nå er så pass opptatt av andelen til utdanningsbistand, kunne det vært interessant å høre om han ønsker å øke andelen til funksjonshemmede innen bistand. Det ville også være et djervt politisk mål, hvis vi først skal måle hvilken del av utviklingspolitikken vi skal styrke. Mine forventninger er altså knyttet til dette med tusenårsmålene, for det å fokusere på funksjonshemmede i større grad er helt avgjørende for at vi skal lykkes.

Jeg vil også understreke samarbeidet med Atlas-alliansen, for de har et veldig godt internasjonalt nettverk. Én ting er å integrere dette i utviklingspolitikken, men det menneskerettighetssamarbeidet som medlemmer av Atlas-alliansen har i veldig mange land, er viktig for å styrke sivilsamfunnets stemme i utviklingsland.

Jeg forventer mye av de to stortingsmeldingene. Jeg ønsker også å få svar på om utenriksministeren ønsker å øke andelen til funksjonshemmede som en del av bistanden.

Utenriksminister Børge Brende [12:37:12]: Igjen takk til interpellanten for å reise et så viktig tema som funksjonshemmedes rett til tilgang på bl.a. utdanning og – som jeg la til – helse.

I stortingsmeldingen om menneskerettigheter, som kommer til høsten – den første på 15 år – vil situasjonen for funksjonshemmede være et vesentlig element. Dette dreier seg ikke bare om rettigheter, men også om verdier.

Som jeg sa i mitt innlegg, er det slik at alle land har en forpliktelse til å ivareta mennesker med funksjonshemninger. Vi skal bidra til gode systemer som gir de rette oppmuntringene til at land kan ta et større ansvar innenfor dette området selv. Vi vil også komme med en egen stortingsmelding om utdanningens plass i utviklingspolitikken.

Vi må snu trenden hvor vi har sett at utdanningens andel av den samlede bistanden de siste åtte årene har gått fra ca. 9 pst. ned til 7 pst. av bistandsbudsjettet. Det kommer en

kraftig økning, som ikke minst må komme fordi man fra regjeringens side har neglisjert utdanning de senere årene. Allerede nå har vi økt bevilgningene med 15 pst. Det kommer mer. Når man da løfter utdanningssatsingen, vil det bli avsatt en betydelig bit også knyttet til funksjonshemmedes muligheter til å få utdanning. Utdanning blir et satsingsområde. Det blir også rettigheten og muligheten for funksjonshemmede barn til å få tilgang på utdanning. Jeg tror det nå er blitt bred enighet om dette. Men det er ikke noen tvil om at den manglende satsingen på utdanning – ikke bare manglende satsing, men den relative svekkelsen av utdanningssatsingen til Norge de senere årene – de åtte siste årene – har svekket Norges ledertrøye innenfor dette området.

Sylvi Graham (H) [12:40:34]: For ti måneder siden – den 14. mai 2013 – fremmet Laila Gustavsen fra Arbeiderpartiet en interpellasjon med nesten akkurat den samme spørsmålsstillingen som Anniken Huitfeldt har fremmet i dag.

Representanten Gustavsen mente muligens at funksjonshemmede ikke hadde vært en tydelig målgruppe for norsk politikk internasjonalt gjennom de syv og et halvt år man selv hadde sittet med regjeringmakten. Det kunne være fristende å tro at interpellanten av i dag heller ikke var fornøyd med svaret fra sin regjeringskollega SV-statsråd Holmås i interpellasjonsdebatten den dagen, og derfor løfter spørsmålet på nytt i dag, noen få måneder etterpå, med større tiltro til den nye regjeringen. Det kan jeg forstå, for både en undersøkelse fra Norad som kom i 2012, og en tilleggsundersøkelse fra Atlas-alliansen fra februar i år viser at dette området har stått veldig stille. I perioden mellom 2000 og 2012 var budsjettmidlene som gikk til målrettede tiltak for funksjonshemmede, redusert fra 1 pst. til 0,5 pst. av det totale bistandsbudsjettet. For å referere det en minister som var i denne sal i går, sa: Denne regjeringen har riktignok gjennomføringskraft, men den har ikke tilbakevirkende kraft.

Jeg er klar over at denne studien innebærer flere usikkerhetsmomenter, bl.a. når det gjelder multilateral innsats. Etter at Norge ratifiserte FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne, har det vært et lite løft i innsatsen for funksjonshemmede, bl.a. gjennom UD's tildelinger til UNICEF. Likevel mener jeg vi kan si at Norge brukte for lang tid – om lag syv år fra vi undertegnet til vi ratifiserte FN-konvensjonen i 2013. At løftet kom i fjor, gjør oss ikke akkurat til noe foregangsland på feltet.

Denne konvensjonen forplikter statene på en svært ambisiøs måte. Hovedformålet med konvensjonen er å sikre personer med nedsatt funksjonsevne like muligheter til å realisere sine menneskerettigheter og bygge ned hindre som vanskeliggjør det. Konvensjonen skal bidra til å motvirke diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Norge har nå bekjent seg til de verdier som her er beskrevet.

Men resolusjonens forpliktelser stopper ikke ved riksgrensen. Dette er standarder som vi ønsker skal være gjeldende i vårt samfunn. Da kan vi intet mindre enn mene at det er standarder og verdier som vi også må ønske for an-

dres samfunn. Det er interpellanten og jeg hjertens enige om.

Menneskerettighetene står sentralt i norsk politikk, både hjemme og ute. Denne regjeringens plattform har et sterkt fokus på menneskerettigheter generelt, og det er viktig å ha en aktiv bruk av menneskerettighetene også i utviklingssamarbeidet, særlig med oppmerksomhet mot utsatte grupper, som personer med nedsatt funksjonsevne. Statsråden redegjorde godt for viljen til det i sitt svar til interpellanten.

Alle mennesker skal ha like rettigheter og like muligheter for et godt liv – uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, seksuell orientering eller funksjonsevne. Retten til skolegang er grunnleggende, og utdanning er vesentlig for alle barn for å bli selvstendige og kunne skaffe seg arbeid og fremtid. Men noen barn er i større grad enn andre utelatt fra denne muligheten. En tredjedel av alle barn som står uten tilgang til grunnskole, lever med en form for funksjonsnedsettelse. Dette må verden gjøre noe med, og da er det viktig å arbeide for at barn med funksjonsnedsettelser skal få skolegang, ikke minst i humanitære kriseområder der andelen barn med funksjonsnedsettelser er høyere enn ellers.

Derfor er det flott at statsministeren selv fronter at man i løpet av denne perioden vil trappe opp bistanden til utdanning. I den forbindelse vil et prioritert område nettopp være å bidra til at personer med nedsatt funksjonsevne ikke faller utenfor utdanningssystemet. Utdanning til alle betyr at marginaliserte grupper må få mer fokus for å løftes.

Derfor er det flott at utenriksministeren varsler en stortingsmelding om menneskerettigheter, for inkluderingen av funksjonshemmede er et menneskerettighetsspørsmål. Det er en utfordring som ethvert samfunn må adressere, og som Norge til enhver tid må tydeliggjøre, slik statsråden redegjorde for at man gjør. Det må kreves respekt for gjeldende sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Mange land har gått et stykke vei i forståelsen av funksjonshemming. Det skal ikke lenger være «bare» en helseutfordring. Det er ikke primært et sosialpolitisk spørsmål om hjelpeordninger, men et spørsmål om rettslig likestilling – ja, nettopp menneskerettigheter.

Derfor må Norge prioritere denne tematikken politisk overfor de land man engasjerer seg utviklingspolitisk med. Norge bør også kreve støtte til likemannsarbeidet og forkjemperne i de funksjonshemmedes egne organisasjoner. Atlas-alliansen har vært trukket fram tidligere her i dag. De er gode medspillere og gode eksempler, både her hjemme og der ute.

Kristian Norheim (FrP) [12:45:42]: Fremskrittspartiet er glad for at norsk utenriks- og utviklingspolitikk vektlegger og støtter opp om arbeidet for å bedre de svakestes kår i utviklingsland. De funksjonshemmede er dessverre de som lider mest, og trenger derfor spesiell oppmerksomhet, spesielt kvinnelige funksjonshemmede, som interpellanten har påpekt, som er en enda mer utsatt gruppe, ikke minst utsatt for vold og seksuelle overgrep.

I snart 20 år har Norge hatt en ledende rolle internasjo-

nalt i dette arbeidet. Fremskrittspartiet er glad for at regjeringen setter fokus på dem som er skadelidende som følge av krigshandlinger, og de utfordringer funksjonshemmede med denne bakgrunnsårsak har. Regjeringen har vist at den følger opp og videreutvikler politikken på dette området. Det er viktig at dette er en retning som også følges i årene som kommer.

Vi har hatt god nytte av kontakten med Atlas-alliansen – det tror jeg de fleste kan skrive under på her – og andre også, for å få et godt overblikk over de utfordringer og den tilstanden som er på dette feltet. Utenriksministeren har også sagt at regjeringen har nær kontakt med Atlas-alliansen og andre partnere, også for å diskutere hvordan funksjonshemmede best kan inkluderes i tusenårsmålene og i post-2015-agendaen.

Norge er en stor giver til Verdens helseorganisasjon, og gjennom dette arbeidet bidrar vi bl.a. til at det blir utarbeidet en global handlingsplan som skal sikre bedre helse for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Utenriksministeren understreket at det er hvert enkelt lands ansvar å ivareta funksjonshemmedes rettigheter, men norsk utenriks- og utviklingspolitikk skal støtte opp om dette arbeidet, og dette viktige arbeidet skal fortsette også gjennom funksjonshemmedes interesseorganisasjoner. Det synes jeg er en veldig tydelig og viktig understreking.

Til slutt: Jeg vil ikke legge skjul på at det føles en smule spesielt når Arbeiderpartiet nå reiser debatten om dette viktige området og viser til hvor dårlig måloppnåelse man har på dette feltet. Det er jeg fullstendig enig i. Men noen har altså hatt åtte år med rent flertall på seg til å utgjøre en større forskjell og få en bedre måloppnåelse knyttet opp mot det feltet vi i dag diskuterer. Så en smule spesielt skal jeg innrømme at det føles.

Arbeidet med å fremme menneskerettigheter i utviklings- og utenrikspolitikken skal prioriteres opp under den nye regjeringen. Det er 15 år siden sist det kom en stortingsmelding om menneskerettigheter. Det har allerede utenriksministeren påpekt i dag. Men det sier altså litt, og jeg er glad for at utenriksministeren nå viser handlekraft gjennom å varsle at det kommer nettopp en slik melding nå. Det er dessuten varslet en egen melding om satsingen på utdanning som en del av utviklingspolitikken. Dette viser at regjeringen har sortert prioriteringene sine riktig.

Funksjonshemmedes rettigheter handler om grunnleggende menneskerettigheter, integrering av de funksjonshemmedes behov, og rettigheter knyttet til utdanning og helse i utviklingsarbeidet er svært viktig. Derfor er det bra at vi nå står sammen på dette feltet. Svekkelsen av støtten til utdanning de siste årene fremviser ganske tydelig at vi ikke alltid har stått like samlet som nå.

Jeg deler den tiltro til den nye regjeringen som representanten Huitfeldt i dag fremviser gjennom sin interpellasjon, som også kan tolkes som en tilbakeskuende kritikk av de siste år – åtte år – under rød-grønt styre.

Astrid Aarhus Byrknes (KrF) [12:49:35]: Kristeleg Folkeparti meiner at vi må leggja større vekt på dei funksjonshemma sine rettar i utanrikspolitikken. Det må opp

på agendaen i den politiske kontakten med styresmakterne i andre land. Omsynet til dei funksjonshemma må bli inkludert i alt relevant utviklingssamarbeid. Særlege prosjekt innretta mot funksjonshemma må bli fleire, men endå viktigare er det å arbeida inn funksjonshemma sine rettar i alle samfunnssektorar: i utdanningstilbodet, i helsetenestene, i sysselsetjingspolitikken osv. Her må vi ikkje tenkja smått og isolert, men stort og integreert.

For kva er røyndomen i dei fattigaste landa? Jo, i Afrika sør for Sahara står 90 pst. av funksjonshemma barn utan skulegang, og dei blir hardast ramma av både diskriminering, stigma, vald og overgrep. Eg har sjølv erfart og sett frå mitt arbeid i Sør-Amerika, i Peru bl.a., at funksjonshemma barn blir gøymde bort. Dei fekk ikkje eingong koma ut og vera i kontakt med andre barn og ha sosial kontakt. Livskvalitet og verdigheit var for desse barna heilt ukjent.

Difor treng vi på dette feltet gode vaktbikkjer i samfunnet vårt. Lat meg frå Kristeleg Folkeparti si side retta ein stor takk til funksjonshemma sine organisasjonar i Noreg, og lat meg takka Atlas-alliansen og andre som har løfta fram arbeidet for funksjonshemma i utviklingsland. I ei tid der så mykje av utanrikspolitikken skal målast opp mot norske interesser, er det godt å høyra klare røyster fortelja at det er verdiar å kjempa for som ikkje berre gjeld våre nasjonale interesser, men fattige, forfølgde og diskriminerte medmenneske sine rettar og interesser. Vi må evna å sjå noko som er større enn det vi søker ut frå vår eigeninteresse, og namnet på dette «større» er rettferd.

Etter at Stortinget samrøystes gav sitt samtykke, kunne Noreg i juni i fjor ratifisera FN-konvensjonen om rettane til personar med nedsett funksjonsevne, og konvensjonen forpliktar oss. Menneske med nedsett funksjonsevne skal få eit sjølvstendig liv og kunna delta fullt ut på alle livets område. Konvensjonen skal sikra respekt for dei gjeldande sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettane til menneske med nedsett funksjonsevne. Statane har plikt til å gjennomføra dei sivile og politiske rettane straks.

I praksis inneber dette at dei funksjonshemma i mange fattige land nok må venta lenge på å få oppfylt mange av rettane sine. Difor er det så viktig at Noreg både politisk og i vårt praktiske utviklingssamarbeid tek ansvar. Vi må vera med og driva fram større rettferd for våre funksjonshemma medmenneske. For Kristeleg Folkeparti er dette ei viktig oppgåve, og difor trakk vi òg fram arbeidet for dei funksjonshemma i stortingsdebatten før jul om bistandsbudsjettet for 2014.

Difor vil eg òg takka representanten Huitfeldt for at ho tek opp denne interpellasjonen, og utanriksminister Brende for det konstruktive og tydelege innlegget han heldt for litt sidan. Debatten viser brei semje. Utfordringa er å få dette til i praksis frå ord til handling.

Norad sin statistikk viser at den delen av norsk bistand som spesifikt går til tiltak for funksjonshemma, har gått ned frå 1 pst. i år 2000 til knapt 0,5 pst. dei siste åra. Utanriksdepartementet sitt policy-dokument på området er ukjent for mange av ambassadane som skulle følgja opp. I praksis betyr det at altfor lite blir gjort for å integrera omsynet til funksjonshemma i det generelle utviklingssamarbeidet.

Eg er veldig glad for at utanriksministeren gjev anerkjenning til det sivile samfunnet og dei frivillige organisasjonane, som også innanfor det temaet som denne interpellasjonen tek opp, gjer eit viktig og stort arbeid. Ein ny handlingsplan ville vera bra, der livskvalitet, verdigheit og menneskerettar står sentralt, og der ord blir til handling.

Olivia Corso Salles (SV) [12:54:21]: Jeg vil berømme Anniken Huitfeldt, som nå gir oss muligheten til å diskutere et stort spørsmål som får lite oppmerksomhet: inkludering av funksjonshemmede i norsk utviklingsarbeid.

Tre rød-grønne statsråder, Heikki Holmås, Espen Barth Eide og Inga Marte Thorkildsen, sto i 2013 bak et policy-dokument som viste en klar vilje til å satse mer på funksjonshemmede i norsk utviklingsarbeid. Erklæringen kom i forbindelse med at Norge ratifiserte FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Spørsmålet nå er hvordan denne følges opp videre av Børge Brende og regjeringen. I dokumentet understrekes betydningen av en helhetlig, integrert tilnærming til funksjonshemmedes rettigheter, herunder utdanning, likestilling, helse, humanitær innsats og internasjonalt samarbeid.

Norges bistand til funksjonshemmede utgjør fortsatt under 0,5 pst. av Norges bistand. Det er så marginalt at det vel knapt kan kalles en satsing. Funksjonshemmede får så lite ressurser og oppmerksomhet i norsk bistand at norske ambassader heller ikke kjenner til Norges politikk på området. Det forteller Atlas-alliansens leder, Morten Eriksen, til Bistandsaktuelt.

SV mener Norge må levere sin første rapportering til FN for implementering av konvensjonen i 2015. Jeg håper utenriksministeren kan informere Stortinget om hvordan han vil følge opp artikkel 32 i FN-konvensjonen om internasjonalt samarbeid i praksis.

Funksjonshemmede er overrepresentert blant fattige og utgjør 20 pst. av verdens fattigste. Funksjonshemmede rammes derfor ekstra hardt av klimaendringer og naturkatastrofer. Vi vet også at manglende matvaresikkerhet fører til funksjonshemming. Anslagsvis 20 pst. av funksjonshemninger oppstår på grunn av feilernæring. Menneskerettighetene er et viktig prinsipp for humanitær innsats, sammen med prinsippene om deltakelse og ikke-diskriminering.

Hvordan vil regjeringen konkret sørge for at funksjonshemmede blir inkludert i Norges humanitære innsats, slik som beredskapsplaner, operasjonelt nødhjelpsarbeid og gjenoppbygging, som universell utforming av hjem, latriner og skole, og matvareutdeling som også når funksjonshemmede?

Det er ofte et hav av velvilje når politikere prater om funksjonshemmede. Men når man snakker om en av verdens største minoriteter, som også er noen av de mest sårbare og utsatte i krig og kriser, hjelper det ikke med velvilje så lenge det ikke følges opp i praksis. Debatten i dag er en start. SV forventer at utenriksministeren prioriterer arbeidet for inkludering av funksjonshemmede i bistandsarbeidet, og vil følge saken tett framover.

Anniken Huitfeldt (A) [12:57:35]: Jeg vil takke for en god diskusjon, som viser et stort engasjement i denne salen for funksjonshemmede innen bistand. Jeg vil også mene at utenriksministeren ga et veldig godt svar første gang han svarte.

Men det er én ting jeg må si jeg reagerte på: Når jeg spør utenriksministeren om han ønsker å øke andelen bistand til funksjonshemmede – for det er jo helt riktig som representanten fra Kristelig Folkeparti sier, at andelen har gått ned fra 1 pst. til 0,5 pst. – svarer han med å gå til frontalangrep på den forrige regjeringa, ikke når det gjelder politikk i forhold til funksjonshemmede, men på et helt annet område, nemlig arbeidet med utdanning. Det understreker mitt poeng, at den største trusselen mot dette i utviklingspolitikken er å usynliggjøre at man ikke setter fokus på det.

Når jeg har spurt utenriksministeren i denne sal om bistand, for jeg mener vi burde stå sammen om 1 pst., har jeg fått til svar at det er kvaliteten som spiller en rolle, ikke prosenten. Når han nå vil gi mer til utdanning, synes han det er veldig viktig at han skal øke andelen, selv om vi vet at antall milliarder kroner til utdanning har vært det samme. Men nå får han anledning en gang til til å svare på mitt spørsmål: Han er opptatt av å øke andelen til utdanning, men vil han øke andelen til funksjonshemmede? Hvis han mener at andelen til utdanning er såpass viktig, bør han også være opptatt av dette når det gjelder funksjonshemmede.

Ellers takker jeg for at han ønsker å innarbeide dette i veldig mye av de dokumenter som blir framlagt for Stortinget, både når det gjelder menneskerettigheter, og en stortingsmelding om utdanning. Men vil utenriksministeren øke bistanden til funksjonshemmede som andel av bistandsbudsjettet?

Utenriksminister Børge Brende [12:59:54]: Jeg vil igjen takke interpellanten for å ha reist et viktig tema, nemlig funksjonshemmedes rettigheter i utviklingsland. Grunnen til at jeg koblet det veldig tett opp mot utdanning, er at funksjonshemmede har vanskeligere for å få tilgang til utdanning i utviklingsland enn andre grupper. De er marginaliserte.

Hvis man skal lykkes med et løft for funksjonshemmede generelt, og spesielt da i utviklingsland, må man også øke satsingen innenfor utdanning. Jeg forstår at det kan falle de tidligere regjeringspartiene tungt for brystet at jeg minner om at det de senere årene har vært en reduksjon i prosentandelen av norsk bistand som går til utdanning, men det er et faktum, og denne regjeringen skal endre på det. Og forstår jeg opposisjonen rett, får vi støtte for å løfte utdanning og for at Norge aksler den globale ledertrøya innenfor det området.

Når vi skal bruke mer ressurser på utdanning i utviklingsland, spesielt for jenter, og spesielt for funksjonshemmede og andre marginaliserte grupper, og i tillegg i krigs- og konfliktområder, oppfatter jeg at det er bred enighet i Stortinget om dette. Jeg synes det er bra at vi nå snur en utvikling hvor andelen av norsk utviklingshjelp som har gått til funksjonshemmede, har gått ned de senere årene.

Nå forstår jeg at det er enighet om at vi skal jobbe for å øke denne – etter at den har gått ned, også innenfor utdanning – for det er nær sammenheng mellom hva vi bevilger til utdanning, og hva vi får til for funksjonshemmede. Det er ingenting som er bedre, for begge deler har jeg tenkt å gjøre, og hvis vi da kan få bred oppslutning i Stortinget for å øke utdanningssatsingen og øke satsingen på funksjonshemmede, er jo det flott.

Grunnen til at også jeg ble litt engasjert – slik komiteens leder ble – var at det jo er veldig flott med engasjementet fra Arbeiderpartiet og SV i denne saken, men etter at både utdanningssatsingen og satsingen på funksjonshemmede har gått ned i de senere årene, som en relativ andel, hadde jeg kanskje vært noe mykere i kanten når jeg hadde fremmet dette. Men la det ligge. Det vesentlige her er at vi kan få til en bred enighet om denne satsingen fremover.

Og igjen: Jeg synes det er bra at dette nå tas opp. Jeg synes det har vært en god debatt. Så ble det også litt temperatur mot slutten, og det skader jo ikke etter flere timers utenrikspolitisk debatt.

Presidenten: Da er sak nr. 2 ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [13:03:02]

Innstilling frå kommunal- og forvaltingskomiteen om Sametingets verksemd 2012 (Innst. 125 S (2013–2014), jf. Meld. St. 48 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bjørn Lødemel (H) [13:04:04] (ordfører for saka): I denne saka handsamar vi Sametinget si årsmelding for 2012. Som det går fram av merknadene frå ein samla komité, blei denne saka vedteken i Sametinget 28. februar 2013, og ho blei lagd fram av Stoltenberg II-regjeringa.

Når det gjeld arbeidet i komiteen, kom det inn mange nye innspel i slutfasen, og det blei lagt inn merknader heilt til siste slutt, og vel så det. Det var kanskje ikkje heilt etter boka, men komiteen fekk i alle fall høve til å leggje fram saka innanfor dei fristane som blei sette.

Meld. St. 48 for 2012–2013 er den første samepolitiske saka som blir handsama i dette Stortinget, når ein ser bort frå budsjetthandsaminga sist haust. Det betyr at mange av dei merknadene som er komne frå dei ulike partia, byggjer på nye posisjonar og ny regjering.

Regjeringspartia og samarbeidspartia viser til at det er viktig og verdifullt for Noreg å ta vare på samisk språk, kultur og tradisjon. Norsk og samisk er likeverdige språk, og desse partia vil etablere eit samarbeid når det gjeld samisk språk på tvers av grensene.

Dei same partia viser også til at regjeringa vil utvikle samisk næringsliv og reiseliv som er knytte til samisk kultur og til dei tradisjonelle samiske næringane. Regjeringspartia og samarbeidspartia vil også bevare Sametinget og konsultasjonsordninga mellom Sametinget, Stortinget og regjeringa.

Når det gjeld dei andre komitémerknadene, får partia sjølve gjere greie for dei. Eg vi bruke resten av innlegget til å kommentere tema som er viktige for Høgre i denne stortingsmeldinga.

Høgre viser til at staten Noreg opphavleg er etablert på territoriet til to folk, samar og nordmenn, og at begge folka har den same retten til, og det same kravet på, å utvikle sin kultur og sitt språk.

Samane er eit urfolk som har folkerettsleg krav på eit særleg kulturvern.

Høgre har merka seg at Sametinget sitt hovudmål for næringsutvikling er å skape eit sterkt og allsidig næringsliv som byggjer på og tek omsyn til samisk kultur, natur og miljø, og at Sametinget ønskjer å skape eit næringsliv som legg grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der menneske ønskjer å bu.

Stortingsmeldinga viser til at primærnæringane er dei viktigaste næringane for sysselsetjing i dei samiske områda, og reindrifta er ein avgjerande del av den samiske kulturen. Høgre har merka seg at rovvilt er ei stor utfordring for reindrifta, og at rovviltutfordringane i dei sørsamiske tamreinområda kan true den sørsamiske kulturen i desse delane av landet dersom det totale rovviltpresset blir for stort.

I rovviltforliket, som eit samla storting vedtok i juni 2011, står det at rovvilt ikkje skal representere skadepotensial i prioriterte beiteområde og kalvingsområde for tamrein.

Høgre meiner at det skal setjast i verk nødvendige tiltak innanfor både rovviltforvaltninga og reindrifta med sikte på å sikre situasjonen for sørsamisk tamreindrift, og at det er viktig at desse punkta i rovviltforliket blir gjennomførde på ein god måte.

I stortingsmeldinga blir det vist til at kunnskap og kompetanse er grunnleggjande for utvikling og styrking av samisk samfunn, og at Sametinget si hovudmålsetjing innanfor kunnskapssektoren er at den samiske befolkninga skal ha kunnskap, kompetanse og ferdigheiter for å utvikle og styrkje samfunnet sitt.

Sametinget er også i dialog med sentrale myndigheter, kommunar, fylkeskommunar og andre aktørar i arbeidet for å sikre helse-, sosial- og barnevernstilbod til det samiske folket. Alt dette er viktig.

Det er svært positivt at regjeringa vil vidareføre hovudlinjene i norsk samepolitikk, og det er brei semje om at samisk språk, kultur og tradisjon er viktig for Noreg.

Eg vil ønskje lukke til med debatten og tilrår innstillinga i saka.

Stein Erik Lauvås (A) [13:08:06]: I det dokumentet som vi nå har til behandling, vises det til at i velfungerende demokrati skal også mindretallets interesser høres og sikres for å kunne bygge et samfunn tuftet på likeverd og respekt. Det vises videre til at samepolitikken må ha som mål at de som vokser opp, skal ha en reell mulighet til å uttrykke sin kultur og sitt språk uten frykt for å bli diskriminert.

Rettighetsutvikling, institusjonsbygging og formalisering av dialogen mellom myndighetene og samene har stått sentralt fram til nå. Her peker også meldingen på at prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget er et av de viktigste rammeverkene for å sikre samenes folkerettslige rett til å delta i saker som angår dem. Så langt jeg har brakt på det rene, har konsultasjonsordningen vært et verktøy begge parter har brukt og sett har vært nyttig når saker som angår samer, er på dagsordenen.

Et flertall i komiteen viser til at Stortinget i mai 2013 vedtok en endring av reindriftsloven som innebar en utvikling av områdestyrene, og oppgavene ble lagt til Fylkesmannen. I denne saken ble konsultasjonsordningen benyttet, men uten at partene kom til enighet, og det er en ærlig sak. Det vi nå ser, er at regjeringen Solberg ikke følger opp konsultasjonsordningen, jf. de siste endringene vedrørende sammenslåing av reindriftsforvaltningen med Statens landbruksforvaltning. Et flertall i komiteen mener at dette er beklagelig, og at en slik manglende oppfølging svekker konsultasjonsordningen.

Et annet flertall i komiteen understreker at en god kommuneøkonomi er viktig for at det skal kunne gis likeverdige tjenester til den samiske befolkningen, særlig i forvaltningsområdet for samiske språk.

Meldingen skisserer også utfordringer når det gjelder kostnader for tospråklige kommuner.

Flertallet i komiteen har merknader som omtaler, og slår fast, at staten Norge opphavlig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at begge folk har den samme retten til og det samme kravet på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Videre sier merknadene at samene er et urfolk som har folkerettslig krav på et særlig kulturvern.

Jeg finner det en smule underlig at et regjeringsparti som Fremskrittspartiet ikke kan være med og støtte en slik merknad. Ei heller vil regjeringspartiet Fremskrittspartiet være med og støtte opp om andre merknader, slik som at primærnæringene er de viktigste næringene for sysselsettingen i de samiske områdene.

Så gjenstår det nå å se hvilken politikk Fremskrittspartiet i regjering egentlig vil føre på dette området. Å melde seg ut, slik de i denne meldingen har gjort, tjener ikke saken, verken for den ene eller andre part.

Helge André Njåstad (FrP) [13:11:17]: Denne meldinga er Sametinget si årsmelding for 2012, så det er jo litt seint å behandla ho når me ser 2014 på kalenderen, og eg håpar at me for framtida kan klara å behandla årsmeldingane raskare, sånn at dei har litt større relevans.

Både debatten, innstillinga og alt i desse sakene dreier seg ofte om meir enn berre det året årsmeldinga gjeld, så

det vil òg mitt innlegg gå på. Då kan eg òg tillata meg å gratulera det nye Sametinget som vart valt i fjor, med valet og med nye posisjonar. Det er gjennomført val og òg gjennomført eit skifte i politisk fleirtal i Sametinget. Eg vil benytta anledninga til å gratulera dei som er valde, med tilliten frå dei røysteføre.

Framstegspartiet er òg representert i Sametinget – denne gongen med to representantar. For første gong i historia har me òg inngått samarbeid med andre parti og er no representert i kontrollutvalet i Sametinget. Så det er hyggeleg å registrera.

Framstegspartiet har ei prinsipiell haldning til Sametinget. Me har programfesta at me er imot eit eige folkevald organ for å representera ei gruppe innbyggjarar. Me har meint at dei ordinære organa som storting, fylkesting og kommunestyre må kunna vega ulike omsyn og levera god politikk på dei områda.

Sjølv om me har det primærstandpunktet, er me likevel opptekne av samisk kultur og samisk språk. Me ser på det som ein viktig del av noregshistoria, vår kulturidentitet og kulturarv og er opptekne av å bevare det. Men me meiner at det kan gjerast på andre måtar enn gjennom eit eige organ som berre gjev nokre fordelar på kostnad av andre som dei ordinære organa kan ta.

Eg trur ikkje det vil overraska nokon at Framstegspartiet meiner det same i dag som me meinte tidlegare. Likevel har me inngått ein samarbeidsavtale og ein regjeringsplattform som slår fast at Sametinget skal halda fram, og at det skal vera konsultasjon mellom sameting, storting og regjering. Det er sjølv sagt ein avtale som me står inne for, sjølv om vårt primærstandpunkt er godt kjent i denne sal. Sjølv sagt meiner me det same som me alltid har meint, samtidig som me skal kunna ha ein konstruktiv og god dialog med våre samarbeidsparti om samepolitikken òg vidare.

Årsmeldinga for 2012 har me lese. Det er riktig som representanten frå Arbeidarpartiet seier, at me har gått ut av merknader. Me har valt å ha den tilnærminga at me tek dette til orientering. Men det betyr ikkje at me er imot alt som står i merknader. Det burde representanten ha visst. Det er ikkje sånn at dei merknadene ein ikkje er med i, er ein automatisk imot. Men me synest det er greitt å kunna ta dette til orientering – og ikkje noko meir enn det.

Ein ting som eg har registrert med interesse i årsmeldinga, er dette med arealpolitikk. Eg registrerer at Sametinget har ein utvida myndigheit frå då plan- og bygningslova vart endra i 2009, at dei no har moglegheit til å fremja protestar som gjeld åtte fylkeskommunar og over hundre primærkommunar. Det registrerer me er ein kime til litt konflikt og litt irritasjon blant primærkommunane som får motsegn. Heldigvis var statsråden inne og bidrog til eit positivt vedtak for Nussir, sånn at Kvalsund kommune kan sjå for seg nye arbeidsplassar og ny verdiskaping, noko me er veldig glad for. Men me synest det er litt synd at når resten av Noreg har opplevd at statsråden har sendt brev om at fylkesmannen skal vektleggja lokalt sjølvstyre sterkare, sit det over hundre primærkommunar som spør: Gjeld ikkje dette oss – me får framleis mange motsegn og har ikkje same fridom innanfor arealpolitikken. Det er ting som me har merka oss når me har lese årsmeldinga.

Per Kåre Foss (KrF) [13:15:39]: Sametinget er og skal være regjeringens fremste premissleverandør i samiske spørsmål. I over 20 år har Sametinget spilt en sentral rolle både i det samiske miljøet og overfor befolkningen generelt. Det er avgjørende at samarbeidsformene og dialogen mellom Sametinget og regjeringen fungerer godt.

Vi – både politikere, journalister, andre premissleverandører og samfunnet for øvrig – har et ansvar for å bevare og videreutvikle samisk kultur. Kristelig Folkeparti vil ha et stort mangfold i det norske samfunnet og vil være med og sikre samenes rett til eget språk, egen kultur og eget samfunnsliv.

Samenes egenart må sikres ved at deres levemåte, næringsstruktur, kultur og verdier blir ført videre til nye generasjoner. For å kunne utforme en god politikk på dette området trengs det en forståelse av hvilke utfordringer som finnes. Samtidig er det viktig å peke på positive trekk, som samisk kulturliv, samisk mat og samisk reiseliv. Alt dette er med på å styrke identitet og selvfølelse.

Samepolitikken krever oppfølging på alle forvaltningsnivå. Den statlige politikken legger premissene for utviklingen av samiske samfunn og samisk språk i storsamfunnet. Politikken på fylkesplan og kommunalt plan avgjør mye hvordan de konkrete tiltakene når folk flest.

I samiske kjerneområder forutsettes det full tospråkligheit i offentlige institusjoner. Skoleverket har imidlertid en utfordring med å gi barn undervisning i og på samisk, og antallet samisktalende har sunket mye de siste årene. Også samiske språk- og kultursentra sliter med å få økonomisk støtte. Det samiske språket er et fundament for samisk kultur. Det er derfor viktig at det samiske språket blir bevart og videreført.

En av de største utfordringene for samiske barn i dag finnes i skolen. Opplærings situasjonen er bekymringsfull, med både mangel på læremidler på eget språk og manglende lærere til å lære bort. Vi ser at samiske barn ikke får det de har rett til, nemlig en god samisk språkopplæring.

Det trengs en bevisst satsing på å utdanne flere samiske lærere og førskolelærere. Tempoet i arbeidet med å utvikle og oppdatere læremateriell på samisk må skrus opp. Skolen må bidra mer til å øke norske barns kjennskap til samisk kultur og språk.

Til slutt vil jeg adressere den kanskje mest alvorlige utfordringen overfor den samiske befolkningen – diskrimineringen og trakasseringen som mange samer møter, i mange tilfeller daglig.

Tidligere undersøkelser har vist nedslående tall. Mens 3,5 pst. av den norske majoritetsbefolkningen har følt seg utsatt for diskriminering, viser forskning at hele 35 pst. av de samisktalende opplever diskriminering – altså ti ganger flere. Verst stilt er det utenfor de definerte samiske språkområdene. Her opplever halvparten av samene diskriminering og oppgir å ha blitt mobbet dobbelt så ofte som majoritetsnordmenn. Dette vitner om uvitenhet, manglende respekt og dårlige holdninger.

Vi har et ansvar ikke bare for å videreføre tradisjonene, det samiske språket, næringsgrunnlaget og kulturen, men også for å skape økt forståelse og respekt for den. Vi skal ikke bare være en konservator, men også en ambas-

sadør. Vi må sikre at samenes levemåte, kultur og verdier både blir ført videre og respektert av nye generasjoner, for Norge er best tjent med et mangfoldig og rikt samfunn.

Heidi Greni (Sp) [13:19:53]: Som det står i meldingen om Sametingets virksomhet, er det for å ha et velfungerende demokrati avgjørende at også mindretallets interesser høres og sikres for å bygge et samfunn tuftet på likeverd og respekt.

Jeg referer fra flertallsmerknoten: Vårt land er etablert på territoriet til to folk, nordmenn og samer, og begge gruppene skal sikres like muligheter til å utvikle sin kultur og sitt språk.

Dette er heldigvis hele komiteen, unntatt Fremskrittspartiet, enige om. Senterpartiet vil styrke samenes og andre nasjonale minoriteters språk, kultur, nærings- og samfunnsliv. Mye er gjort, men mer må gjøres for å etterleve ambisjonene.

Sametinget har i sin språkmelding foreslått en rekke endringer i dagens modell for arbeidet med samisk språk og foreslår at Sametinget gis det overordnede ansvaret for utvikling av samisk språk. Departementet sier de vil vurdere forslaget fra Sametinget i forbindelse med de planlagte konsultasjonene om eventuell revisjon av samelovens språkreger. I en merknad i innstillingen ber Senterpartiet sammen med andre partier om at Stortinget må holdes orientert om framdriften i dette arbeidet.

Et annet spørsmål vi i Senterpartiet tar opp i merknadsform, er behovet for å styrke tolketjenesten i helsetjenestene til den samiske befolkning. Skal helsehjelp ha ønsket virkning, trenger vi mer enn gode leger. Det er like viktig at lege og pasient kan kommunisere med hverandre under konsultasjonene. Et flertall er heldigvis enige om betydningen av å sikre tilgangen på samiske tolker ved helseinstitusjonene. Helse Nord er gitt i oppdrag å gjennomføre en bedre tolketjeneste. Dette arbeidet må følges opp av Helse- og omsorgsdepartementet i dialog med Sametinget.

Samisk kultur og samisk språk er mangfoldig. Jeg har tidligere uttrykt ekstra bekymring over om vi viser nok oppmerksomhet til utfordringene ved å bevare sørsamisk og lulesamisk som levende språk. Som minoriteter blant den samiske minoriteten er språk- og kulturbevaring for disse gruppene ekstra krevende.

Nytt bygg for det sørsamiske museet, Saemien Sijte, på Snåsa er ferdig planlagt, men dessverre ikke realisert. Senterpartiet mener det nå er på tide å sette spaden i jorda, og sammen med Arbeiderpartiet og SV foreslo vi en oppstartsbevilgning på 5 mill. kr i budsjettet for 2014. Dessverre ville ikke flertallet på Stortinget være med oss på det. Realiseringen av dette prosjektet ville gitt et viktig fyrtårn for den sørsamiske kulturen

Primærnæringene er de viktigste næringene for sysselsettingen i de samiske områdene. Reindriften står i en særstilling både som inntektsgrunnlag og som en viktig del av den samiske kulturen. Rovviltutfordringene er store og vanskelige å få bukt med også i reindriftsnæringen. Jeg er glad for at flertallet i komiteen stiller seg bak en merknad som slår fast at rovviltforliket fra 2011, står fast. Der blir det slått fast at rovvilt representerer et skadepotensial i

beiteområder og kalvingsområder for tamrein. De må dermed tas ut. I forliket heter også at det skal settes i verk nødvendige tiltak for å sikre situasjonen for den sørsamiske tamreindriften.

Det forundrer meg at Fremskrittspartiet heller ikke mener at dette er verd å merke seg, og at de ikke er med på denne merknaden.

Komiteen understreker betydningen av at disse punktene i rovviltforliket blir gjennomført på en effektiv måte. Understrekingen er nødvendig, for det er enda ikke slik at rovviltforliket blir fulgt opp. Vi har ikke kontroll over rovviltutfordringene i reindriftsområdene. Dette har blitt understreket gang på gang, og sist så vi dette understreket av Dronningen, som uttrykte stor bekymring under sitt besøk i Finnmark. Vi forventer at regjeringen følger opp Stortingets rovviltforlik, slik at vi snart kan oppleve redusert konflikt og muligheter til å utnytte beitebruken i utmarka. Dette er viktig for reindriften, og også for annet husdyrhold, og for å opprettholde et levende kulturlandskap.

Derfor har Senterpartiet også levert inn forslag til behandling i Stortinget – for å sørge for at rovviltforliket blir fulgt opp, og at konfliktnivået kan senkes.

André N. Skjelstad (V) [13:25:06]: Det er en enstemmig innstilling fra komiteen som belyser hvor viktig kultur og språk er, og hvor stor betydning det har for enkeltindividets opplevelse av egen samisk identitet.

Det er også viktig å påpeke at urfolk har et folkerettslig krav med hensyn til kulturvern. Norsk og samisk er, som det også slås fast i innstillingen, likeverdige språk. Men det er også viktig å dvele litt ved Sametingets rolle, som etter min mening er viktig, spesielt når det gjelder å bidra til næringsutvikling, og ikke minst med hensyn til samisk kultur, natur og miljø.

Noe vi også drøfter i innstillingen, er at reindriften står overfor en betydelig utfordring i Finnmark – spesielt når det gjelder målene om økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft – gjennom den pågående reintallstilpasningen.

Foregående taler var innom Saemien Sijte i Nord-Trøndelag. Jeg må dvele litt ved det. Jeg er enig i at den sørsamiske minoriteten er en minoritet i minoriteten. Men for meg er det litt spesielt, etter å ha sittet i åtte år i regjering, å ta opp en oppstartsbevilgning på 5 mill. kr – når man faktisk har sittet ved roret så lenge. Jeg vet ikke hvilket uttrykk jeg skal bruke, men jeg synes det blir litt merkelig at man faktisk fremmer det i budsjettet etter å ha gått ut av regjeringskontorene. Det hele her må bero på at man må ha en respekt for den sørsamiske minoriteten når det gjelder Saemien Sijte, som er planlagt i Snåsa. Jeg synes det blir litt merkelig og litt hult – det som foregående representant sa. Man satt tross alt her i åtte år uten å gjøre noe med det.

Summa summarum synes jeg det som er det aller, aller viktigste i dette, er respekten for urbefolkningen og same- ne. Det er noe jeg føler komiteen står inne for. Jeg synes også det er bra at Fremskrittspartiet er i ferd med å bevege seg – det er gledelig.

Karin Andersen (SV) [13:27:47]: Jeg tror jeg først vil slå fast at Sametinget er viktig. Etableringen av det har

vært viktig for urfolk langt utover Norges grenser, fordi det har vist hvordan man kan løfte og øke medbestemmelsen for urfolk. Det som kanskje er mest oppsiktsvekkende med denne innstillingen, er ikke at den er enstemmig – som representanten fra Venstre sa – men hvor mye den spriker i innhold, og at vi nå har et regjeringsparti som er totalt uenig i hovedgrepet vi snakker om, nemlig at vi har et sameting, og at same- ne som urfolk har krav på både rettslig spesielt vern og behov for egne virkemidler. Det handler også om det som representanten fra Kristelig Folkeparti – tror jeg det var – var oppe og sa, at det er en underliggende diskriminering og manglende forståelse for urfolk som ligger bak. Det er det man må ta fatt i. Da er det ganske oppsiktsvekkende at Fremskrittspartiet ikke en gang kan være med på merknadene som forteller hvor viktig dette faktisk er.

Det er en risiko for at man får svekket konsultasjonsordningen, som er en etablert og meget god ordning som bør bygges ut. Språk er viktig, det har flere vært inne på her. Det må styrkes, for det vi vet, er at hvis man lærer morsmålet bra, blir man også bedre i andre språk. Sånn fungerer vi som mennesker. Dette gir ingen svekkelse for å kunne kommunisere også i sorsamfunnet.

Representanten fra Venstre var inne på Saemien Sijte, og han klagde på at nå hadde Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet ment at man må få dette i gang, for det har tatt for lang tid. Det har tatt altfor lang tid, men det må være merkeligere og mer problematisk for Venstre å ha slått seg i lag med noen som ikke en gang vil ha Sametinget, og som ønsker å angripe naturgrunnlaget som deler av den samiske befolkningen lever av, f.eks. fiskeri. Regjeringen ga i forrige uke klarsignal for at man skulle dumpe 30 tonn gruve- slam i Repparfjorden, på tross av innsigelser fra Sametinget, fra områdestyret for reindriften i Vest-Finnmark og fra den sjøsamiske fangst- og fiskeforeningen Bivdi. Det forteller meg at det er mange ting som er viktig for den samiske befolkningen, som bør bekymre representanten fra Venstre mer enn at noen ønsker å starte Saemien Sijte, som jeg er helt enig i at burde ha vært i gang for lenge siden.

Det som også er viktig å huske på når vi diskuterer samepolitikk, er at den gjelder store deler av landet. Jeg kommer fra Hedmark, og der er det også en sørsamisk befolkning som har et fellesområde med Sør-Trøndelag, og også i de områdene er det problemer knyttet til rovviltforvaltningen. Jeg vil understreke at SV står på rovviltforliket, og at vi ønsker at det skal gjennomføres slik som det er vedtatt. Det er helt nødvendig for at også den sørsamiske reindriften skal kunne leve. Den har vi en plikt til å ivareta. Derfor har vi vært imot når man har ønsket å utvide f.eks. ulvesonen nordover, for da kommer man altfor nær grensen for den sørsamiske reindriften.

Jeg kommer akkurat nå fra en lunsj med kontrollutvalget i Sametinget. Det er et veldig viktig organ som jeg synes det var veldig nyttig å snakke med, og det er viktig at Sametinget nå også sjøl tar stilling til hvordan de ønsker å utvikle sitt kontrollutvalg – grunnen til at jeg var der, er at jeg også sitter i kontroll- og konstitusjonskomiteen her i Stortinget – slik at de også kan utvikle sine egne parlamentariske kontrollmekanismer på en betryggende måte, og at

de kan ivareta innspill fra befolkningen som ønsker å gå inn i enkeltsaker som det kan være usikkerhet rundt.

Denne utfordringen går selvfølgelig til Sametinget, som sjøl må skissere hvordan dette skal gjøres, men jeg er ikke i tvil om at det er behov for at også Sametinget får utviklet et kontrollutvalg som har ressurser til å kunne utøve god kontrollvirksomhet på sitt ansvarsområde.

Jeg gleder meg til at vi skal komme tilbake til de dagsaktuelle sakene framover, for det er veldig viktig at vi nå styrker Sametinget og de demokratiske organene de har.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:33:11]: Kommunal- og forvaltningskomiteens innstilling viser at det er bred politisk enighet om at samisk språk, kultur og tradisjoner er viktig og berikende for Norge. Staten har et overordnet ansvar for å medvirke til bevaring og videreutvikling av samisk språk og kultur.

Sametinget er etablert gjennom same-loven og bidrar til å etterleve Grunnloven § 110 a. På denne måten har norske myndigheter lagt til rette for at samene selv, gjennom sitt folkevalgte organ, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Regjeringen vil videreføre hovedlinjene i norsk samepolitikk. I Sundvolden-erklæringen har vi uttalt at urfolk og minoriteter skal få utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Vi har også sagt at vi vil bevare Sametinget og konsultasjonsordningen mellom Sametinget, Stortinget og regjeringen.

Erfaringene fra konsultasjonsordningen – som ble etablert av den forrige borgerlige regjeringen, da nåværende statsminister hadde ansvar for samepolitikken – har styrket samspillet og samarbeidet mellom regjeringen og Sametinget. At en ordning fungerer godt, er imidlertid ikke et argument for å la være å gjøre den enda bedre.

Det er viktig at vi legger til rette for konstruktive og effektive konsultasjoner med Sametinget, og når det gjelder konsultasjonsordningen, bør mulighetene for forbedring og forenkling vurderes.

Jeg må si at jeg reagerer på at representanten Lauvås setter spørsmålsteget ved om regjeringen vil følge opp konsultasjonsordningen. Det ligger tydelig fast i Sundvolden-erklæringen at regjeringen vil følge opp konsultasjonsordningen, og jeg er ikke enig i at den saken han trakk frem, nemlig organiseringen av den sentrale reindriftsforvaltningen, er et eksempel på at konsultasjonsordningen svekkes.

Det ble vurdert i den sammenheng om det var grunnlag for konsultasjon. Vi kom frem til at det ikke var det, fordi dette handler om to av statens sentrale forvaltningsorganer, og det innebærer ikke at tjenestetilbudet til den samiske reindriften endres.

Norsk og samisk er likeverdige språk i Norge. Det betyr at den samiske befolkningen skal ha samme mulighet som majoritetsbefolkningen til å bruke sitt språk i sine hverdagsliv. Levedyktige samiske språk forutsetter gode strukturer for normering og utvikling av de samiske språkene på tvers av landegrensene.

Det er derfor positivt at sametingene i Norge, Sverige og Finland har gått sammen om å etablere et felles nordisk

språksenter. Et slikt språksenter vil gi positive synergier for samisk språkarbeid i alle de tre landene.

Jeg hadde gleden av å tilbringe halvannen dag i Kautokeino i begynnelsen av denne uken, og jeg ble imponert over det kompetansemiljøet som er i Kautokeino, både knyttet til ICR – The International Centre for Reindeer Husbandry – Samisk høyskole, Gáldu og flere institusjoner som er gode kompetanseinstitusjoner for Norge og for samene. Det interessante er at vi har institusjoner som ikke finnes på de andre sidene av grensene i de nordiske land. Det mener jeg er en styrke for Norge og for den samiske kultur, og det skal vi bygge videre på.

Gjennom sine virkemiddelordninger på næringsområdet bidrar Sametinget til vekst og utvikling i Nord-Norge. Regjeringen er opptatt av å utvikle samisk næringsliv. Det er derfor positivt at Sametinget prioriterer å bedre rammevilkårene for primærnæringene.

At Sametinget med sine virkemidler bidrar til å legge til rette for et variert næringsliv og en økt sysselsetting innen samiske kulturnæring, harmonerer etter min mening også godt med regjeringens politikk.

I Sundvolden-erklæringen har regjeringen slått fast at reindrift er en viktig næring i deler av landet. Regjeringens mål for reindriftspolitikken er å sikre en økologisk bærekraftig reindrift og legge til rette for at næringen på sikt blir mindre avhengig av overføringer.

Det sies gjerne at kvaliteten på et samfunn kan måles ved å se på hvordan det behandler sine minoriteter. En bred politisk enighet om å videreføre urfolks- og minoritetsvernet vitner om at det er et sterkt ønske om å ta vare på og respektere mangfoldet i vårt samfunn.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirik Sivertsen (A) [13:38:20]: Det er riktig som statsråden avsluttet sitt innlegg med å si, at det har vært bred enighet om norsk samepolitikk. Det er bare Fremskrittspartiet – et av regjeringspartiene – som har stått på utsiden med en helt annen tilnærming.

Jeg registrerte også at statsråden og representanten Lødemel var opptatt av å understreke at man ønsker å videreføre hovedlinjene i samepolitikken og i den politikken som er ført, og statsråden var også inne på Sametingets ansvar for å ta vare på den samiske befolkningen. Det statsråden ikke sa noe om, var hvilket ansvar majoritetsbefolkningen har for å ivareta og legge til rette for at minoritetene faktisk kan videreutvikle og bevare sitt språk, sitt samfunn og sin kultur. Så når man skal videreføre hovedlinjene i politikken, er det ett spørsmål igjen jeg må stille statsråden: Hvilke deler av samepolitikken er det man ikke ønsker å videreføre?

Statsråd Jan Tore Sanner [13:39:29]: Det har vært bred politisk enighet om samepolitikken, og det er i dag en bredere enighet enn det noen gang har vært om hovedlinjene i norsk samepolitikk. Det burde glede de partiene som var i regjering, men som nå er i opposisjon. Også da de rød-grønne partiene var i regjering, så var det representanter fra enkelte av regjeringspartiene som ga uttrykk

for sine primærstandpunkter. Jeg mener vi i det norske demokratiet lever godt med at partier og enkeltpersoner som har ment noe, fortsatt mener det etter at man kommer i regjering. Men regjeringsplattformen og regjeringens politikk er veldig tydelig, og det ga også representanten Helge André Njåstad uttrykk for, nemlig at Fremskrittspartiet i regjering har forpliktet seg til å stå bak både Sametinget og konsultasjonsordningen. Jeg mener at alle partier bør understreke betydningen av den brede politiske enigheten det nå er om norsk samepolitikk.

Eirik Sivertsen (A) [13:40:37]: Jeg registrerer at statsråden ikke svarer på spørsmålet om hvilken del av samepolitikken som *ikke* skal videreføres, når man sier at man skal videreføre «hovedlinjene».

Men for å følge opp: Statsråden snakket om at samepolitikken og enigheten er blitt bredere, men for meg framstår det som veldig uklart. Da statssekretær Amundsen i et intervju hadde gitt uttrykk for sine personlige meninger, tok vi opp dette med statsråden i spørretimen i februar. De meningene har blitt bekreftet fra talerstolen ved representanten Njåstad. Det er jo ikke en personlig mening; det er regjeringspartiet Fremskrittspartiets mening, som står i strid med den politikken som statsråden ønsker å føre. Så om det her har blitt en bredere enighet – det framstår ikke som noe entydig svar på det – og det kan være fristende å spørre: Er det greit at personer som er representanter for regjeringen, springer rundt og gir uttrykk for en type synspunkter som ikke er i tråd med den politikken som statsråden ønsker å føre?

Statsråd Jan Tore Sanner [13:41:38]: Jeg synes det er påtagelig at Arbeiderpartiet er mer opptatt av å skape konflikt enn å understreke den brede enigheten som er om norsk samepolitikk.

La meg minne om at representanter fra SV i forrige periode ga uttrykk for andre synspunkter enn det den rød-grønne regjeringen hadde, uten at jeg merket det samme engasjementet fra Arbeiderpartiets side den gang.

Når jeg sier at vi skal videreføre hovedlinjene, så ligger det i det at jeg også ser behov for utvikling av samepolitikken. Det er jo ikke slik at alt skal være som det en gang har vært. Det er behov for å videreutvikle. Særlig har regjeringen løftet frem behovet for å videreutvikle språk, kultur og næring. Vi skal komme videre, vi skal utvikle, vi skal gi samene større og bedre muligheter, ikke minst når det gjelder det viktige samarbeidet mellom de nordiske land og mellom samer på tvers av grenser.

Heidi Greni (Sp) [13:42:50]: Som jeg ga uttrykk for i innlegget mitt, er jeg særlig bekymret for språk- og kulturbevaring når det gjelder det sørsamiske språket og den sørsamiske kulturen, fordi de er en liten minoritet i den samiske minoriteten.

Museumsbygget Saemien Sijte, som er planlagt i Snåsa, er ikke bare et museumsbygg, men også en kulturinstitusjon, en formidlingsarena og et reiselivsmål. Saemien Sijte ble ferdig planlagt i fjor, og i løpet av fjoråret var også den siste leieavtalen på plass. Det var derfor da et

naturlig tidspunkt å foreslå en oppstartsbevilgning. Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV foreslo derfor en oppstartsbevilgning i årets budsjett, og det virker også som Venstre her i salen støtter oss på at tiden nå er moden for å sette i gang. Deler statsråden synet på at tiden nå er overmoden for byggestart, og hva vil statsråden gjøre for å bidra til å støtte en rask oppfølging?

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplansen.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:43:57]: Jeg må gi uttrykk for at jeg nok ikke er så bekymret som representanten Greni. Snarere tvert imot: Jeg opplever at det i de samiske miljøene er et sterkt ønske om å bevare og videreutvikle det samiske språk, og denne regjeringen har gitt klart uttrykk for at vi ønsker å bygge opp under det arbeidet.

Så registrerer jeg at Senterpartiet – og da også SV – er mer utålmodige i opposisjon enn det de var i posisjon. Det gjelder jo da Saemien Sijte, hvor den rød-grønne regjeringen ikke mente det var riktig å sette av penger, men hvor da Senterpartiet setter av midler med en gang de kommer i opposisjon. Det kan man jo mene litt ulike ting om. Det er bra at man er utålmodig – etter at mye har stått stille de siste åtte år. Vi vil vurdere det spørsmålet når tiden er inne.

Heidi Greni (Sp) [13:45:00]: Jeg registrerer at dere mener at i denne saken skulle vi ha satt i gang med en oppstartsbevilgning før det var ferdig planlagt og før leieavtalene var på plass. Når det gjelder arkivet på Tynset, så ble vi tvert imot kritisert fordi vi hadde lagt inn en oppstartsbevilgning, på tross av at det bare var detaljer som gjensto. Så mitt spørsmål er fortsatt: Vil statsråden sørge for at det kommer en oppstartsbevilgning i neste års budsjett?

Statsråd Jan Tore Sanner [13:45:28]: Med den regjeringserfaring som Senterpartiet har, så vil man også vite at en statsråd ikke kan svare på den type spørsmål før budsjettet er lagt frem.

Karin Andersen (SV) [13:45:47]: Til det siste er det vel å si at da Saemien Sijte var ferdig planlagt, og det var flere penger til disposisjon i budsjettet, så valgte vi å bruke dem litt annerledes enn det regjeringspartiene gjorde. Vanskeligere enn det er det vel ikke. Vi prioriterte Saemien Sijte over en del av de tingene som Høyre og Fremskrittspartiet prioriterte.

Men når det gjelder ulike meninger, er det helt riktig at det var en representant fra SV som hadde ulike meninger om denne politikken i forrige periode, eller i periodene før, men det gjaldt ikke det vi skrev i innstillingene. For å si det sånn: Det fikk vi høre – fra nåværende regjeringspartier – ganske høyt og tydelig at ikke var akseptabelt, og jeg kan også forsikre om at det ble sagt internt. Det som er forskjellen nå, er jo at det er et regjeringsparti som ikke står inne på merknadene fra regjeringen. Vil statsråden godta at det også skal være slik i framtida, i kommende saker som skal behandles?

Statsråd Jan Tore Sanner [13:46:53]: Dette bekymrer åpenbart representanten Andersen, men jeg må innrømme at jeg ikke blir like stresset over dette. Jeg mener at vi lever godt med meningsmangfold, og jeg mener at representanten Helge André Njåstad redegjorde veldig godt for dette i sitt innlegg, nemlig at i denne saken har Fremskrittspartiet over tid hatt et annet standpunkt. Men representanten Njåstad understreket at Fremskrittspartiet selvsagt stiller seg bak regjeringserklæringen som Fremskrittspartiet har inngått. Og regjeringens politikk er veldig tydelig på dette området: Vi skal bevare Sametinget, vi skal bevare konsultasjonsordningen og vi skal bygge opp under samisk språk, kultur og næring. Og da synes jeg kanskje man heller kan glede seg over at det nå er bredere politisk enighet bak samepolitikken enn det noen gang har vært, fremfor å fortsette den hakke-hakke-politikken som SV holder på med.

Karin Andersen (SV) [13:47:55]: Jeg registrerer at det tydeligvis er ulike regler, også for Høyre, når de er i opposisjon og når de er i posisjon, for kritikken da representanter fra SV hadde litt andre meninger enn det regjeringen hadde i forrige periode, var meget hard og fordømmende. Mens nå er det altså tillatt for et regjeringsparti, når en sak skal behandles i Stortinget, at man har totalt ulike meninger. Derfor er det helt umulig å forstå at det er «bredere» enighet om dette nå enn det var før! Nei, den enigheten er ikke der, men noen har bøyd seg.

Men det vi vet, er at de som er imot at vi skal ha et sameting, de som er imot å ha en god samepolitikk, sitter nå i regjering, og det er derfor jeg spør statsråden: Vil man fortsatt godta at Fremskrittspartiet i Stortinget kan ha en annen mening enn det Fremskrittspartiet har i regjering?

Statsråd Jan Tore Sanner [13:48:52]: Det skal nok Høyre og Fremskrittspartiet finne ut av. Men jeg hørte på hva representanten Njåstad sa, og det han sa, var at Fremskrittspartiet selvsagt stiller seg bak regjeringserklæringen, og der har vi slått fast at vi skal bevare Sametinget, videreutvikle konsultasjonsordningen og styrke samisk språk, kultur og næringsliv. Så bygger vi videre på det, og så lever vi godt med litt meningsmangfold i demokratiet Norge.

Presidenten: Replikorkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Eirik Sivertsen (A) [13:49:40]: Dette er første gang at dette storting får anledning til å diskutere samepolitikken i litt bredde. Det har en tendens til å forsvinne i f.eks. budsjettdebatten.

Det er en litt merkelig oppvisning vi er vitner til. Jeg forstår at representanten Njåstad har en veldig krevende oppgave: Man har gått fra et Fremskrittspartiet som har hatt omfattende merknader om hvor feil samepolitikk vi fører, er, til nå å være opptatt av å fortelle at man stiller seg bak regjeringen, som skal videreføre hovedlinjene i denne politikken.

Statsråd Sanner er opptatt av å beskrive dette som et meningsmangfold som vi kan godt leve med i demokratiet Norge. Ja, jeg er veldig sterk tilhenger av ytringsfriheten og et meningsmangfold, men det som representanten Njåstad og statsråd Sanner forsøker å gjøre, er å tilsløre at det er en fundamental uenighet om og en fundamentalt forskjellig inngang og perspektiv på samepolitikken. Det forsøker man å beskrive som et meningsmangfold.

Representanten Njåstad gjentok fra denne talerstolen i dag at de er imot Sametinget. Men jeg skal gi representanten Njåstad sjansen til å utdype dette, siden han sier at de er opptatt av samisk kultur og språk og av muligheten deres til å videreutvikle seg. Dette er spørsmålet vi har stilt til Fremskrittspartiet i mange år, og som vi ennå ikke har fått svar på.

Hvis det nå er bredere enighet, går spørsmålet til representanten Njåstad: Hvis dere skal gjøre det på en annen måte, på hvilken måte har Fremskrittspartiet tenkt å legge til rette for at det samiske språket, samfunnet og den samiske kulturen skal videreutvikle seg? Det har vi aldri fått svar på.

Innsigelsesretten til reindriften kom opp i debatten i dag. Skal vi nå forvente at innsigelsesretten til reindriften er én av de innsigelsesrettene som skal fjernes i debatten om innsigelsesinstituttet? Det hadde vært greit å få en avklaring om det. Eller kan man forvente at regjeringen vil se bort fra innsigelser som kommer fra reindriften, fordi man mener det står i veien for verdiskapingen?

For meg er det en fundamental motsetning mellom inngangene her. Alle andre partier enn Fremskrittspartiet sier og erkjenner at nasjonen Norge ble etablert på territoriet til to folk. Dette er grunnlaget for måten vi forstår samepolitikken på, og Fremskrittspartiet sitter i en regjering som fører en politikk på det grunnlaget, men de anerkjenner ikke det perspektivet.

Det er for meg ikke meningsmotsetninger. For meg er det en fundamental motsetning. Det er vanskelig for meg å forstå hvordan Fremskrittspartiet faktisk kan leve med å føre den politikken som de gjør i regjering, når de er så grunnleggende uenig i den politikken som føres.

Mazyar Keshvari (FrP) [13:52:49]: Det er til dels en underlig debatt å være vitne til. Å ivareta samisk kultur, språk og identitet er noe vi alle er enige om. Fremskrittspartiet har aldri sagt at vi er imot samisk kultur, identitet eller språk – snarere tvert imot. Vi ønsker å styrke dette. Vi ønsker å legge til rette for at samene skal ha sin rettmessige kultur og en utvikling av språk og identitet. Det har det aldri vært noen tvil om.

Vi har hatt en prinsipiell tilnærming til dette med Sametinget. Vi har ment og mener at det i én nasjon kun kan være én nasjonalforsamling. Man kan ikke ha to nasjonalforsamlinger i én nasjon. Men også dette avklarte komitéleder, Helge André Njåstad fra Fremskrittspartiet, veldig klart og tydelig, men jeg vil gjerne gjøre det igjen: Fremskrittspartiet regjerer på en regjeringsplattform som slår fast at Sametinget skal fortsette å eksistere. Vi skal ha konsultasjonsordningen, og det stiller vi oss helt og fullt bak. Det er ikke noe språk på det punktet.

Det er ikke slik at Fremskrittspartiet ikke vedkjenner seg regjeringsplattformen og regjeringens politikk – snarere tvert imot. Vi har sagt det gang på gang, og jeg sier det igjen: Vi vedkjenner oss Sametinget, og vi ønsker også konsultasjonsordningene som finnes, for det står i regjeringsplattformen vi regjerer på, men vi har et annet synspunkt på dette.

Vi mener det samme nå etter valget som vi mente før valget, men hva vi regjerer på, er det ingen tvil om.

Jeg synes at den som gikk lengst i denne debatten, var representanten Karin Andersen, som koblet det å være imot Sametinget – altså den prinsipielle tilnærmingen til at man ikke skal ha to nasjonalforsamlinger i én nasjon – opp mot ikke å ha respekt for samenes kultur.

Jeg synes representanten fra Kristelig Folkeparti holdt et veldig godt innlegg, og jeg deler de synspunktene. Vi må bekjempe enhver form for diskriminering av mennesker i Norge – spesielt når det kommer til minoriteters rettigheter i samfunnet vårt. Men å koble det opp mot at man har en annen holdning til dette med Sametinget, finner jeg smakløst og uverdigg i en debatt i landets nasjonalforsamling.

André N. Skjelstad (V) [13:55:25]: I stedet for å gjøre som en del andre, som bruker denne talerstolen til å problematisere at det er bred enighet, synes jeg det derimot er rimelig gledelig at det er en bred enighet om samepolitikken, for det er det.

Jeg synes også at det er litt betegnende når man bruker så mye tid fra talerstolen, til å oppkonstruere noe som ikke er en uenighet. Det er en enstemmig innstilling, og det er også gledelig det som kommer.

Det ble til å begynne med i debatten pekt på mange ting i stortingsmeldingen, bl.a. toleranse. Man kan jo stille seg spørsmål om det.

Det er også interessant å få høre om det indre livet i SV, uten at jeg nødvendigvis synes at det er svært spennende. Men jeg synes det nesten grenser til å ha – og jeg vet ikke om det er et parlamentarisk uttrykk – frekhetens nådegave når representantene Greni og Andersen gir en slik historiebeskrivelse av Saemien Sijte. De satt faktisk i åtte år uten å gjøre noe med dette museet, og når de er ute av regjering, kommer det en oppstartsbevilgning på 5 mill. kr. Dette er mer enn oppsiktsvekkende. Dette er å kaste blå i øynene på noen som virkelig ikke fortjener det; en minoritet. Det synes jeg er oppsiktsvekkende, og det er påpekt av flere.

Karin Andersen (SV) [13:57:00]: Faktum i denne saken er at vi diskuterer merknader som Fremskrittspartiet ikke er med på i innstillingen. Jeg hører at de sier at de nå har bøyd seg, men de sier også at de slett ikke har forandret mening. Dette er Fremskrittspartiets mening, og jeg regner da med at de kommer til å jobbe for at det synet kommer til å farge den jobben de gjør internt i regjeringen. Sjøl om de har gått med på noen punkter, vil de sjølsagt ved alle korsveier dra i den retningen som de sjøl ønsker.

Det er et faktum, og det er det vi påpeker. Når enkeltrepresentanter har blitt trukket fram her, er det ikke SV

som har gjort det. Det var andre som valgte å nevne dem, og derfor hadde jeg behov for å svare på det, for jeg skjønnte at det gjaldt SV. Det ble også sagt, og da må det være lov å svare på det.

Når det gjelder Saemien Sijte, hadde budsjettet som ble vedtatt etter regjeringsskiftet, en større økonomisk ramme enn det budsjettet som ble lagt fram i oktober. Da valgte Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet å bruke den rammen på en annen måte enn Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Innenfor vår ramme fikk vi plass til denne bevilgningen, og det er jeg glad for. Jeg synes ikke det er noen grunn for noen til verken å mistenkeliggjøre det eller si at det er noe spesielt påfallende – særlig siden saken da var ferdig utredet.

Det eneste jeg ønsker, er at også den sittende regjeringen finner rom til dette framover, for det er et veldig bra og viktig tiltak, og det bør komme på plass. Og når man da hadde litt mer penger å rutte med, fikk vi det til. Det var jeg glad for, og det er ingen grunn for representanten fra Venstre til å omtale det på en annen måte enn det som faktisk er saken.

Helge André Njåstad (FrP) [13:59:18]: Eg må seia at eg er litt overraska over at debatten om Sametingets årsmelding for 2012 i stor grad handlar om Framstegspartiet. Eg reknar med at denne debatten kanskje har ei viss interesse i Sametinget og hos den samiske befolkninga, og eg trur ikkje dei vil vera særleg nøgde med at Framstegspartiets indre liv og SVs indre liv i førre periode skal vera hovudtemaet – ikkje dei samiske utfordringane som årsrapporten peikar på. Men når me får direkte utfordringar, skal me sjølv sagt svara på dei.

Det kan ikkje overraska nokon at Framstegspartiets handlingsprogram fortel kva som har vore vårt primærstandpunkt, og at regjeringsplattforma fortel kva me, som eit kompromiss, har vorte einige med Høgre om å styra på. At me meiner det me alltid har meint, og at me held oss til det me har vorte einige om, trudde eg ikkje skulle vera overraskande for nokon i denne salen, for sånn fungerer demokratiet. Det var ingenting av det som verken eg eller Keshvari sa, som tyder på at Framstegspartiet i regjering ikkje vil følgja opp regjeringsplattforma og føra ein god politikk som eit kompromiss i lag med andre parti. Det er sånn demokratiet fungerer.

Det som var spørsmålet frå representanten Sivertsen, var kva me konkret vil gjera når det gjeld kultur og språk, som me er opptekne av. Det seier seg sjølv at i denne perioden vil me, gjennom Sametinget og i dialog med Høgre, fremja ein god politikk. I årsmeldinga for Sametinget for 2013, som dei allereie har behandla, registrerer me at Framstegspartiets gruppe i Sametinget har peika på at dei er lite fornøgde med gjennomslaget dei får innanfor språk og kultur. Me vil gjerne ha ein dialog med dei om kva me skal gjera for å bli flinkare til å nå fram med samisk språk og kultur og for å lykkast betre på det området. Me har ingen problem med å ha ein god dialog med våre folk i Sametinget for å forsøkja å gjera slik at dei blir meir fornøgde med situasjonen enn dei har vore i 2013. Me har allereie begynt å merka oss Sametingets merknadar til års-

meldinga frå 2013, som me skal diskutera igjen om eit år.

Eg reagerer òg på at representanten Andersen seier at me ikkje vil føra ein god samepolitikk. Det har me aldri sagt. Me har berre sagt at me har ei anna prinsipiell tilnærming. I denne regjeringsperioden ligg det fast at me skal samarbeida gjennom konsultasjon, samarbeida gjennom å ha Sametinget, men me har aldri vore imot ein god samepolitikk. Me har alltid vore opptekne av å ta vare på samisk kulturarv og samisk språk, som er ein viktig del av Noregs historie. Det ønskjer me å gjera uavhengig av kva for plattform me skal styra på. No styrer me på regjeringsplattforma og står hundre prosent bak det som står i formuleringane der.

Bjørn Lødemel (H) [14:02:05]: Ei lita oppsummering av debatten: Eg tykkjer det er blitt veldig klart at hovudlinjene i norsk samepolitikk ligg fast, og at det er brei semje om at samisk språk, kultur og tradisjon er viktige for Noreg. Det er også blitt slått fast at Sametinget si rolle består, også når det gjeld konsultasjonsordninga. Då er det litt merkeleg å høyre Arbeidarpartiet og SV sine negative kommentarar til det.

Men uansett, det er gledeleg. Eg deler Skjelstads tankar mot slutten av debatten og også det som Njåstad sa, om at samepolitikken ligg fast. Det er gode svar frå statsråden, som også tyder på det.

Elles er det verdt å merke seg det som representanten Foss sa, at 35 pst. av samisktalende folk føler seg diskriminerte. Det er noko vi kan følgje opp. Elles vil eg minne om at komiteen skal til Nord-Trøndelag no i denne månaden, og eg kjem også til å vere med på Sametingets sete i juni. Eg ønskjer lykke til vidare med det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [14:03:28]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i genteknologiloven og bioteknologiloven (navneendring og hjemmel til felles forskrift) (Innst. 131 L (2013–2014), jf. Prop. 31 L (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [14:03:52]

Interpellasjon fra representanten Ola Elvestuen til klima- og miljøministeren:

«Flere aktuelle og kontroversielle prosjekter truer miljøtilstanden i norske fjorder, som rømming og lakselus fra havbruksnæringen, fare for oljeutslipp fra skip, økt skipstrafikk, utslipp fra jordbruk og ikke minst utslipp fra gruvedrift. I Repparfjord og Førdefjorden er spørsmålet om sjødeponi fra gruvedrift høyaktuelt, med potensialet

det fører med seg for alvorlige miljøskader. Norske fjorder er sårbare økosystemer, der dumping av gruveslam kan gjøre stor skade. Bærekraftig bruk av norske fjorder er en forutsetning når vi tar i bruk fjordene våre.

Hvilken strategi har statsråden for å sikre en utvikling og bruk av norske fjorder som ivaretar naturmangfoldet og en bærekraftig utnyttelse som også sikrer framtidige generasjoner?»

Ola Elvestuen (V) [14:05:10]: Den 1. januar 2007 ble forskrift om rammer for vannforvaltningen en del av norsk lov, den såkalte vannforskriften. Den la til grunn at man skal gjøre et arbeid, forebyggende eller forbedrende tiltak, for å bedre tilstanden i ferskvann, grunnvann og kystvann. Formålet med arbeidet er at det skal utarbeides vannforvaltningsplaner, og det skal resultere i en bedret miljøtilstand. Alle vannforekomster skal oppnå eller opprettholde minst det som er å betegne som god tilstand.

Våren 2007 vedtok Stortinget innføring av nasjonale laksefjorder og lakseelver. I dag har vi 29 nasjonale laksefjorder og 52 laksevassdrag. I Miljødirektoratets miljøstatus står det:

«Laksen i disse elvene og fjordene skal forvaltes slik at naturens mangfold og produktivitet bevares, og faktorer som truer laksen, skal identifiseres og fjernes.»

Det legges til grunn en føre-var-tilnærming i det videre arbeidet.

Nå har vi flere store saker med forslag om deponering av gruveavfall i eller i nærheten av våre designerte laksefjorder. Det gjelder gruvedrift i Engebøfjellet i Førdefjorden, og det er ikke små deponier vi snakker om. I Førdefjorden er det snakk om 6 millioner tonn kjemikalieblandet gruveslam per år i 50 år, noe som vil kunne heve fjordbunnen fra 300 meter, som den er i dag, 100–150 meter oppover, og med all den usikkerheten som ligger i strømforhold og spredning av gruveslammet.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har nettopp godtatt en lokal reguleringsplan for deponi i Repparfjorden i Finnmark. Repparfjorden er fra 60 til 90 meter dyp. Her er slamdeponiet foreslått midt inne i laksefjorden, og også der er det store tall det er snakk om. Fjorden er 13 km lang. Det er snakk om å dumpe 1–2 millioner tonn hvert år. Det tilsvarer 240 tonn nikkel, 588 tonn krom, 1 400 tonn kobber – hvert år. Hvis vi ser på Miljødirektoratets gradering av sedimenter, tilsvarer sedimenter med kobber tre ganger det som er å betegne som svært dårlig.

Gruvedrift er både arealkrevende, krever store mengder ferskvann og produserer enorme mengder avfall. Venstre mener at vi kan klare å finne nye måter å utvinne på i framtiden som gjør at vi kan gjøre det på bedre måter, men med dagens teknologi er det veldig få prosent av massen som faktisk brukes. Som jeg allerede har nevnt, har vi altså flere slike prosjekter. Forutsetningen for søknad om ny gruvedrift i Repparfjorden i Finnmark og i Engebøfjellet i Førdefjorden er at man skal få lov til sjødumping av både masse og kjemikalier, noe som i sin tid også var en forutsetning for jerngruven i Kirkenes, med utslipp i Bøkfjorden.

I de fleste land i verden er det i dag forbud mot dumping

av gruveavfall i hav og fjorder, i tråd med bl.a. London-konvensjonens viktige internasjonale forbud mot å dumpe industriavfall fra land i havet. Norge stiller seg i en ganske tvilsom rekke av land som tillater denne type deponi. Etter det jeg kjenner til, er det i dag Norge, Tyrkia, Indonesia og Papua Ny-Guinea som tillater gruvedeponier i sjø. I motsetning til Norge har de andre landene deponier på stort dyp, gjerne ned til flere tusen meters dybde. I Norge, i Repparfjorden, vil man altså tillate et gruvedeponi på 60 til 90 meters dyp.

Regjeringen satser på gruvedrift som en ny framtidsnæring i Norge. Det kan gi mange muligheter. Det er bra, og vi er ikke kritiske til det, men et ukritisk ja til norsk gruvesatsing betyr også at man skal ha en massiv dumping av gruveavfall med tilhørende giftige kjemikalier i norske fjorder. Både Havforskningsinstituttet og Norges Fiskarlag har vært sterkt kritiske til denne dumping. Selv om næringsministeren har uttalt at norske fjorder og hav er veldig dype, så det er god plass, er det en tilnærming jeg håper miljøministeren ikke har.

Effektene av gruveavfall i fjordøkosystemer kan være mange. Det legger seg på havbunnen, bunndyrene kveles, og man får en uproduktiv havbunn i mange år. I Bøkfjorden slippes f.eks. avfallet ut på veldig grunt vann under en sterk tidevannsstrøm, noe som gjør at finpartiklene spres over hele fjordsystemet.

For å få god økonomi i prosjektene krever gruvedrift at man bruker kjemikalier for å få den beste kvaliteten på produktene – som Magnafloc av ulike typer og Lilafloc. Forskere vet ikke hvilke store følger dette kan ha, men det har kommet mange bekymringsmeldinger når det gjelder bruken av disse stoffgruppene. Man er bekymret for at de ikke brytes ned, og at de vil finnes i naturen i rikelige mengder framover.

I utgangspunktet har de norske fjordene et nasjonalt og internasjonalt vern mot forurensning i tillegg til vannforskriften. Av nasjonale lover skal Grunnloven § 110 b, havressursloven, naturmangfoldloven og forurensningsloven verne det ytre miljøet mot forurensning, begrense forurensning og sikre miljøkvalitet for alle, også for dem som kommer etter oss. De nasjonale laksefjordene har et særskilt vern – for å ta nasjonalt ansvar og fordi det er et internasjonalt ansvar å ta vare på den transatlantiske laksestammen.

I en utredning fra Miljøverndepartementet som heter Et Norge uten miljøgifter, fra 2010 meldes det om kriterier og om hvordan «en mer slagkraftig kjemikalieforvaltning», som det heter, skal oppfylle regjeringens ønske om at utslipp av miljøgifter skal stanses innen 2020.

Jeg har nevnt vannforskriften, som er en iverksettelse av EUs vanddirektiv. Der utarbeides det tiltaksplaner som er viktige, og som jeg håper følges opp. Men jeg mener det også må være kontakt mellom liv og lære når det gjelder disse store prosjektene.

Vi mener at fjordene våre ikke skal være en avfallsplass for gruveindustrien. Fjordene skal være bærekraftige og brukes av fellesskapet – etter gode marine økosystemer. Per i dag er fjorddeponi ikke forenlig med miljøvennlig gruvedrift. Det er mange som påpeker dette. Havforskningsinstituttet er veldig tydelig i sine uttalelser, både når

det gjelder hvordan det kan påvirke laksen i dette som jo er laksefjorder, og hvordan det vil påvirke den truede fjordtorsken. Det er også stor usikkerhet om ulike nanopartikler – om hvilke negative effekter de kan ha for fisk og livet i havet.

Så er det stor usikkerhet om hvor stor spredning det er på sedimentene. I Bøkfjorden har det vist seg at det er større spredning enn tidligere forutsatt. I Repparfjorden – som er en grunn fjord og 13 km lang – har en en av landets sterkeste strømmer i Kvalsundet rett utenfor. Hvordan dette vil påvirke slammet, og hvordan det sprer seg, er det stor usikkerhet om. Det er også sånn at etter at Havforskningsinstituttet ga sin høringsuttalelse, som var negativ, er det blitt funnet langt større mengder med kobber, som vil føre til enda større utslipp i Repparfjorden. I Førdefjorden foretas det nye undersøkelser for å få en grundigere sjekk omkring strømforholdene der.

I sin uttalelse til Kommunal- og moderniseringsdepartementet skriver Klima- og miljødepartementet at Repparfjorden er en nasjonal laksefjord. Departementet legger til grunn at beskyttelsesregimet for nasjonale laksefjorder og laksevassdrag ikke er til hinder for reguleringsplanen. Hensynet til villaksen må derfor ivaretas på ordinær måte. Da vil jeg understreke at området som nå reguleres som deponi, er på 5 km². Det tilsvarer utslipp fra ca. 80 oppdrettsanlegg – oppdrettsanlegg som er strengt forbudt i enhver laksefjord.

Statsråd Tine Sundtoft [14:15:32]: Norge har en kystnatur som setter oss i en særstilling i verden. Vi har noen av verdens vakreste fjorder og en langstrakt kyst med et rikt og variert mangfold av planter og dyr. Kysten har gjennom historien vært en viktig del av vårt livsgrunnlag med bl.a. fiske, tømmerekspert og landbruk. I tillegg er kysten viktig for friluftsliv og rekreasjon, og ikke minst er den et godt reiselivsprodukt. De fleste turister kommer til Norge for å oppleve fjorder og fjell, fosser og mektige landskap. Denne «blå naturen» er jeg opptatt av å ta vare på, slik at den også i framtiden kan gi grunnlag for verdiskaping.

Vi benytter flere virkemidler for å sikre fjordene våre:

Det er et nasjonalt mål at alt kystvann skal ha god økologisk og kjemisk tilstand i løpet av 2021. EUs vanddirektiv er gjennomført i norsk rett i vannforskriften og omfatter fjordene og annet kystvann i Norge. Forskriften krever at det blir utarbeidet regionale vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer for å oppfylle miljømålene. Vannforvaltningsplanene er under utarbeidelse og skal sendes på offentlig høring innen 1. juli i år. Planer som dekker alle vannregionene i Norge, skal være på plass innen utgangen av 2015.

Jeg vil også framheve naturmangfoldloven og spesielt bestemmelsene om bærekraftig bruk. Disse bestemmelsene er viktige for forvaltningen av all natur i Norge, også fjordnaturen.

Et annet virkemiddel for å beskytte fjordene våre er marint vern, som skal sikre at et representativt utvalg av undersjøiske naturtyper og naturverdier blir ivare tatt for framtiden. Dette er bl.a. viktig med tanke på referanseom-

råder for forskning og overvåking. Det er så langt etablert tre marine verneområder i kystsonen som skal sikre unike naturverdier.

Jeg vil også trekke fram den norske villaksen, som er en viktig del av mange norske fjorder. For å ta vare på villaksbestandene har Stortinget vedtatt en ordning med nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag. Som representanten Elvestuen sa, er det opprettet 29 nasjonale laksefjorder og vedtatt et eget beskyttelsesregime for disse fjordene.

Jeg er også opptatt av å forbedre kunnskapsgrunnlaget i kystområdene. Vi deltar derfor i finansieringen av forskningsprogrammet Havet og kysten under Norges forskningsråd. Denne forskningen vil være nyttig for politikkutforming framover.

Interpellanten nevner noen eksempler på forhold som truer miljøtilstanden i norske fjorder. Jeg vil først omtale jordbruk. Særlig i jordbruksintensive områder kan avrenning av nitrogen og fosfor føre til problemer med overgjødning og dermed nedsatt vannkvalitet. For å redusere faren for erosjon og avrenning har det de seneste årene blitt gjort omfattende forsøk med å endre tidspunktet for jordbearbeiding fra høst til vår. Det arbeides også med å revidere forskriften som regulerer lagring og spredning av husdyrgjødsel.

Når det gjelder rømt oppdrettsfisk og lakselus, er det bred enighet om at dette er havbruksnæringens største miljøutfordringer. Det er slått fast i regjeringens politiske plattform at vi ønsker å legge til rette for vekst innenfor havbruk. Men dette må skje på en miljømessig forsvarlig måte. Regjeringen vil derfor styrke arbeidet mot lakselus, andre sykdomsutfordringer og rømming gjennom forpliktende avtaler med næringen. Blant annet har denne regjeringen økt bevilgningene til overvåking av rømt oppdrettsfisk i elvene med sikte på å overvåke dobbelt så mange elver som tidligere.

Regjeringen ønsker å praktisere prinsippet om at forurenser betaler også i havbruksnæringen. Dette arbeidet er under oppfølging i regi av fiskeriministeren, som er ansvarlig for disse områdene. Det arbeides også med å bedre kunnskapsgrunnlaget, med bærekraftsindikatorer for rømt oppdrettsfisk og lakselus og med utprøving av steril fisk. I tillegg ser vi at havbruksnæringen gjennom sitt miljøfond finansierer utfiskingstiltak i flere elver, noe både fiskeriministeren og jeg ser positivt på.

Interpellanten nevner også fare for oljeutslipp fra skip som en trussel. Regjeringen ønsker å overføre mer gods-transport fra vei til sjø. Det vil gi gevinster for både sikkerhet og miljø, ved at færre tunge kjøretøy kjører på norske veier, men samtidig medføre økt skipstrafikk i kystområdene. Vi har tidligere hatt skipsuhell med utslipp av olje langs kysten, og oppryddingsaksjonene etter disse har krevd betydelige ressurser.

Regjeringen vil styrke oljevernberedskapen og legge fram en oppdatering av stortingsmeldingen om sjøsikkerhet og oljevern. Det vil også settes ned et utvalg for å vurdere hvordan teknologi, produktutvikling, industribygging og kompetanse innen oljevernberedskap kan styrkes.

Viktige tiltak for å redusere risikoen for uhell er anbe-

falte seilingsruter som leder de store fartøyene lenger vekk fra kysten, og overvåking av skipstrafikken langs kysten.

Regjeringen vil legge til rette for mineralnæring i Norge. Sundvolden-plattformen sier at mineralnæringen kan benytte sjødeponi, men at vi vil stille strenge krav og sikre miljøovervåking. Dette forutsetter at andre tilgjengelige arealer for deponi ikke er en bedre løsning.

Ja, det er riktig at mineralvirksomhet kan generere store mengder restmasser, som vi må finne gode deponeringsløsninger for. Som klima- og miljøminister har jeg ansvar for vurderinger av utslippstillatelser etter forurensningsloven. Både deponi i sjø og deponi på land får miljøkonsekvenser. Det er ikke mulig å si generelt at det ene er bedre enn det andre. Dette må vurderes konkret i hver enkelt sak.

Jeg er opptatt av at miljøbelastningen skal være minst mulig, og at sakene blir grundig utredet før beslutninger fattes. Sjødeponering av restmasser fra gruvedrift har vært praktisert i Norge og internasjonalt i mer enn 30 år, og miljøkravene vi stiller i dag, er strenge. Det er viktig at sakene er godt utredet. Det skal sikres tilstrekkelig overvåking mens deponiet er i drift. Vi har videre et godt system for tilsyn og kontroll av virksomheter med utslippstillatelse.

I behandlingen av en søknad om utslippstillatelse skal det legges vekt på forurensningsmessige ulemper sammenholdt med øvrige fordeler og ulemper. Det er en bredt sammensatt vurdering som skal foretas.

En av miljøutfordringene ved deponering er bruk av kjemikalier i produksjonen. Bedriftene har plikt til å erstatte helse- og miljøfarlige kjemikalier med mindre farlige alternativer dersom dette kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe.

Vi har et nasjonalt mål om å unngå utslipp og bruk av de farligste stoffene – de prioriterte miljøgiftene – mens risiko for utslipp og bruk av andre helse- og miljøskadelige kjemikalier skal minimeres. Disse målene følges opp både i krav som settes i utslippstillatelser, og ved kontroll og tilsyn.

Til slutt vil jeg nevne at det er viktig at vi også fortsetter med å få ryddet opp i de gamle forurensningene på land og i sjøbunnen. Dette er i hovedsak utslipp fra industri og annen virksomhet fra tidligere tider som kan gi spredning av helse- og miljøskadelige kjemikalier i norske fjorder. Videre opprydding er en viktig del av regjeringens politiske plattform.

Som det framgår av det jeg har sagt, jobber regjeringen på flere fronter for å beskytte fjordene våre. Norge er heldig stilt, med en variert, frodig og ren natur som det er viktig at vi tar vare på. Jeg er opptatt av å bevare de spesielle verdiene som ligger i vår kystnatur. Nøkkelen for å oppnå dette er en helhetlig, kunnskapsbasert og økosystembasert forvaltning.

Ola Elvestuen (V) [14:24:46]: Det siste er jeg veldig enig i – at det skal være økosystembasert og kunnskapsbasert.

Jeg også fornøyd med at man jobber bredt for å bedre vannkvaliteten i Norge. Det gjelder ferskvann, det gjelder grunnvann, og det gjelder selvfølgelig fjordene.

Vannforvaltningsplanene er viktige, selv om man ligger langt etter med gjennomføring her. Det er stort sett bare planer. Man trenger å gjennomføre dette.

Å ivareta og å sikre god vannkvalitet gjelder tydeligvis ikke – det er i hvert fall den veien man foreløpig stevner – for Repparfjorden. Med de utslippene og det man legger opp til der, vil man ikke klare å opprettholde den vannkvaliteten som man har i dag. Slik jeg har forstått det, både når det gjelder den norske vannforskriften, og når det gjelder EUs vanddirektiv, finnes det ingen unntak fra at man skal oppnå god vannkvalitet. Det er retningen som er viktig. Der den er dårlig, skal den bli bedre.

De forurensingsmengdene det er snakk om her – bare disse størrelsene i seg selv – vil ligge i store områder av fjorden og sørge for at den er uten liv i mange år framover. Tilsvarende vil det være i Førdefjorden, akkurat slik som det nå er i Bøkfjorden. Det er helt klart at her må man legge til grunn at man må ha sterkere tiltak enn bare å drive med overvåking. Overvåking hindrer ingenting og hjelper heller ikke, med mindre man har konkrete tiltak som gjør at man stopper med dumpingene dersom den skulle gå utover de tillatelsene som foreligger.

Jeg nevnte i mitt innlegg at per i dag er fjorddeponi ikke forenlig med miljøvennlig gruvedrift. Det er ikke mine ord, det er i en rapport fra Havforskningsinstituttet de konkluderer med det. De skriver at slike deponier «består av enorme mengder avfall i blanding med prosesskemikalier» og belaster fjordbunnen med naturlig stor avleiring. Deponiene inneholder rester av tungmetaller som «kan gi giftige tilstander i fjordbunnen» og gjøre de mest berørte områdene uproduktive. Fine partikler av tungmetaller kan dessuten spres langt utover det som defineres som deponiområdet.

Det er den problemstillingen som vi står overfor, og det er den som også regjeringen må ta på alvor. Vi er for at vi skal ha en gruveindustri, men man kan ikke velge den enkleste måten å deponere avfallet på, som i dag i praksis viser seg å være i den nærmeste fjorden. Det kan heller ikke være slik at man har de store, overordnede ordene og en regjering som vil vel – det må også få konsekvenser i enkeltsakene. Man kan ikke være for miljø, bortsett fra i enkeltsaker.

Dette er en test for den nåværende regjering – om den ønsker å bedre vannkvaliteten i Norge.

Statsråd Tine Sundtoft [14:28:05]: Som jeg sa i mitt første innlegg, er det store verdier i fjellene våre.

Mineralnæringen er viktig for regjeringen, men vi sier ikke et ukritisk ja. Vi vil stille strenge miljøkrav og sikre miljøovervåking av eventuell ny mineralvirksomhet.

Vi vet at ny gruvevirksomhet med deponibehov reiser faglig krevende spørsmål. Miljøbelastningen skal være minst mulig. Sakene må derfor utredes grundig før beslutning fattes. Det er ikke faglig grunnlag for å hevde at deponi på land er miljømessig bedre enn deponi i sjø. Også deponi på land får miljøkonsekvenser. Derfor må hver enkelt sak vurderes konkret. Det å tillate sjødeponi er ikke noe nytt. Miljødirektoratet vurderer hva som er forsvarlig praksis for deponier, på bakgrunn av innspill fra ulike fagmiljøer. I Norge har vi over 30 års erfaring med sjødepo-

nering. Erfaringene viser også at det dannes ny bunnfauna i løpet av fem til ti år etter at deponeringen er avsluttet. Det er nødvendig med en god overvåking for å kunne regulere utslippet av restmasser og minimere miljøeffektene.

Reguleringsplanen for Nussir ASAs deponi i Repparfjorden ble nylig stadfestet av Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Klima- og miljødepartementet uttalte i plansaken at det ikke var behov for ytterligere utredninger for å ta stilling til arealbruken. Miljødirektoratet gjorde i forbindelse med plansaken en faglig vurdering av om vannforskriften var til hinder for et deponi i Repparfjorden, og konkluderte med at det ikke var tilfellet.

Utslippssøknaden har vært på høring, og den har nå ligget i bero hos Miljødirektoratet. Nå tas denne opp til behandling, og jeg vil legge til at også informasjon som har kommet fram etter at utslippssøknaden var på høring, på vanlig måte vil bli lyttet til.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Bjørn Lødemel (H) [14:30:30]: Representanten Elvestuen tek opp ei viktig sak som handlar om utnytting av store mineralressursar, og han nemner konkret gruveprosjekta i Repparfjorden og Førdefjorden. Begge desse prosjekta er no til handsaming i regjeringa, og reguleringsplanen for gruveprosjektet i Repparfjorden blei nyleg godkjent i Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Eg registrerer at representanten Elvestuen stort sett har fokus på moglege miljøkonsekvensar, og at han ikkje har større fokus på dei store positive effektane desse prosjekta vil ha for både næringsutvikling, verdiskaping og busetnad. Utnytting av naturressursar, slik som t.d. mineralar, vil ha både positive og negative konsekvensar. Det same ser vi når det gjeld kraftressursar, olje, gass, osv.

Eg er glad for at regjeringa har som målsetjing å leggje til rette for auka vekst i mineralnæringa. Det planlagde gruveprosjektet i Nussir og Ulveryggen er eit av dei største mineralprosjekta i Noreg på lang tid og vil gje store positive ringverknader både i kommunen og i regionen.

Kvalsund kommune har i dag ca. 1 000 innbyggjarar, og moglegheitene for anna næringsverksemd er svært avgrensa. Det seier seg sjølv at oppretting av om lag 150 arbeidsplassar og ei årleg omsetning på 600–700 mill. kr etter oppstartsfasen vil vere svært viktig for både kommunen og heile landsdelen.

Når det gjeld miljøkonsekvensane, er desse godt belyste i arbeidet med reguleringsplanen, og dei motsegnene som er komne, er også handsama på ein god måte. Både Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet anbefaler at planen blir godkjend, og Klima- og miljødepartementet meiner det ligg føre tilstrekkeleg kunnskap om sjødeponi til at saka kan handsamast.

Når det gjeld innvendingane til reguleringsplanen frå Sametinget og Områdestyret for reindrift i Vest-Finnmark med omsyn til reindriften i området, har Fylkesmannen i Finnmark anbefalt at ein ikkje tek omsyn til desse innvendingane. Alt i alt syner dette ei god og opplyssande sakshandsaming og eit godt vedtak frå departementet.

Interpellanten viser også til sjødeponi i Førdefjorden i mitt heimfylke, Sogn og Fjordane. Her har det vore gjort eit omfattande arbeid med reguleringsplan i dei to kommunane Naustdal og Askvoll.

Begge kommunane er positive til gruvedrift i Engebøfjellet, og det same er Sogn og Fjordane fylkeskommune. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har også i brev til Miljøverndepartementet 23. juni 2011 tilrådd at departementet godkjenner reguleringsplanen for utvinning av rutil i Engebøfjellet.

Tiltakshavar er Nordic Mining, som saman med Naustdal og Askvoll kommunar no er godt i gang med gjennomføring av den pålagde strømmålinga i Førdefjorden i regi av Det Norske Veritas. Denne målinga er sett på som svært omfattande og grundig med dei høgaste krav til fagleg gjennomføring. Det har vore informert om funna som er gjorde i måleperioden, der konklusjonen frå fagorganet var at alle funn er innanfor dei grensene som blei sette i konsesjonssøknaden. Nye rapportar i same sak er venta fortløpande fram til målprogrammet er avslutta.

Utvikling av ei moderne og miljøriktig mineralsatsing er ei strategisk målsetjing. Det blir lagt til grunn omfattande kontroll- og sikringstiltak slik at krav som er sett i utseleppsløyve og i reguleringsplanar, blir dokumenterte og etterlevde. Kontinuerleg overvaking av utselepp vil også vere ei trygghet for at dei miljømessige sidene blir godt varetekne.

I Meld. St. 39 for 2012–2013 om næringspolitikken mot 2020, som den raud-grøne regjeringa la fram for Stortinget i 2013, men som ikkje har blitt handsama, la dei til grunn ei auka satsing på mineralnæringa. Det er m.a. uttrykt ved følgjande målsetjingar:

«En verdiskapende og lønnsom mineralnæring med god vekstkraft.»

Og vidare:

«Norsk mineralnæring skal være blant verdens mest miljøvennlige og aktivt søke fremtidsrettede løsninger.»

I same meldinga blir det også gjort klart at sjødeponi er tillate i Noreg, og i regjeringsplattforma står det at regjeringa vil opne for at mineralnæringa kan nytte sjødeponi, men stille strenge krav og sikre miljøovervaking. Det vi ser i Repparfjorden, er i samsvar med alt dette, og det er også godt innanfor målsetjingane i Meld. St. 39 for 2012–2013.

Rutilutvinninga i Engebøfjellet i Naustdal vil på same måte som i Nussir skape store og positive ringverknader i heile regionen og i heile landsdelen, og det må også her målast opp mot dei eventuelle negative miljøkonsekvensane som måtte vere.

Eg håper at representanten Elvestuen vil vere med å få på plass gode og konstruktive løysingar som tener både miljø og næringsutvikling, verdiskaping og busetnad.

Jenny Følling (Sp) [14:35:35]: Interpellanten stiller spørsmål ved fleire aktuelle og kontroversielle prosjekt som trugar miljøtilstanden i norske fjordar. Han syner til aktiviteten i havbruksnæringa, i jordbruket og ikkje minst utselepp frå gruvedrift, der spørsmålet om sjødeponi i Repparfjorden og Førdefjorden er høgaktuelt. Dette er viktige

distriktsnæringar for verdiskaping, matproduksjon og busetjing. At desse næringane tek miljøomsyn er viktig, og det er sett i verk tiltak som motverkar landbruksforureining. Det er det gjort innanfor havbruk, der det er aktiv forskning og utvikling på berekraftige driftsmåtar. Mange stader er trusselen frå landbruket mot miljøet minkande, men trusselen i landbruket når det gjeld nedlegging, er aukande. Senterpartiet er oppteke av å bruke naturen på ein berekraftig måte i både landbruket, havbruksnæringa, og det potensialet Noreg har innan mineralnæringa. Vi er opptekne av å finne gode løysingar som varetek miljøet i elvar og fjordar. Samstundes vil vi bruke naturressursane til å produsere mat og skape vekst og arbeidsplassar i distrikta.

Mineralar i norske fjell representerer verdiar for opp mot 1 500 mrd. kr. I strategien for mineralnæringa som blei lagt fram i mars 2013, opnar den raud-grøne regjeringa for sjødeponi. Regjeringa hadde som mål at norsk mineralnæring skulle vere blant verdas mest miljøvenlege, aktivt søkje framtidretta løysingar og ha ein god balanse mellom miljøomsyn, næringsmessige omsyn og andre interesser. Vi er opptekne av at kunnskapsgrunnlaget i slike saker skal vere så godt som mogleg før avgjerd blir teke, og kunnskapsinnhenting vil vere viktige bidrag for å ta gode avgjerdar.

Interpellanten viser spesielt til Førdefjorden og Repparfjorden. Førdefjorden har eg førstehandskunnskap til. Utgreiinga av Engebø i Førdefjorden har teke seks–sju år. Det har vore ein langvarig reguleringsplanprosess med fleire konsekvensutgreiingar. Planen er vedteken av Førde og Naustdal kommune og godkjend i fylkeskommunen og av fylkesmannen, og no ligg reguleringsplanen med utseleppsløyve til behandling i Miljøverndepartementet på grunn av ei motsegn frå Fiskeridirektoratet. Det er i samband med det sett i gang eit omfattande program for å overvake strømmingsforholda i fjorden, så sakene blir veldig grundig og seriøst behandla.

I Naustdal er mineralet rutil, som m.a. blir brukt i medisiner til kunstige hofter, kneledd og til å feste tannprotesar. Det er eit lett mineral som kan brukast innan romfart, ubåtar og fly, miljø- og nanoteknologi, til framstilling av elektroodar til sveiseapparat, som fargepigment i alt frå iskrem til solbeskyttelse og til malingsprodukt og motstandsdyktig bygningskledning. Det er eit mineral som har stor samfunnsnytte, og som vil gje stor lokal og regional verdiskaping.

Senterpartiet seier ikkje ja til alle typar inngrep, men dei prosjekta som er tilstrekkeleg utgreidde, og der konsekvensanalysane syner at det er miljømessig forsvarleg, seier Senterpartiet ja til. Vi ønskjer arbeidsplassar fordi vi ønskjer vekst i distrikta, i heile landet. Då er det svært viktig at prosjekta er godt utgreidde, men når utgreiinga føreligg, må avgjerdene takast. Dette er viktig for aktørar som skal satse, det er viktig for kommunar, og det er viktig for lokalsamfunn.

Senterpartiet ønskjer å ta naturen i bruk på ein berekraftig måte for å skape aktivitet og arbeidsplassar, og vi vil ha ei berekraftig utnytting og verdiskaping som sikrar framtidige generasjonar.

Audun Lysbakken (SV) [14:40:21]: La meg først få lov til å takke representanten Ola Elvestuen for at han gir oss en mulighet til å diskutere denne situasjonen som engasjerer mange i Finnmark, i Sogn og Fjordane og andre steder i landet akkurat nå. Det er helt betimelig at det kommer på Stortingets dagsorden, og jeg deler fullt ut interpellantens synspunkter og bekymringer.

Det er en situasjon som bringer assosiasjoner til 1980-tallet når vi nå diskuterer dumping av giftig avfall i norske fjorder. Den gang handlet miljøkampen i stor grad om å grave opp tønner med avfall som var dumpet i norsk natur. Jeg synes det er interessant at klima- og miljøministeren snakker om opprydding i gamle synder. Det er helt på sin plass, men spørsmålet er om ikke denne regjeringen statsråden sitter i, er i ferd med å begå nye synder, som andre må rydde opp i senere.

Det vi står overfor i Finnmark i Repparfjord, er en situasjon der vi kan få to millioner tonn med avfall dumpet i fjorden årlig – avfall som inneholder kjemikalier: giftig kobber, kadmium, kvikksølv og nikkel. Vi er i en situasjon der miljøbevegelsen sterkt fraråder å gi tillatelse til å dumpe avfall i fjorden, en samlet fiskerinæring sier det samme, og der også forskerne ved Havforskningsinstituttet ikke har kunnet anbefale dette, fordi usikkerheten om konsekvensene for livet i fjorden er så stor.

Det er et stort paradoks at vi har en ordening med nasjonale laksefjorder, som pålegger havbruksnæringen sterke restriksjoner fordi den skal ta hensyn til villaksen, og så opplever man altså at en annen næring får lov til å ta sjanser med miljøet i samme fjord, nemlig gruveindustrien. Det er selvfølgelig med på å undergrave hele respekten for ordningen med nasjonale laksefjorder.

Jeg mener det som skiller miljøpartier fra de som ikke er miljøpartier, er om en er villig til ikke bare å snakke om miljø, men også å sette miljøet foran andre interesser når det er nødvendig. Det betyr noen ganger å velge miljø- og naturinteressene foran ting vi kan tjene mye penger på. De partiene som ikke er miljøpartier, kjennetegnes av at hver gang det er slike valg, setter de nærings- og pengeinteressene først.

Jeg mener det er avgjørende at vi i disse sakene legger føre-var-prinsippet til grunn. Det gjelder både i Repparfjord og i Førdefjorden. Usikkerheten rundt miljøkonsekvensene er for store til at det er tilrådelig å sette i gang dumping av gruveslam.

Jeg har lyst til å si at når vi diskuterer næring ikke minst i nord, er det dristig av Høyre å sette i gang en debatt om hvem det er som ønsker å bidra til næringsutvikling i den landsdelen, fordi vi vet at vi nettopp har hatt et kystopprør på grunn av regjeringens planer om å privatisere bort kystfolkets rett til fiskeriressursene, når vi har sett dype kutt i regionale utviklingsmidler til Nord-Norge og det er sterk bekymring i nordnorsk næringsliv rundt effektene av det nye regimet for differensiert arbeidsgiveravgift. Det er disse spørsmålene som virkelig vil avgjøre hva slags verdiskaping og næringsutvikling vi får i Nord-Norge framover – ikke om vi sier ja til én søknad om gruvedrift.

Det er tre andre land enn Norge i verden som praktiserer sjødeponi for gruveslam: Det er Indonesia, Tyrkia og Papua Ny-Guinea. Det burde være et tankekors for alle at mens Norge er i ferd med å si ja til å etablere et nytt, er Papua Ny-Guinea i ferd med å stenge et av sine.

Kampen om Repparfjord og Førdefjorden er i ferd med å bli årets store miljøkamp. Det mener jeg det er gode grunner til. Det blir en mobilisering rett utenfor her på lørdag. Det er en test på om vi får mer av det vi har sett gjennom hele denne vinteren, nemlig at denne regjeringen igjen og igjen, når miljøet står opp mot andre hensyn, velger å prioritere bort hensynet til miljøet. Det er klima- og miljøministerens store utfordring. Hun må snart vise at hun er i stand til å få gjennomslag på vegne av miljøet i en eneste sak der ulike interesser står mot hverandre.

Bård Vegar Solhjell (SV) [14:45:49]: Eg vil òg takke interpellanten for å ta opp eit veldig viktig tema, og for svaret frå klima- og miljøministeren med mange viktige element.

Forvaltning av dei marine ressursane utanfor fjordane våre er eit av dei store miljøspørsmåla i tiåra som kjem. Det gjeld korleis vi skal forvalte havmiljøet i stort og ressursane i det, og korleis vi skal forvalte og utvikle naturmangfaldet. Mange stader veit vi altfor lite om det, men vi har òg store kunnskapar om det på ein del område etter kvart, i tillegg til miljøet i fjordane der det dukkar opp viktige saker.

Eg trur, og som eg synest klima- og miljøministeren sa, at å leggje til grunn ei økosystembasert forvaltning, og at ein tek utgangspunkt i miljøomsyn når ein forvaltar – enten det er fjordar eller det er store havområde – er det aller viktigaste. Det er det som må setje rammene for næringsaktiviteten, petroleumsverksemda og gruvedrift eller andre ting.

Så er noko av utfordringa at den nye regjeringa som no har kome, sjølv har valt, både i ord og handling, å svekkje moglegheita for det når det gjeld dei sakene som vi skal behandle om gruvedrift bl.a. i Førdefjorden. Dei har flytta avgjerdsmyndigheita for den sentrale avgjerda, nemleg reguleringsplanen, frå Miljøverndepartementet til Kommunaldepartementet ved å flytte planavdelinga. Det var ei bevisst handling, fordi både statsminister Erna Solberg og han som seinare vart kommunal- og moderniseringsminister, Jan Tore Sanner, ei rekkje gonger peikte på at det var nødvendig å redusere miljøomsynsvekt i den typen avgjerder og gjere det til eit innspel til diskusjonen på lik line med andre innspel.

Eg ser derfor fram til at vi òg kan få ein debatt om korleis vi skal sørgje for at det er miljøomsyna som vert lagde til grunn i diskusjonane og avgjerdene om forhold som er avgjerande for forvaltninga av f.eks. fjordane våre.

Så skulle eg gjerne høyrte frå klima- og miljøministeren om vi kunne ha fått ei avklaring på to andre viktige avgjerder eller prosesser som skal gå vidare: Den eine gjeld forvaltningsplanane for havområda. Den førre regjeringa la fram den siste forvaltningsplanen i fjor vår. Så vart det varsla eit løp for vidare forvaltningsplanar bl.a. i inneværande periode, ei oppdatering for forvaltningsplanen for

Barentshavet og Lofoten. Vil den nye regjeringa halde på det tidsløpet som er lagt og oppdatere forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten som planlagt? Og vil ho følgje opp og rullere dei andre forvaltningsplanane som planlagt? Grunnen til at eg tek opp det er at forvaltningsplanregimet er det viktigaste vi har for ei heilskapleg økosystembasert forvaltning, og at vi nettopp tek utgangspunkt i tåleevna og naturverdiane der, og set rammer bl.a. for petroleumsverksemda.

Så vil eg òg gjerne at ho kunne seie nokre ord om den marine verneplanen. I fjor vår la den førre regjeringa fram – og fekk vedteke i Stortinget – dei tre første forslaga til marine verneområde, eller blå parkar, som eg av og til kallar det – rett og slett område under vatn som er blant dei mest unike områda vi har – Saltstraumen er f.eks. eit av dei, som vi gir eit spesielt vern. Det finst òg ei liste, som for mange år sidan vart laga, over svært gode kandidatar. Vi varsla då òg at vi ønskte å gå vidare med fleire område. Eg skulle gjerne høyrte noko meir om korleis det arbeidet går, og kva planane er for å presentere fleire marine verneområde i stortingsperioden.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [14:50:26]: Jeg kommer farende inn her fra et annet oppdrag, og når jeg hører hva det prates om, er det faktisk den blå åkeren som jeg henter mitt daglige utbytte fra – til meg og mitt mannskap – som fisker.

Blant annet hører jeg om regjeringens stillingtagen til å deponere gruveavfall i Repparfjord innenfor Hammerfest. Der har jeg vært med å fange mange tonn. Jeg har tjent mange penger der. Mine kolleger har gjort det, samfunnet omkring har gjort det.

Vi fiskere som kjenner til strømsettingen – naturens kraft – vi vet hvor langt både egg og larver kan fare med strømmen. Vi vet f.eks. at hoveddelen av torsken gyter i Lofoten, og så vet vi at Golfstrømmen og kyststrømmen fører den langt nord i Barentshavet, som blir oppvekstområdet, altså barnehagen. Og det er lange avstander. Det er flere dagsseilaser med maskindrevne fartøyer.

Vi fiskere kjenner også inngående til hvor kraftig strømmen er i Kvalsund – der det var et prøveprosjekt med et tidevannskraftverk – og hvor langt den sjøen som er der, kan ta med seg ting. Vi har sett hvor langt det driver fordi vi har mistet redskaper, vi har mistet blåser som ligger oppe og flyter. Faren min så det, bestefaren min så det, og i morges ble det på NRK Finnmark presentert en ny rapport fra Havforskningsinstituttet. Der sier de: «Gruveslam vil forurense mer enn antatt.» Det er presentasjonen fra NRK Troms og Finnmark i dag! Det er det vi fiskere har sagt lenge, nå kommer forskerne etter og sier det samme. De sier også at det ikke er noe problem for det fine svevestøvet, som vi er redd for, og som vi vet bl.a. inneholder kobber som er giftig for alle organismer, å fare helt forbi grunnlinjen, helt ut i kystvannet – altså utenfor de ytterste oddene. Jeg lurer på om ikke disse nye opplysningene fra statens eget organ – Havforskningsinstituttet – der vi lønner folk som har kompetanse på dette, er noe vi skal høre på. Man vil ikke høre på fiskere som i generasjoner har lært det, men vi har jo en erfaring med et system

i Norge der vi skal høre på forskning. Dette er den siste forskningen.

Dette synes jeg er så alvorlig at vi må se på det. Regjeringen må se på disse nye opplysningene som er kommet. Vi husker også konsekvensene da Russland plutselig sa at her er det en del uhumskheter – noen giftstoffer – i laksen og fisken som de hadde kjøpt. Russland er en stor mottaker av produktene våre. De satte stopp flere ganger. Det fikk store økonomiske konsekvenser for både næringslivet generelt, fiskerinæringen og fiskerne. Når dette blir kjent – for det blir kjent utenfor landets grenser – er jeg redd for at det på nytt kan utgjøre en fare for kystnæringen, for sjømatnæringen og for inntektene for både kommunen Kvalsund, fylket Finnmark og landet Norge.

Dette er alvorlig. Dette må vi se mer på. Dette må tas alvorlig.

Ola Elvestuen (V) [14:54:33]: Først vil jeg takke for debatten, selv om jeg er sterkt uenig i mange av innleggene som har vært.

Jeg synes jo det er et paradoks at det er enighet om at det er forbudt å deponere gruveavfall utenfor kystlinjen i havet, mens det så viser seg at man likevel er villig til å lage sjødeponier i norske fjorder.

Jeg har selv vært med på å tillate sjødeponi med forurensete masser her i Oslofjorden, men der samlet man eksisterende, forurensete masser på ett sted hvor man visste at det ikke var oksygen i vannet, hvor det ikke fantes liv, hvor man la det stille, og hvor man dekket det til med sand i etterkant. Å legge noe tilsvarende i et levende sjøområde – i en levende fjord – er for meg helt utenkelig, men det er det vi her gjør. Det er et stort ansvar regjeringen påtar seg, for dette skal jo vare i lang tid. I Førdefjorden er det snakk om drift i 50 år. Hele topografien i fjorden kommer til å bli endret i løpet av de 50 årene, og det legger fjorden effektivt død i deponiområdet i de årene. Så påpekes det at det kommer liv tilbake i etterkant, men det er jo ikke et tegn på miljøvennlighet. Det er mer et tegn på naturens robusthet at det – heldigvis – kommer tilbake noe liv. Men det vil jo aldri tilsvare det som er der i dag. Det vil være langt fattigere, og det vil være noe helt annet enn det mangfoldet man nå har i denne norske fjorden. Og her er det jo liv hele veien 300 meter ned.

Repparfjorden er for meg enda mer uforståelig. Vi har en laksefjord hvor det ikke kan drives havbruk, og likevel kan man hvert eneste år dumpe 1–2 millioner tonn – med tungmetaller inkludert – i et område med sterke havstrømmer. Ja, det er selvfølgelig næringsinteresser i gruvedrift, og gruvedrift skal vi kunne ha, men i nærmest alle andre land i verden klarer man å ha gruvedrift hvor man har deponiene på land – ikke legger det på den enkleste måten i sjøen ved siden av.

Det er næringspolitikk også i havbruksnæringen, det er næringspolitikk også i fiskeriene, og her har man en reell forurensningsfare. I tillegg har man et problem hvis man får et omdømmeproblem i etterkant.

Jeg mener vi trenger å lukke dette hullet i lovgivningen som tillater å ha gruvedeponier i Norge. For meg er det uforståelig at man kan vurdere det dit hen at dette er i hen-

hold til vannforskriften som jo eksplisitt sier at man skal bedre vannkvaliteten og opprettholde den som god.

Statsråd Tine Sundtoft [14:57:55]: Representanten Lysbakken stilte et par konkrete spørsmål. Det ene var om marine verneområder. Der har Klima- og miljødepartementet fått en anbefaling fra Miljødirektoratet om det videre arbeidet med marine verneområder i 2014, og vi vil videreføre det i tråd med den anbefalingen. Det er viktig at verneprosessene – i tråd med ordinær verneplanprosess – vil starte hos fylkesmennene for å sikre at arbeidet skjer med god lokal medvirkning og forankring. Jeg må få lov til å komme tilbake når det gjelder progresjonen i arbeidet med forvaltningsplanen, men forvaltningsplanssystemet følges opp.

Så kan jeg forsikre om at regjeringen er opptatt av å sikre god miljøltilstand i norske fjorder. Det er jo derfor vi stiller strenge miljøkrav til både ny og eksisterende virksomhet. Det er stor politisk enighet om å satse på økt mineralleting og -virksomhet. Vi vet at mineralvirksomhet har miljøkonsekvenser, men jeg opplever at det ensidige fokuset mot sjødeponi ikke bidrar til en helhetlig debatt. I Miljødirektoratet er man klare på at det ikke er faglig hold på generell basis for at deponi på land er bedre enn deponi i sjø. Det er nettopp derfor dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Jeg kan ikke nå i denne salen forskuttere behandlingen av de aktuelle sakene vi har diskutert her i dag. Men jeg vil lene meg på de faglige vurderingene fra Miljødirektoratet av hva som er den beste løsningen for miljøet i hver enkelt sak. Også de rapportene det nå er henvist til i denne debatten, vil være med i den totale vurderingen, som vi tar med, når den kommer på mitt bord.

Til slutt vil jeg takke for debatten. Jeg er glad for at vi har en sånn debatt og setter viktige spørsmål på dagsordenen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Da er vi klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse i Stortingets møte den 25. mars 2014 vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt. I sak nr. 2 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 48 (2012–2013) – Sametingets virksomhet 2012 – vert lagt ved møteboka.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i genteknologiloven og bioteknologiloven (navneendring og hjemmel til felles forskrift)

I

I lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer m.m. (genteknologiloven) gjøres følgende endringer:

Kapittel 5 overskriften skal lyde:

Kap. 5. Bioteknologirådet

§ 26 skal lyde:

§ 26. Bioteknologirådet

Kongen oppnevner *et råd* som på begjæring eller av eget tiltak skal gi uttalelse i saker etter denne lov og andre spørsmål om bioteknologi. *Rådets* uttalelser er offentlige, med mindre annet følger av lovbestemt taushetsplikt. § 12 gjelder tilsvarende for *rådets* uttalelser.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om rådets virksomhet og sammensetning.

II

I lov 5. desember 2003 nr. 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m. (bioteknologiloven) gjøres følgende endringer:

I følgende bestemmelser skal uttrykket «Bioteknologinemnda» erstattes med «*Bioteknologirådet*»:

§§ 2-19 andre ledd, 3-3 tredje ledd, 4-2 andre ledd, 5-3 andre ledd og 6-3 tredje ledd.

§ 7-3 skal lyde:

§ 7-3. Bioteknologirådet

Kongen oppnevner *et råd* som på begjæring eller av eget tiltak, kan gi uttalelser i saker etter denne lov og i andre spørsmål om bioteknologi. *Rådets* uttalelser er offentlige, med mindre annet følger av lovbestemt taushetsplikt.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om rådets virksomhet og sammensetning.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget. I sak nr. 5 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 6 [15:08:33]

Referat

1. (196) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Jenny Klinge, Heidi Greni og Per Olaf

Lundteigen om en 5-årig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse (Dokument 8:41 S (2013–2014))

Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen
2. (197) Riksrevisjonens undersøkelse om elektronisk meldingsutveksling i helse- og omsorgssektoren (Dokument 3:6 (2013–2014))

Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen
3. (198) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Torgeir Micaelsen og Lise Christoffersen om oppgradering og gjenåpning av Steinberg stasjon i Buskerud som planlagt i desember 2014 (Dokument 8:42 S (2013–2014))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.09.
